



เรื่องปาฐกถาของกรมวิธานัญศึกษา

373.061593
ฉ 7815



เรื่องนำรัฐธรรมนูญศึกษา

นโยบายและงานของกรมวิสามัญศึกษา

คำบรรยายของอธิบดีกรมวิสามัญศึกษาในโอกาสต่าง ๆ

จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษา ต่อประชากรในการศึกษา 2510-2511

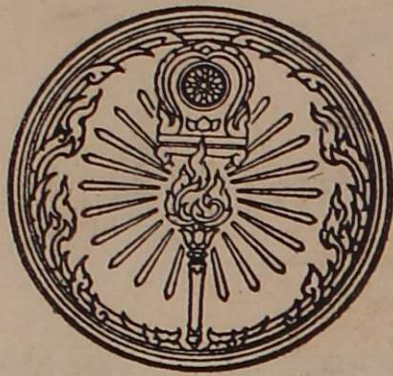
1045

15/14

พิมพ์แจกในงานกุศลพระราชทานของกรมวิสามัญศึกษา

ณ วัดเทพ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2512



รื่องนำรฐของกรมวิล่ำมัญคักษา

นโยบายและงานของกรมวิล่ำมัญคักษา

คำบรรยายของอธิบดีกรมวิล่ำมัญคักษาในโอกาสต่าง ๆ

จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษา ต่อประชากรปีการศึกษา 2510-2511

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี



หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

พิมพ์แจกในงานกรฐินพระราชทานของกรมวิล่ำมัญคักษา

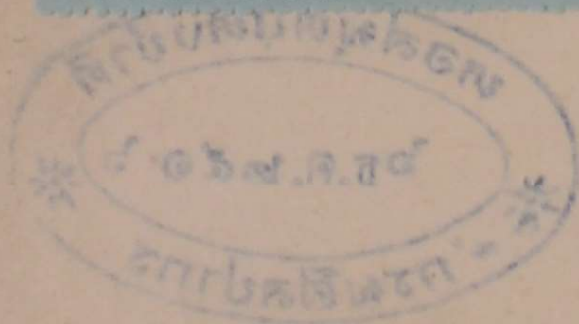
ณ วัดตูม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2512



CLASS NO.	70133		
LIST PRICE	AUTHOR		
DATE ORDERED	TITLE <u>เรื่องนารของกรมวิสามัญศึกษา</u> <u>นโยบายและงาน</u>		
ORDER NO.	<u>ของกรมวิสามัญศึกษา</u>		
DEALER	PLACE <u>ศรีอยุธยา</u>	PUBLISHER	YEAR <u>๒๕๑๒</u>
NO. OF COPIES <u>๑</u>	RECOMMENDED BY	SERIES <u>๔๖๓</u>	EDITION
DATE REC'D. <u>๑๒ ธ.ค. ๖๖</u>	FUND CHARGED	COST	

NATIONAL LIBRARY



เลขที่ ๘๖

๓๗๘.๐๖๑๕๙๓

เลขหมู่ ๖ ๗๘๑.๕

เลขทะเบียน บ. ๓๐๑๓๓

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

1. นโยบายและงานของกรมวิสามัญศึกษา
งานมัธยมศึกษา ของกรมวิสามัญศึกษา ๑
การบริหารงานและนโยบายของกรมวิสามัญศึกษา ๗
2. คำปราศรัยของอธิบดีกรมวิสามัญศึกษาในโอกาสต่าง ๆ
บรรยายในที่ประชุมครูใหญ่อาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยม
แบบประสม ๑๔
บรรยายในที่ประชุมศึกษาธิการอำเภอภาคศึกษา 1,5
และ 12 ๒๖
บรรยายในการเปิดอาคารเรียนโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย
จังหวัดลพบุรี ๓๘
บรรยายในที่ประชุมครูใหญ่อาจารย์ใหญ่โรงเรียน
โครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมในชนบทรุ่น 1 ๕๐
บรรยายในการสัมมนาศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษา ๗๒
3. จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาต่อประชากรปีการศึกษา
2510 และ 2511 ๘๕

งานมัธยมศึกษาของกรมวิสามัญศึกษา

เป็นที่รับทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมส่วนรวมเพียงใด ไม่ใช่เพียงแต่จะฝึกฝนกำลังคนเพื่อความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาการทางการเมือง และเพื่อความก้าวหน้าทางสังคมเท่านั้น การศึกษายังจะมีบทบาทสำคัญในอันที่จะต้องสร้างพื้นฐานทางสังคม เพื่อสร้างเสริมคุณค่า (Value) เจตนาคติ (Attitude) และสิ่งจูงใจ (Motivation) ตลอดจนความรู้ความสามารถต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการพัฒนาประเทศด้วย

กรมวิสามัญศึกษาเป็นกรมใหญ่กรมหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อันเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างยิ่ง คุณภาพของประชากรและกำลังคนของประเทศจะเจริญขึ้นหรือทรุดต่ำลงเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกรมวิสามัญศึกษาตระหนักในความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่นี้เป็นอย่างดี

ในปีการศึกษา 2511 จำนวนโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ ในสังกัดกรมวิสามัญศึกษา มีทั้งสิ้นรวม 1,555 โรงเรียน เป็นโรงเรียนรัฐบาล 469 โรงเรียน นอกนั้นเป็นโรงเรียนราษฎร์จำนวน 1,086 โรงเรียน มีนักเรียนในระดับมัธยมทั้งสิ้นจำนวน 392,597 คน เป็นนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนรัฐบาลจำนวน 184,240 คน อยู่ในโรงเรียนราษฎร์ 208,357 คน มีจำนวนประชากรทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งสิ้น 33,543,356 คน เมื่อลองเปรียบเทียบจำนวนนักเรียนประชากรแล้ว ปรากฏว่าเปอร์เซ็นต์ของนักเรียน ที่เรียนอยู่ใน ระดับมัธยมศึกษาต่อจำนวน ประชากรยังต่ำมาก คือมีเพียง 1.17 % เท่านั้น จากการสำรวจพบว่า ในส่วนกลาง เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนต่อประชากรมี 4.12 % ในส่วนภูมิภาคมีเพียง 0.85 % เท่านั้น แสดงให้เห็นว่า โอกาสในการศึกษาของเด็กส่วนกลางมีมากกว่าในส่วนภูมิภาค เมื่อเป็นเช่นนี้เรื่อย ๆ ไป การพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ในส่วนกลางย่อมจะได้ผลดีกว่าและรวดเร็วกว่าในส่วน

ภูมิภาค ระดับความเป็นอยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะยิ่งห่างกันออกไปทุกที จะทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ อาทิเช่น นักเรียนในต่างจังหวัดจะหลังไหลเข้ามาเรียนในส่วนกลางมากมายจนเกินกำลังของโรงเรียนรัฐบาลที่จะรับได้ ทำให้โรงเรียนราษฎร์ขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพเท่าที่ควร และโรงเรียนราษฎร์บางโรงก็ถือโอกาสขึ้นค่าเล่าเรียน เป็นต้น

เพื่อที่จะยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนชาวไทยให้สูงขึ้น รัฐบาลจึงได้วางโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน รวมทั้งการพัฒนาการศึกษาในแผนพัฒนาตามโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระยะที่ 2 มีกำหนด 5 ปี (พ.ศ. 2510-2514) ได้กล่าวถึงนโยบายการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. จะจัดการศึกษาให้สัมพันธ์ กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยคำนึงถึงความต้องการด้านกำลังคน ตลอดจนความรู้และเทคนิคในการพัฒนาสาขาต่าง ๆ

2. จะจัดและขยายการศึกษาให้สอดคล้องกับภาวะผูกพันที่มีอยู่ในสังคม ภาวะผูกพันที่รัฐมีต่อสังคมในด้านการศึกษานั้น ได้แก่ การจัดการศึกษาภาคบังคับ และการพยายามให้ประชากรที่มีอยู่ในวัยศึกษาแต่ละระดับ ได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงเท่าที่จะทำได้

รัฐจะให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นอันดับแรก และจะให้น้ำหนักในเรื่องการผลิตกำลังคนระดับกลางทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ ส่วนกำลังคนในระดับสูงนั้น จะแบ่งเล็งเฉพาะสาขาที่ประเทศต้องการมาก นอกจากนั้นจะได้พิจารณาจัดตั้งศูนย์การศึกษาระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคให้ใกล้เคียงกันมากขึ้น

3. จะปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา และจะแก้ไขปัญหามีอยู่ด้วยมาตรการอันเหมาะสม ด้านคุณภาพทางการศึกษานั้น มีสิ่งที่ควรพิจารณาอยู่หลายประการ เช่น เรื่องหลักสูตร แบบเรียน อาคารสถานที่ และครู ส่วนปัญหาการศึกษาที่ควรได้รับการพิจารณา ได้แก่ ปัญหาการรวมโรงเรียนบางประเภท การที่เด็กตกชั้น

และออกกลางคัน และการศึกษาในท้องถิ่นทุรกันดาร รัฐจะใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาล่าช้าให้ลุล่วงไป เพื่อจะได้ยกระดับมาตรฐานการศึกษาของชาติให้สูงขึ้น

4. จะส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่กล่าวนี้ กรมวิสามัญศึกษาจึงได้วางนโยบายการปรับปรุงการมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. จะเพิ่มปริมาณและปรับปรุงคุณภาพการมัธยมศึกษา ในโรงเรียนรัฐบาลให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนภูมิภาค และการเพิ่มปริมาณนี้ จะให้อัตราการเพิ่มสูงกว่าการขยายปริมาณของโรงเรียนราษฎร์

2. จะใช้อาคารสถานที่ ครู และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่

3. จะปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น

4. จะนำวิธีการและ อุปกรณ์ใหม่ ๆ ที่จำเป็นบาง ประการมาใช้ในการ ขยายปริมาณและคุณภาพ

5. จะปรับปรุงคุณภาพการเรียน การสอน ใน โรงเรียนราษฎร์ ให้ทัดเทียมโรงเรียนรัฐบาล

ในปีการศึกษา 2512 นี้ โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ ในสังกัดกรมวิสามัญศึกษามีทั้งสิ้นรวม 1,583 โรงเรียน เป็นโรงเรียนรัฐบาลจำนวน 483 โรงเรียน เป็นโรงเรียนราษฎร์ประมาณ 1,100 โรงเรียน มากกว่าปีที่แล้วประมาณ 28 โรงเรียน กรมวิสามัญศึกษาได้พยายามทุกวิถีทางในอันที่จะขยายจำนวนการรับนักเรียนและขยายชั้นเรียนในโรงเรียนรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อแก้ปัญหาเด็กไม่มีที่เรียน โรงเรียนทุกโรงเรียนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคได้พยายามจัดห้องเรียนเพิ่มให้มากที่สุด เท่าที่อาคารเรียนและครูจะอำนวย ทำให้สามารถรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้มากกว่าปีการศึกษา 2511 ประมาณ 358 ห้องเรียน ในขณะเดียวกันได้นับสนุนให้โรงเรียนรับนักเรียนเพิ่มจากปีที่แล้ว ๆ มา ซึ่ง

เคยอนุญาตให้รับได้เพียงห้องละไม่เกิน 35 คน เป็นรับได้ถึงห้องละ 45 คน แต่เนื่องจากบางโรงเรียนมีห้องเรียนขนาดเล็กไม่สามารถบรรจุนักเรียนถึง 45 คนได้ ประกอบทั้งบางโรงเรียนในอำเภอมีนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 น้อย การประมาณจำนวนนักเรียนในปีนี้ จึงถือห้องละ 42 คนเป็นเกณฑ์ คาดว่าจะมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รวมทั้งสิ้น 83,202 คน มากกว่าปีการศึกษา 2511 จำนวน 23,667 คน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 มีชั้นเคลื่อนเพิ่มจากปีที่แล้วรวม 210 ห้อง ในส่วนกลางคิดเฉลี่ยห้องละ 36 คน ส่วนภูมิภาคห้องละ 35 คน รวมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในปีการศึกษา 2512 นี้ จะมีจำนวนทั้งสิ้น 195,478 คน มากกว่าปีที่แล้ว 85,222 คน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในปีนี้ยังไม่สามารถเพิ่มห้องเรียนได้มากนัก เพราะมีอาคารเรียนจำกัด และยังขาดครูเป็นจำนวนมาก จึงเพิ่มได้เพียง 29 ห้อง รวมรับนักเรียนชั้น ม.ศ. 4 ได้ 446 ห้อง คิดเฉลี่ยห้องละ 42 คน เช่นเดียวกับ ม.ศ. 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีชั้นเคลื่อนเพิ่มจากเดิม 19 ห้อง รวมเป็น 366 ห้อง คิดเฉลี่ยนักเรียนในส่วนกลางห้องละ 30 คน ส่วนภูมิภาคห้องละ 25 คน ในปีการศึกษา 2512 นี้ คาดว่าจะมีนักเรียนอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลประมาณ 224,175 คน มากกว่าปีที่แล้ว 89,935 คน เป็นอัตราเพิ่ม 21.7 %

สำหรับโรงเรียนราษฎร์นั้น ขณะนี้ยังไม่ได้รับรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2512 แต่พอจะคาดคะเนได้ว่า จะมีนักเรียนอยู่ในชั้น ม.ศ. 1 ถึง 5 สายสามัญของโรงเรียนราษฎร์ไม่ต่ำกว่า 233,360 คน เมื่อรวมกับนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลจำนวน 224,175 คนแล้ว จะมีนักเรียนชั้น ม.ศ. 1 ถึง 5 สายสามัญรวมทั้งสิ้น 457,535 คน ซึ่งจะมากกว่าปีที่แล้วประมาณ 65,000 คน

นโยบายการเพิ่มปริมาณของกรมนี้ คงยึดนโยบายของแผนพัฒนาที่จะขยายการรับนักเรียนในส่วนภูมิภาคให้มีอัตราส่วนต่อประชากรใกล้เคียงกับส่วนกลางมากขึ้น ตามสถิติปีการศึกษา 2511 ในส่วนภูมิภาค ยังมีอีก 41 จังหวัดที่มีนักเรียนมัธยมศึกษาต่ำกว่า 1 % ของประชากร กรมจะพยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้จังหวัดต่าง ๆ เหล่านี้

มีนักเรียนถึง 1 % โดยเร็ว ส่วนจังหวัดอื่นก็จะขยายปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งขณะนี้ ยังมีปริมาณห่างจากเป้าหมายมาก

ในปีการศึกษา 2513 กรมได้วางนโยบายการเพิ่มปริมาณชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไว้โดยพิจารณาโครงการที่จะขยายชั้น ม.ศ. ปลายในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ที่เป็นศูนย์กลางและมีความพร้อมอยู่มากพอสมควร จำนวน 17 แห่ง ได้แก่ ในจังหวัดสงขลา พิชณุโลก เชียงใหม่ ลำปาง นครสวรรค์ แพร่ จันทบุรี ภูเก็ต พระนครศรีอยุธยา ชลบุรี สมุทรปราการ เพชรบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี อุบลราชธานี นครราชสีมา และขอนแก่น การขยายการศึกษาตามจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้จะเป็นการสะกิดก้นนักเรียนในส่วนภูมิภาคให้มีที่เรียน โดยไม่ต้องมุ่งมาเรียนแต่ในส่วนกลาง

การปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาตามแผนพัฒนานั้น กรมได้พยายามกระจายครูที่มีวุฒิไปยังท้องที่ต่าง ๆ โดยกรมจะพยายามช่วยเหลือในด้านสวัสดิการและความก้าวหน้า ด้านอาคารสถานที่ก็จะคำนึงถึงโครงการระยะยาว โดยจะคิดไว้ล่วงหน้าว่าโรงเรียนนี้จะมีโครงการเติมรูปที่ห้องเรียน จะมีนักเรียนกี่คน จะเปิดสอนสาขาใด ควรจะมีอาคารอะไรบ้าง กี่หลัง และวางแผนให้เป็นสัดส่วน ในอาคารเหล่านี้ยังคำนึงถึง facilities ต่าง ๆ ที่โรงเรียนควรมี เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐาน อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ นอกจากนี้ จะปรับปรุงหลักสูตร วิธีการวัดผลวิธีสอน และแบบเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การขยายชั้นเรียนและการขยายปริมาณการรับนักเรียนด้วยอัตราที่สูงผิดปกติในปีนี้ จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาในปีต่อ ๆ ไป ปัญหาที่สำคัญที่สุดนอกเหนือจากอาคารสถานที่ก็คือ ปัญหาการขาดครูเป็นจำนวนมาก กรมวิสามัญศึกษา กำลังสำรวจตัวเลขด้านต่าง ๆ เพื่อรับสถานการณ์ในปีการศึกษาหน้าอยู่แล้ว แต่ทั้งนี้ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นทั้งทางด้านงบประมาณ อัตราครู ตลอดจนความช่วยเหลือจากองค์การและประชาชนโดยทั่วไปด้วย ในวันที่ 30 มิถุนายน 2512

๕. จะมีการสำรวจข้อมูลของโรงเรียนทั่วประเทศ เมื่อประมวลข้อมูลได้แล้ว กรม
 วิสามัญศึกษาจะนำออกเผยแพร่โดยเร็วที่สุด

หนังสือและเอกสารอ้างอิง

1. เอกสารนโยบายการปรับปรุงการมัธยมศึกษา และเอกสารการขยายชั้นเรียน
 กรมวิสามัญศึกษา
2. สถิติต่าง ๆ ของแผนกประมวลสถิติและชีวประวัติ กรมวิสามัญศึกษา
3. หนังสือ "การวางแผนการศึกษาสาขาต่าง ๆ โดยอาศัยหลักวิชา" สำนัก
 วางแผน ศธ.

เอกสารประกอบการอบรมเตรียมผู้บริหาร

โรงเรียน รุ่นที่ 6

กรมวิสามัญศึกษา 2512

การบริหารงานและนโยบายของกรมวิสามัญศึกษา

โดย ดร. ก่อ สวัสดิ์พานิชย์

พัฒนาการทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา กำลังเคลื่อนไหวก้าวไปสู่ Modernization คือ จัดระบบงานให้เข้ากับสมัยหรือให้ทันสมัย พัฒนาการทางการศึกษา ต้องสัมพันธ์กับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมือง ฉะนั้น เราต้องดูสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเรา ความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจและสังคมของเราเป็นอย่างไร พื้นฐานทางวัฒนธรรมมีตัวเราอย่างไร ปัญหาทางสังคมมีมากจะพบแต่ปัญหาใหญ่ๆ ก่อนเช่น

1. ปัญหาประชากร เวลานี้ประเทศไทยมีประชากร 33-34 ล้านคน และอัตราเพิ่มของประชากรประมาณ 3.2 หรือ 3.4% ต่อปี ถ้าอัตราเพิ่มเป็นไปตามสถิติอีก 20 ปีข้างหน้า จำนวนประชากรจะเป็น 70 ล้านคน หรืออีก 40 ปีข้างหน้า อาจถึง 140 ล้านคน ลองคิดถึงขณะนั้นถนนหนทางคับแคบ ที่เรียนไม่มี โรงพยาบาลไม่พอ ฯลฯ ถ้าเราไม่ได้เตรียมตัวจะเป็นอย่างไรต่อไป รัฐบาลเป็นผู้มีหน้าที่พัฒนาบ้านเมืองไว้รับจำนวนประชากรดังกล่าว ทั้งในด้านอุปโภค บริโภค และสาธารณูปโภค การพัฒนาบ้านเมืองด้านอื่น เช่น ขยายทาง ตัดถนน สร้างโรงพยาบาล ฯลฯ ทำได้ง่ายเพียงขยายปริมาณตามอัตราเพิ่มของจำนวนประชากรเท่านั้น แต่การพัฒนาศึกษาจะทำได้เช่นนี้ไม่ได้ หลายคนว่า ถ้าประชากรเพิ่ม 3.4% เราเพิ่มที่เรียน 3.4% ด้วยกันน่าจะพอ แต่ปรากฏว่า จำนวนเด็กนักเรียนของเราเวลาน้อยไป เพราะอัตราคนเกิด 4.8% คนตาย 1.4% จริง แต่คนตายส่วนมาก คือคนแก่ที่ไม่ได้เข้าโรงเรียน ส่วนคนเกิดใหม่และมีชีวิตอยู่ได้จนถึงเข้าโรงเรียนนั้น คิดแล้วประมาณ 4% การพัฒนาการศึกษาจึงต้องขยายมากกว่าการพัฒนาทางด้านอื่น

ปัญหาประชากรเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าเพิ่มมาก คนแน่นเมือง จะมีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมตามมามากมาย ประชากรที่เพิ่มในชนบท ในเมือง ในที่ฐานเศรษฐกิจต่ำ สมมุติว่า บัญชา มีที่ดิน 100 ไร่ แบ่งให้ลูก 5 คน ๆ ละ 20 ไร่ แต่ละครอบครัวมีลูก 5 คน แบ่งกันอีก จะเหลือ 4 ไร่ เมื่อเป็นเช่นนั้น ประชาชนมากขึ้น ที่ดินสำหรับทำกินไม่พอผลิตผลเลี้ยงครอบครัวได้ ต้องจำนองที่ดินบ้าง กู้เงินโดยเอาที่ดินประกันบ้าง ในที่สุดที่ดินก็ตกเป็นของนายทุน ในส่วนกลาง นาเป็นของนายทุนมากเหลือเกินคนฐานะยากจนลง เป็นทาสทางเศรษฐกิจมากขึ้น โอกาสที่จะเงยหน้าอ้าปากได้ไม่มี แต่ตามธรรมชาติคนเราไม่ยอมตายง่าย ๆ ต้องดิ้นรน หาทางช่วยตัวเอง จึงเกิดเป็นดังนี้

(1) อพยพเข้ามาอยู่ในเมือง เข้ามาโดยไม่มีความรู้ความสามารถ เพราะขาดการศึกษาจึงเป็นลูกจ้าง เป็นก๊วน ค่าแรงงานต่ำ เมื่อเป็นเช่นนั้นหญิงจะขายตัว (ที่ญี่ปุ่น ที่อิตาลี ฯลฯ ก็เป็นเหมือนกัน) เป็นการทำลายศีลธรรม มารยาทโดยสิ้นเชิง ต้องอยู่ในสลัม ความปลอดภัยในอาชีพไม่มี สุขภาพจิตเสื่อม

(2) เมื่อชาวชนบทประสบความตึงเครียดทางเศรษฐกิจ แม้ไม่เข้าเมืองก็เข้าป่า บุกรุกที่ดินเพื่อทำกิน และชักชวนเพื่อนฝูงไปอยู่ด้วย ยึดป่าสงวน ตัดไม้ทำไร่ที่ละน้อย กว่าทางรัฐบาลเจ้าหน้าที่อำเภอหรือป่าไม้จะรู้เรื่อง ป่าสงวนก็ถูกทำลายแล้ว ในเมือง ประชากรเพิ่ม 2 วิธี คือ

(1) เกิดใหม่ ประมาณ 8.2% หรือ 8.4%

(2) อพยพเข้ามาโดยเฉพาะในพระนคร ประมาณปีละ 5% จะเกิดปัญหาทางสังคม ถนนหนทาง น้ำ ไฟ ที่เรียน โรงพยาบาล ฯลฯ ไม่พอ รัฐบาลจะต้องใช้จ่ายงบประมาณไปในการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันจำนวนเพิ่มของประชากร ถ้าประชากรอพยพมาอยู่แล้วผาสุกก็ไม่เป็นไร แต่ถ้าอยู่กันอย่างแออัด ต้องแย่งกันทำมาหากิน ประชากรเกิดความตึงเครียด จะทำให้อำนาจบริหารอันเป็นอำนาจทางการเมืองต้องเสียสมดุล รัฐบาลจึงต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ คนกรุงเทพฯ.. จึงได้เปรียบในเรื่องโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจ

2. ปัญหาการเกษตรเพื่อการค้า (Commercial Farming) ชาวนชนบทแต่เดิมประกอบอาชีพอย่างภาษาเศรษฐศาสตร์เรียกว่า การทำกิน (Subsistence Farming) ชาวนเกษตรจึงต้องการมีที่ดินมากลูกหลานมาก เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำกิน เช่น ปลูกข้าว เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เหลือกินแล้วจึงแจกจ่าย ขาย แลกเปลี่ยนสินค้าอื่น ในราคาที่สมควรหรือไม่ ถูกหรือแพงไม่สำคัญ ไม่คำนึงถึง แต่การทำนาเป็นการลงทุนมาก ใช้เวลานาน เสียแรงงานมาก ได้ผลน้อย เช่น ที่ 1 ไร่ ปลูกข้าวได้ 20 ถึง ได้เงิน 200 บาท ต่อปี จึงนิยมปลูกข้าวน้อยลงตามลำดับ ในระยะหลังเกษตรกรจึงเปลี่ยนเป็นทำเพื่อการค้า เช่น การทำพืชไร่ (cash crop) ทางปักษ์ใต้ ปลูกยาง ทางเหนือปลูกกระเทียม หรือทางภาคตะวันออกปลูกข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วลิสง ปอ ผู้ทำการเกษตรแบบนี้เรียก Commercial Farmer แต่เมื่อความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป เกษตรกรเห็นว่าการทำเพื่อขายพืชผลผลิตก็ยังต้องใช้เวลานาน กินเนื้อที่มาก เสื่อมคุณภาพเร็ว เปลืองเนื้อที่เก็บ ขายได้ราคาน้อย ผู้ขายตกเป็นเบี้ยล่างของนายทุน นายทุนกดราคา คนขายจึงเสียเปรียบในแง่เศรษฐกิจ เกษตรกรเพื่อขายตกอยู่ในภาวะลำบากต้องเดาภาวะตลาดได้ ต้องใช้จ่ายมาก ทั้งค่าที่ดิน ค่าเครื่องมือ ฯลฯ จำเป็นต้องคิดแบบใหม่ ต้องมีความรู้มากกว่าเดิม

3. ปัญหาการทำอุตสาหกรรม (Industrialization) การทำอุตสาหกรรมได้เปรียบการเกษตรจะทำเกษตรอยู่อย่างเดียวไม่ได้ จะต้องอาศัยการอุตสาหกรรมด้วยการส่งเสริมอุตสาหกรรมมีสิ่งจำเป็นอยู่ 2 ประการ คือ ต้องการทุน ซึ่งอาจได้มาจากสถาบันการเงิน เช่น ธนาคาร บริษัทประกันชีวิต ฯลฯ เมื่อลงทุนก็ต้องไปกู้จากธนาคารมาในอัตราดอกเบี้ยต่ำ จึงจะอยู่ได้ และหลักประกันความมั่นคงของธนาคารต้องมี จึงมีการควบคุมกิจการของธนาคาร เพื่อสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในสังคม อีกประการหนึ่ง การทำอุตสาหกรรมต้องมีคน แต่เดิมคนของเราเป็นคนเกษตร มีน้ำใสใจคอแบบคนเกษตรเป็นคนอิสระ จะทำงานเมื่อไร หยุดเมื่อไรตามความพอใจของตน แต่ในเรื่องทำอุตสาหกรรมเป็นไปคนละอย่าง ต้องมีการควบคุมเครื่องจักรให้ทันทั่วทั้งที่ ขบวนการ (Process) ของการอุตสาหกรรมจะหยุดชะงักไม่ได้ ฉะนั้นจึงต้องมีการศึกษากันในเรื่องอุตสาหกรรมว่า คนอุตสาหกรรมจะต้องมีความรับผิดชอบ

มีวินัย (Industrial discipline) มีการทำงานตามเวลาอาชีพ ขาดงานไม่ได้ ทนทาน ต่อการทำงานจำเจ ซ้ำ ๆ ซาก ๆ มีความแม่นยำในการทำงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำได้ยาก แต่ก็จำเป็นต้องปลูกฝังกันขึ้นตั้งแต่อยู่ในโรงเรียน

4. สัดส่วนของระบบเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. Primary Industry คือการผลิตของจากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การเกษตร การประมง การขุดแร่ การตัดไม้ เป็นการหาเงินจากดิน ได้ผลผลิตออกมาเป็นวัตถุดิบ (Raw materials) ถ้าทำไม่ได้สัดส่วน ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จะถูกทำลาย ผลผลิตเช่นนี้ลงทุนมาก ได้ผลตอบแทนต่ำ

2. Secondary Industry คือระบบอุตสาหกรรมที่ผลิตวัตถุดิบมาเป็นเครื่องบริโภค เช่น ทำข้าวให้เป็นเส้นหมี่ กวยเตี๋ยว ทำข้าวโพดเป็นแป้งขนมปัง นำแร่มาทำเป็นเครื่องใช้ เป็นต้น

3. Tertiary Industry คืออุตสาหกรรมที่ออกมาเป็นรูปบริการ เช่น การขนส่งการค้า การบริการงาน การรับราชการ การอุตสาหกรรม ระบบนี้ใช้เงินมาก ใช้ทรัพยากรมาก กิจการด้านบริการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คนในกรุงเทพฯ มีประมาณ 8 แสนคน บริการด้านต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น การธนาคาร โรงแรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว ไนต์คลับ ฯลฯ ยังมีกิจการบริการมากเท่าไร ภาวะเศรษฐกิจหรือการเงินก็เสียมากเท่านั้น การอาศัยการทำมาหากินจากดินจึงไม่เพียงพอ ความจำเป็นที่จะต้องหาเงินจาก Secondary Industry จึงมีมากขึ้น

5. ปัญหาสังคมวิทยา (Sociology) โครงสร้างของสังคมเมืองไทยสมัยก่อนเป็นระบบเจ้าขุนมูลนาย ต่อมาค่อย ๆ เปลี่ยนไปที่ละน้อย ๆ ทุกด้าน จากสังคมครอบครัว การเงิน การศาสนา ฯลฯ แบบเดิม มาเป็นสมาชิกสถาบันปัจจุบัน มีการค้าขายกับต่างประเทศ การธนาคาร การประกันชีวิต ฯลฯ ความสำคัญของสถาบันศาสนาเริ่มลดลง สถาบันการศึกษาเริ่มมีบทบาทมากขึ้น สถาบันยุติธรรม องค์การสังคมสงเคราะห์ องค์การเยาวชน ฯลฯ รัฐบาลต้องสนับสนุนให้มากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน คนในวงการศึกษาคือต้องรู้ปัญหาทางสังคมวิทยา ต้องติดตามอยู่เรื่อย ๆ จึงจะทันกับเหตุการณ์

6. ปัญหาประชาธิปไตย เป็นปัญหาทางการเมือง บ้านเมืองเราเปลี่ยนแปลง การปกครองมาเป็นประชาธิปไตย 37 ปีแล้ว แต่เรายังอยู่ในสภาพกำลังเรียนประชาธิปไตยกันอยู่ เราเห็นว่าสภามีรัฐธรรมนูญ มีอำนาจบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ แต่ในทางทฤษฎี จึงควรต้องมีการศึกษาว่า รัฐธรรมนูญให้สิทธิ์แก่คนอย่างไร พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ อย่างไร รู้การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงภายในสังคม (Social awareness) รู้ถึง Social action คือการกระทำในสังคม ซึ่งเกิดจากประชาชนเอง ไม่ใช่เกิดจากรัฐบาล เช่น การนัดหยุดงาน การพูดไฮปาร์ค การเดินขบวน ฯลฯ

ปัญหาทั้ง 6 ข้อ เป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งยังมีปัญหาย่อย ๆ อีกมากมาย สำหรับปัญหาทั้ง 6 ข้อ เราจะวิธีแก้ไขอย่างไร หลายคนเห็นว่า การแก้ไขด้วยการศึกษา เป็นการช้า แต่ก็ไม่ใช่วิธีอื่น การศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะแก้ปัญห ทั้ง 6 ดังกล่าวได้ แต่ระบบการศึกษาที่เราอยู่ในขณะนี้ หลักสูตรก็ดี วิธีสอนก็ดี ยังไม่พร้อม ยังไม่เหมาะสมที่จะทำให้คนเข้าใจปัญหาทั้ง 6 อันเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความเป็นความตายของบ้านเมืองได้ นโยบายของกรมวิสามัญศึกษาที่จะวางไว้ใหม่จะเป็นการแก้ปัญหาคือ นโยบายที่จะสร้าง Modernization ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง กล่าวคือ

1. สร้างปรัชญาหรือความมุ่งหมายทางการศึกษาให้แน่นอนชัดเจนว่า เราต้องการใช้การศึกษาเพื่ออะไร ใช้มากขนาดไหน ทำเมื่อไร เราเอาเด็กเข้ามาเรียน เราจะทำอะไร จะให้เรียนอยู่ในโรงเรียนนานเท่าไร ขณะเรียนให้มีความรู้ความสามารถอย่างไร มิใช่ให้ท่องหนังสือเก่ง ทำแบบฝึกหัดได้และสอบได้เท่านั้น ควรพัฒนาต่อไปให้ถึงขั้นคิดเองได้อย่างมีเหตุผล ฟังตนเองได้ นักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทยมีประมาณ 1% ของนักเรียนทั้งหมด มาเลเซียมี 2.7% เมื่อเทียบแล้วจะเห็นว่าของเรายังต่ำอยู่มากต้องรีบขยาย ปัญหาการขยายจำนวนนักเรียนมัธยมนี้ เป็นปัญหาระดับชาติ ระดับกรม แต่เราก็ควรรู้ด้วย ไม่ใช่คอยให้กรมสั่ง แต่ละโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างไร มีครอบครัวประเภทไหน ต้องการอะไร ผู้อยู่ในโรงเรียน

ต้องทราบ และสร้างความมุ่งหมายเอาเอง แล้วแจ้งให้กรมทราบเพื่อขออนุมัติ
โรงเรียนควรมีอิสระเสรีภาพของงานที่อยู่ในอำนาจ

2. สำรวจทรัพยากรและกำลังของโรงเรียนว่า มีอะไรอยู่ในมือ มีคนเท่าไร มี
งบประมาณเท่าไร จะทำอย่างไร เมื่อรู้สภาพความเป็นอยู่แล้ว ก็เอาทุนไปเปรียบ
เทียบกับความมุ่งหมายที่วางไว้ว่าพอจะทำได้หรือไม่ ถ้าทุนน้อยมีงานมาก ก็ควรรหา
วิธีใช้ทุนน้อยนั้นให้ได้ผลมากกว่าจะทำอย่างไร จึงนับเป็นการ Modernization ได้
เช่น การทำโต๊ะและม้านั่ง เคยทำได้คนละ 1 ชุด ต่อเวลา 1 เทอม ก็ควรรหาวิธีทำ
ให้ได้ 50-200 ชุด ในเวลาเดียวกัน วิธีการนั้นมี และทำได้ด้วย อยู่ที่ความคิดของเรา
อยู่ที่เราจะใช้ความคิดและวิธีการอย่างไร

เมื่อ 10 ปีก่อน โรงเรียนของเราจำเป็นต้องเปิดรับนักเรียนมากขึ้น จึงเปิดเรียน
เป็น 2 ผลัด แต่ถ้าหากเราจัดให้นักเรียนทั้ง 2 ผลัดเรียนพร้อมกันโดยจัดตารางการ
ใช้ห้องให้เหมาะสมก็จะได้ผลดีกว่า ลงทุนน้อยกว่า ครูก็จะทำงานไม่หนักมากนัก

ยังมีความคิดอื่นอีกเช่นว่า ทำไมไม่ใช้แบบเกรดิต การสอบเลื่อนชั้นทำไมจึง
ตัดสินเป็นปี และถ้าไม่ได้ต้องเรียนซ้ำ จะจัดเป็น course ได้ไหม หลักสูตรยัง
modernize ได้ การวัดผลก็น่าจะทำได้ การตัดสินคะแนนรวม 50% เป็นการ
สอบไล่ได้นั้น ถ้าพิจารณาดูแล้วจะเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่สอบคณิตศาสตร์และ
ภาษาอังกฤษตก แต่ก็ยังสอบไล่ได้ ทำไมไม่จัดหลักสูตรให้คนสอบทุกวิชาได้

พัฒนาการทางด้านอื่น เช่น ในด้านการค้า ยังทำกันได้ ยังลงทุนที่จะทำ
คนรู้ทุกวิถีทาง โฆษณาทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์และทางหนังสือพิมพ์ หาวิธีการที่จะทำ
ให้คนรู้โดยการติดตามไปในที่ต่าง ๆ ทางการศึกษาก็น่าจะทำให้คนรู้ได้ ถ้าเราสอน
ภูมิศาสตร์โดยยืนอยู่หน้าชั้น บอกให้เด็กจด จะหวังให้เด็กจำได้แม่นยำอย่างไร
เครื่องมืออื่นทำไมไม่ลองใช้บ้าง ทางด้านการศึกษาจะคิดบ้างว่า ทำอย่างไรจึงจะ
ใช้ทุนอันจำกัดและคนของเราเท่าที่มีอยู่ ทำงานให้ได้ผลมากโดยลงทุนน้อย นั่นคือ
เราต้อง modernize ทางการศึกษา ต้องนำ Educational Technology เข้ามาใช้
บ้าง เช่น Teaching machine, Team teaching ฯลฯ

การนำ Educational Technology เข้ามาใช้เพื่อให้เกิด Modernization
ต้องอาศัยสติปัญญา ความเอาใจใส่ของผู้บริหารการศึกษาอยู่เป็นอันมาก ถ้าเรา
modernize ไม่ได้เราก็จะทำงานโดยมีประสิทธิภาพไม่ได้เช่นกัน

บันทึกจากคำบรรยายของ ท่านอธิบดีกรมวิสามัญศึกษา เนื่องในโอกาส
เปิดการอบรมเตรียมผู้บริหารโรงเรียน วันที่ 6 เดือนพฤษภาคม 2512

คำปราศรัยของท่านอธิบดีกรมวิสามัญศึกษา

ในการเปิดการสัมมนาอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนมัธยมแบบประสม แบบ 1

วันที่ 20 ธันวาคม 2511 ณ ศูนย์พัฒนาการศึกษา ภาคศึกษา 8 เชียงใหม่

สวัสดีท่านผู้เกียรติทั้งหลาย

ผมมีความเสียใจเป็นอย่างยิ่งที่มาร่วมในการประชุมของท่านไม่ได้ ผมได้ตกลงกับ ดร. เรือง ไว้แล้วในตอนต้นว่าถ้า मैंมาร่วมตอนเริ่มประชุมไม่ได้ ผมก็อยากจะมาพบปะในตอนท้ายของการประชุม แต่ถึงแม้ว่าจะได้วางโครงการไว้อย่างนี้ก็ตาม ก็ปรากฏว่าผมติดราชการทางกรุงเทพ ฯ มาร่วมประชุมด้วยไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นผมก็หาวิธีที่จะติดต่อกับท่านโดยทางใดทางหนึ่ง ในครั้งแรกคิดว่าจะเขียนเป็นบทความส่งมาให้ แต่เวลาเตรียมตัวก็ไม่ทัน เพราะฉะนั้นจึงได้หาวิธีอีกเสียงเพื่อมาเปิดให้ท่านฟัง จึงปรากฏอยู่ในขณะนี้ สิ่งที่ผมอยากจะเรียนแก่ท่านนั้นมีอยู่มากมายหลายเรื่อง เรื่องแรกที่สุดคือผมคิดว่าท่านควรจะทราบก็คือ เรื่องของโครงการ คมส. 1 เป็นเรื่องความเป็นความตายของกรมเรา ครึ่งหนึ่งว่าเป็นครั้งแรกที่กรมรับผิดชอบต่อเงินกู้เพื่อพัฒนาการศึกษา ถ้าแม้ว่ากรมทำได้ดี งานในขั้นต่อไปก็จะเจริญต่อไปได้อย่างเรียบร้อย แต่ถ้าแม้ว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดเป็นอุปสรรคขึ้น ทำให้งานดำเนินไปไม่ได้เท่าที่ต้องการแล้ว ชื่อเสียงของกรมก็ดี ความก้าวหน้าของกรมก็ดี ย่อมจะเสียหายด้วย เพราะฉะนั้นผมจึงใคร่วิงวอนต่อท่านว่า งานที่ท่านทำอยู่เวลานี้เป็นงานที่ใหญ่หลวงและมีความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก ผมจึงอยากขอเรียนเตือนว่า ใครก็ตามที่ได้มีบทบาทในการบริหารงานนี้ คน ๆ นั้นมีความรับผิดชอบเกินกว่าการเป็นอาจารย์ใหญ่ หรือเป็นผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมธรรมดา

เรื่องที่ผมอยากจะพูดกับท่านในขั้นต่อไปก็คือว่า โรงเรียนมัธยมแบบประสม เป็นโรงเรียนซึ่งผมมีความคิดที่จะเป็นการปฏิรูปการศึกษาในบ้านเมืองของเรา เมื่อเป็นอย่างนี้ ผมก็อยากจะทำความเข้าใจให้ตรงกันในหลาย ๆ เรื่อง เรื่องแรกที่สุดที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมแบบประสมจะต้องเข้าใจให้ตรงกันจริง ๆ ก็คือเรื่องที่ว่า โรงเรียนมัธยมแบบประสมคืออะไร มีหลายต่อหลายคนพูดว่า โรงเรียนมัธยมแบบประสม คือโรงเรียนมัธยมที่เอาการศึกษาสายสามัญกับสายอาชีพมาบวกกัน เด็กคนไหนถนัดเรียนวิชาการก็ให้เรียนสายสามัญ เด็กคนไหนถนัดเรียนวิชาชีพแขนงใดแขนงหนึ่งก็จัดให้เรียนตามนั้น เรื่องนี้ผมเคยพูดหลายครั้งหลายหนว่า ไม่ใช่ concept ไม่ใช่ความเข้าใจที่ถูกต้อง ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรงเรียนมัธยมแบบประสมนั้นอยู่ที่ว่า โรงเรียนมัธยมแบบประสม เป็นโรงเรียนที่จัดหลักสูตรกว้างขวางเพื่อให้เด็กที่มีความสามารถและความสนใจแตกต่างกัน ได้เล่าเรียนตามวิชาสาขาต่างๆ ที่เขาสนใจ และเขาถนัด ส่วนเขาจะออกไปประกอบอาชีพอย่างไร หรือเขาจะไปเรียนต่อหรือไม่นั้น เป็นเรื่องอีกเรื่องหนึ่ง และเป็นเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงการแนะแนวอีกเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนมัธยมแบบประสมนั้น ผมจึงอยากจะขอร้องว่าเรา พูดกันแต่เรื่องสายอาชีพและสายสามัญ ต่อไปนี้เราเลิกพูดเสียได้ไหม เราพูดถึงเด็กที่เข้ามาเรียนกับเรา ว่าเขามีความสามารถ มีความสนใจอย่างไร แล้วก็เรากำหนดการศึกษาให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของเขาต่อไป เมื่อพูดถึงเรื่องนี้ ผมก็อยากจะพูดต่อไปว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนี้ไม่ว่าจะเป็นสายสามัญสายอาชีพ หรือโรงเรียนมัธยมแบบประสมย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องฝึกให้คนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ข้อนี้นี้ได้เขียนปรากฏชัดในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2502 ว่าโรงเรียนสายสามัญก็มีหน้าที่สอนให้นักเรียนไปเรียนต่อในชั้นสูง และสอนให้นักเรียนมีความสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ เมื่อพูดมาถึงตอนนี้ก็ต้องพูดต่อไปว่า สิ่งที่เราเรียกกันว่าวิชาชีพนั้นคือ การทำงานไม้ การทำงานโลหะ การไปหัดพิมพ์ดีด การหัดทำบัญชีหรือการหัดปรุงอาหาร ตัดเย็บเสื้อผ้า อะไรทำนองนี้

สิ่งที่ผมกล่าวมาแล้วนั้นเป็นงานอาชีพทั้งสิ้น และงานอาชีพเหล่านี้ เป็นงาน
 อาชีพซึ่งมีศักดิ์ศรีของมัน และเป็นงานอาชีพซึ่งทำรายได้ให้แก่คนอย่างดี แต่ทั้งนี้
 ได้หมายความว่า คนที่เรียนภาษาไทยไปจะไม่สามารถประกอบอาชีพโดยอาศัยภาษา
 ไทย หรือคนที่เรียนภาษาอังกฤษไป อาจจะนำวิชาภาษาอังกฤษไปเป็นอาชีพของตัว
 ก็ได้ เพราะฉะนั้นคำว่าวิชาชีพนั้น ผมจึงอยากยุติเสียที่ว่า อย่าได้คิดแต่ในวงแคบๆ
 ว่า เด็กที่เรียนวิชาชีพจะต้องเลื่อยไม้ ไสกบ ปรงอาหาร ตัดเย็บเสื้อผ้า หรือทำ
 อะไรซึ่งเป็นเรื่องที่เราเคยพูดกันมานานแล้ว และก็ในเรื่องของงานอาชีพนี้ ผมก็
 อยากจะพูดเพิ่มเติมต่อไปอีกว่า อาชีพหลายอย่างเราเรียกกันว่า Technical
 Vocational อาชีพหลายอย่างไม่ใช่อาชีพทางเทคนิค งานที่เป็นอาชีพทางเทคนิคนั้น
 เป็นต้นว่าพวกช่างเครื่องยนต์ ช่างไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ หรืออะไรต่างๆ ซึ่งจำเป็น
 จะต้องได้รับการฝึกฝนทางเทคนิคเป็นอย่างมากนั้น ผมอยากจะขอเรียนว่า ไม่อยู่ใน
 โครงการของเราที่จะทำ เพราะว่าการฝึกอาชีพทางเทคนิคนั้น ต้องอาศัยเครื่องมือซึ่ง
 แพง และก็ต้องอาศัยครูซึ่งมีความรู้ทางเทคนิคสูง งานเหล่านี้เป็นที่เข้าใจกัน
 แล้วว่าเป็นงาน ซึ่งกรมอาชีวศึกษาทำ เพราะว่า Technical Vocational
 Education นั้น เป็นเรื่องของกรมอาชีวศึกษา ทันเมื่อพูดถึงอย่างนี้ ก็ต้องหันมา
 ดูว่างานอาชีพที่กรมวิสามัญศึกษา หรือที่โรงเรียนมัธยมแบบประสม จะสอนให้แก่
 เด็กนั้น คืออะไรบ้าง ผมเคยพูดมาหลายครั้งหลายหนว่า งานอาชีพประเภทที่ไม่
 อาศัยเทคนิคในทางการช่างมากมายนัก แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นงานอาชีพซึ่งเด็กจะ
 ประกอบได้ด้วยความสามารถ และด้วยความมั่นใจพอสมควร งานอาชีพเหล่านี้มี
 อะไรบ้าง อย่างที่ผมได้เคยพูดมาในตอนนั้นก็บอกว่าบางคนก็ใช้วิชาภาษาไทยเป็นอาชีพ
 บางคนก็ใช้วิชาภาษาอังกฤษเป็นอาชีพ แต่ในหลายกรณีนักเรียนของเราอาจจะใช้วิชา
 ตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นอาชีพ แต่การตัดเย็บเสื้อผ้าของเราเนี่ย เราไม่จำเป็นจะต้องฝึกงาน
 ทางเทคนิคมากมายนัก แต่เราอาจจะต้องฝึกความสามารถทางการจัดการให้แก่เด็ก
 เรื่องนี้เป็นเรื่องซึ่งผมจะพูดต่อไปอย่างละเอียด ผมมีความรู้สึกว่าย่างนั้น ผมมีความ
 รู้สึกว่าคนเราที่พูดถึงงานอาชีพนั้น มักจะพูดถึงแต่ความสามารถทางเลื่อยไม้ ไสกบ

ทางตัดเย็บเสื้อผ้า แต่ขอให้ดูคนที่ประกอบอาชีพทุกวันนี้ให้ดี คนประกอบอาชีพการ
 ตั้งอยู่ช่อมรณนตักดี ในการตั้งร้านอาหารที่ดี ในการตั้งร้านตัดเย็บเสื้อผ้าที่ดี คน
 เหล่านี้ไม่ได้มีความสามารถในงานทางเทคนิคแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ถ้าแม้ว่าไม่
 มีความสามารถในการจัดการ คนเหล่านี้จะประกอบอาชีพได้ในระดับที่เป็นลูกมือของ
 คนอื่นเท่านั้น จะเป็นเจ้าของร้านไม่ได้ เป็นผู้จัดการไม่ได้ คนเหล่านี้จะต้องเป็นลูก
 มือตลอดไป อันนี้เป็นอันที่ผมคิดขึ้นมาว่า การที่จะสอนให้คนประกอบอาชีพนั้น
 จำเป็นหรือที่จะต้องเน้นเฉพาะเรื่องความสามารถทางเทคนิคเท่านั้น ความจริงเราควร
 จะเน้นด้านอื่น และด้านที่ผมเห็นควรจะเน้นให้มากที่สุดคือเรื่องความสามารถในการ
 จัดการ ซึ่งเป็นเรื่องที่เราจะฝึกจะสอนในโรงเรียนมัธยมแบบประสมได้ มีหลายต่อ
 หลายคนพูดกับผมว่า โรงเรียนมัธยมแบบประสม ใช้เวลาเพียงสัปดาห์ละเพียงไม่กี่
 ชั่วโมงมาสอนวิชาไฟฟ้า มาสอนวิชาปรุงอาหาร มาสอนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้า แล้วเด็ก
 เหล่านี้จะไปประกอบอาชีพได้อย่างไร อันนี้ผมอยากจะพูดว่าอย่างนี้ ผมอยากจะพูด
 ว่าเวลาเราหัดขับรถยนต์นั้น เราใช้เวลาเรียนทักษะเบื้องต้นในการขับรถยนต์ก็ชั่วโมง
 ผมแน่ใจว่าคนส่วนใหญ่ใช้เวลาเรียนทักษะในการที่จะสตาร์ทรถ ที่จะเคลื่อนรถออก
 จากที่ ที่จะหยุดรถ ที่จะเลี้ยวรถ ที่จะเบรคจะเป็นพื้นฐานในการขับรถจริง ๆ นั้น ผมคิดว่า
 เราใช้เวลาเพียง 2 ชั่วโมงเท่านั้น ที่ใช้เวลา 2 ชั่วโมงนั้นมากพอที่จะทำให้คนขับ
 รถยนต์ได้หรือไม่ อันนี้ทุกคนต้องตอบว่าไม่มากพอ เมื่อไม่มากพอก็ต้องมีการฝึกฝน
 เพิ่มเติม การฝึกฝนเพิ่มเติมนั้น ไปฝึกฝนที่ไหน ถ้าเพื่อจะมาฝึกฝนในห้องเรียน
 ถ้าจะมาฝึกฝนขับรถในที่จำกัดซึ่งมีที่อยู่น้อยมากนั้น ต่อให้ฝึกฝนนานเท่าไรก็ตาม
 คน ๆ นั้นจะขับรถไม่ได้ดี เพราะฉะนั้นการฝึกฝนให้ขับรถได้คล่องแคล่วนั้น
 จึงต้องไปฝึกฝนเพิ่มเติมในตอนทีคน ๆ นั้นไปขับรถในที่ต่าง ๆ แล้วก็เมื่อมีประสบ
 การณ์มากขึ้น ได้แก้ปัญหามากขึ้น คนเหล่านี้ก็ขับรถได้เอง ที่นักหันมาดูวิชา
 อาชีพทั้งหลายอย่างอาชีพตัดผม เวลานี้หลักสูตรตัดผมนี้ส่วนใหญ่เป็นหลักสูตร 6 เดือน
 มีคนบอกว่า เด็กที่จบจากโรงเรียนช่างตัดผมไปแล้วนี้ ไม่สามารถจะตัดผมได้ดี เพราะ
 ฉะนั้นควรจะให้เรียนนาน ๆ ผมก็อยากจะถามว่า ถ้าเพื่อให้เรียนนาน ๆ จะให้เรียน

อะไร เพราะว่าวิชาที่ฉันมี มันมีหลักสูตรตัวเอง มันให้ทักษะเบื้องต้นแก่คนเท่า
 หนึ่งเองถ้ามันจะให้เด็กเป็นช่างที่ชำนาญขึ้นจะเอามาตั้งฝึกในโรงเรียน จะเอา
 มาสอนทฤษฎีกันต่อไป มันก็ไม่มีประโยชน์แล้ว เมื่อคนเหล่านั้นมีทักษะเบื้องต้นใน
 ทางที่ดีแล้ว แกก็ออกไปตัดผมในชั้นต้น ๆ แกก็เป็นช่างตัดผมที่เรียกว่า ไม่มีคน
 นับหน้าถือหน้านัก แต่เมื่อแก่ตัวขึ้นเข้า มีความรู้ความชำนาญมากขึ้น แกก็เป็นช่าง
 ตัดผมที่ดี เมื่อแก่เป็นช่างตัดผมที่ดี แกก็มีรายได้มากขึ้น เพราะฉะนั้นงานอาชีพ
 หลาย ๆ อย่างนี้เป็นงานอาชีพซึ่งเรียนในโรงเรียนแต่เพียงเล็กน้อย แล้วออกไปหา
 ความชำนาญ ออกไปหาประสบการณ์ในเวลาปฏิบัติอาชีพอันแท้จริง งานอาชีพเป็น
 จำนวนไม่น้อยเป็นอย่างนั้น เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด ผมก็อยากจะพูดว่าอย่างนี้
 เหมือนกันว่า งานอาชีพประเภท Technical Vocational Education นั้นเป็นอาชีพ
 ชนิดที่จะต้องเรียนในโรงเรียนนานมากพอสมควร และจะต้องได้รับการฝึกฝนมาก
 พอสมควร และการฝึกฝนนั้นจะต้องอาศัยเครื่องมือที่ดี จะต้องอาศัยครูที่ดีมากพอ
 สมควร งานอย่างนี้เป็นงานอาชีพซึ่งต้องเรียนตามหลักสูตรในโรงเรียน เป็นเวลา
 ๓ ปี ๕ ปี แล้วแต่กรณี งานอาชีพอย่างนั้น เป็นเรื่องของโรงเรียนอาชีพ เป็นเรื่องของ
 กรมอาชีวศึกษา งานอาชีพของพวกเรา เป็นงานอาชีพชนิดที่เรียกว่าอาชีพประเภท
 ทั่วไปซึ่งคนที่มีสติปัญญาดีพอสมควร มีความรู้ทางสามัญดีพอสมควร มีความรู้เกี่ยว
 กับงานอาชีพที่ตัวเองจะประกอบพอสมควร เมื่อมีความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพ เมื่อมี
 ความรักงาน เมื่อมีกิจนิสัยอันดี เมื่อมีความรับผิดชอบต่องานแล้ว คนของเราควร
 จะออกไปประกอบอาชีพได้ อันนี้เป็นสิ่งที่ผมมุ่งหวังว่าจะทำให้เกิดขึ้นในโครงการ
 มัธยมแบบประสม ที่นี้เมื่อคิดในแง่ที่ผมอยากจะพูดต่อไปว่า วิชาการต่าง ๆ รวมทั้ง
 วิชาสามัญ และวิชาฝ่ายเทคนิค ซึ่งเราสอนในโรงเรียนมัธยมแบบประสมนั้น เรา
 สอนเพื่อจะทำให้คนทำงานเป็น เราสอนเพื่อจะทำให้คนคิดเป็น เราสอนเพื่อจะ
 ให้คนรู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง และต่ออาชีพของตนเอง โครงการโรงเรียนมัธยม
 แบบประสม จะเน้นเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ ที่นี้เมื่อเน้นเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่แล้ว โครง
 การสอนวิชาฝ่ายที่เรียกว่าศิลปปฏิบัตินี้ เราสอนให้เด็กทำงานเป็น เราสอนให้เด็ก

คิดเป็น เราสอนให้เด็กจัดการเป็น แต่โรงเรียนของเราจะไม่มีเครื่องมือเครื่องมือ
 และจะไม่มีเวลามากพอที่จะสอน Technical Vocational แต่เด็กของเราจะมีความ
 รู้ทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับวิชาชีพเหล่านี้ เด็กของเราจะมีความรู้ในวิชาการสามัญดีพอที่จะ
 ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เด็กของเราจะคิดเป็น จะทำเป็น จะมีความรับผิดชอบ จะรู้
 จักหลักเบื้องต้นของการจัดการ เมื่อเด็กเหล่านี้สำเร็จ ม.ศ. 8 ถ้าแกมีความสนใจที่จะ
 ไปเรียนต่อในวิชาอาชีพทางเทคนิค แกก็ต้องไปเรียนต่อในโรงเรียนสายอาชีพของ
 กรมอาชีวศึกษา แต่ถ้าแกไม่ไปเรียนต่อ แกอาจจะออกไปประกอบอาชีพ โดย
 เหตุผลประการต่าง ๆ แกก็ควรจะได้ออกไปประกอบอาชีพ ที่เมื่อแกออกไปประกอบ
 อาชีพนั้น ความชำนาญซึ่งแกจะแสวงหานั้น แกควรจะแสวงหาจากประสบการณ์
 ในอาชีพของแก การที่โรงเรียนประเภทมัธยมแบบประสม จะฝึกเด็กให้มีความรู้ทาง
 เทคนิคอย่างช้าชองนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ อย่าพึ่งไปพยายามทำเข้า มันจะสิ้นเปลือง
 โดยใช่เหตุ แต่ความเชี่ยวชาญในงานเทคนิคนั้น เด็กของเราควรจะไปศึกษาเพิ่มเติม
 เอาจากโรงเรียนอาชีพ หรือมิฉะนั้นก็ไปฝึกฝนเพิ่มเติมเมื่อออกไปประกอบอาชีพแล้ว
 นี่เป็นข้อหนึ่ง ซึ่งผมคิดว่าเราควรจะทราบแต่ตอนต้น ที่นอกเรื่องหนึ่งที่ผมคิดว่า
 พวกเราควรจะต้องคิดให้มากในขณะนี้คือว่า อาชีพที่คนประกอบนั้นมันมีหลายประเภท
 อาชีพฝ่ายผลิตที่ทำงานของชิ้นมันเป็นอาชีพประเภทหนึ่ง แต่คนที่ทำงานของออกมา
 แล้วนั้น จะต้องมีการขาย ที่เมื่อมีการขายจะต้องมีคนขาย คนขายถ้ามีความรู้ดี
 เท่าไรคนขายนั้นก็จะสามารถขายสิ่งของได้มากขึ้น ได้มากขึ้น คนที่ขายของนั้นจำเป็น
 จะต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่คนจะขาย ความรู้เบื้องต้นเหล่านี้เด็กจะไปหาจาก
 ไหน เด็กก็หาจากโรงเรียน เด็กก็หาจากวิชาศิลปปฏิบัติที่เราสอนให้ตั้งแต่ ม.ศ. 1
 ม.ศ. 8 นั้นแหละ ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้เบื้องต้นที่จะทำให้เด็กพูดภาษาทางเทคนิค
 ได้ เข้าใจหลักเบื้องต้นของทางเทคนิค พอที่เด็กจะไปขายสินค้าประเภทนั้น ๆ ได้
 อันนี้เป็นอันที่เราสอนได้ในโรงเรียนของเรา มีคนคำนวณว่า ถ้าแม้ว่ามีคนที่ชำนาญ
 เทคนิคฝ่ายผลิต 1 คนออกไปทำงานในโรงงานนั้นแล้ว เราจะต้องการคนขายที่มีความ
 ชำนาญในเรื่องนั้นประมาณ 10 คน ที่คนขายไม่จำเป็นจะต้องมีความรู้ทางเทคนิคมาก

ถึงขนาดทำได้ ซ่อมได้ แต่ควรจะมีความรู้ทางเทคนิคมากพอที่จะอธิบายให้คนฟังได้
 ว่า เครื่องไฟฟ้าที่ติดนั้นควรจะมีลักษณะอย่างไร ส่วนประกอบของเครื่องไฟฟ้า^๕
 ประกอบด้วยอะไร ถ้าเพื่อเสียอะไรขึ้น ควรจะพิจารณาที่ไหน คนขายที่ดีมีความรู้^๕
 แค่นี้ก็พอแล้ว ว่ากันตามสูตรคนขายก็ควรจะรู้กันอย่างกว้าง ๆ อย่างที่ผมพูดมา แต่^๕
 เวลานี้เมืองไทยเราโดยมากมักจะเอาวิศวกรไปขายของ เอาคนที่จบจากโรงเรียนการ^๕
 ช่าง ซึ่งเป็นช่างฝ่ายเทคนิคไปขายของ คนเหล่านี้ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี มีความ^๕
 เชี่ยวชาญในแขนงวิชาทางเทคนิคของเขาเป็นอันมาก ถ้าแม้ว่าเอาความรู้ซึ่งเขาได้^๕
 ฝึกฝนมาเป็นเวลานาน ขณะนั้นไปเดินขายของนั้น มันเป็นการฝึกคนเกินความจำเป็น^๕
 ที่จะใช้งาน ความจริงคนขายของนั้น มีความรู้ทางเทคนิคพอสมควรแล้ว มีความ^๕
 ฉลาดเฉลียวในเรื่องการพูด ในเรื่องการเขียน ในเรื่องการติดต่อกับคน มีความรู้^๕
 บัญชีเบื้องต้นพอสมควร เท่านั้นก็พอจะทำให้แก่เป็นคนขายของที่มีคุณภาพดีได้ เมื่อ^๕
 เป็นอย่างนั้นผมก็พูดไว้ตั้งแต่แรกแล้วว่า วิชาที่เรียกว่าวิชาชีพหรือวิชาที่จะฝึกให้เด็ก^๕
 ของเรากออกไปประกอบอาชีพนั้น มันไม่ใช่วิชาชีพทางเทคนิค มันเป็นวิชาชีพ^๕
 ประเภททั่ว ๆ ไป ที่วิชาชีพประเภททั่ว ๆ ไปนี้ เราสอนได้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา^๕
 และผมแน่ใจด้วยว่าเราสอนได้ในระดับ ม.ศ. ๘ แต่โดยเหตุที่โรงเรียนของเรามีหลัก^๕
 สูตรต่อไปจนถึง ม.ศ. ปลาย ก็มีปัญหาเกิดขึ้นมาว่า โครงการโรงเรียนมัธยมแบบ^๕
 ประสมนั้น จะมีหลักสูตรสอนถึง ม.ศ. ปลายหรือไม่ อันนี้ผมขอเรียนตอบว่ามีแล้วก็^๕
 จะมีในเร็ว ๆ นี้ ก็มิให้ติดต่อกันไป เพื่อจะถามต่อไปว่าในหลักสูตร ม.ศ. ปลาย^๕
 นั้นจะสอนวิชาชีพอะไรบ้าง ผมก็ตอบได้อย่างสะดวกใจ บอกว่าวิชาอาชีพที่จะสอนใน^๕
 ระดับ ม.ศ. ปลายนั้น คือวิชาชีพใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายสามัญแผนกทั่วไป^๕
 ซึ่งได้กำหนดเวลาไว้สัปดาห์ละ ๘ ชั่วโมง สำหรับให้ความรู้เบื้องต้นในวิชาประเภท^๕
 เทคนิคต่าง ๆ ท่านทั้งหลายที่ฟังผมพูด อาจจะบอกว่าเวลา ๘ ชั่วโมง ไม่มากพอที่จะ^๕
 ทำให้เด็กมีความรู้ทางเทคนิคได้ อันนี้ทุกคนจะต้องยอมรับ ผมเป็นคนแรกที่ยอมรับ^๕
 ว่า การเรียน ๒ ปี แล้วใช้เวลาเรียนวิชาศิลปปฏิบัติเพียงสัปดาห์ละ ๘ ชั่วโมง ไม่^๕
 มากพอที่จะทำให้เด็กของเรามีความเชี่ยวชาญในงานอาชีพทางเทคนิคได้ อันนี้ไม่ต้อง

สงสัยยอมรับทันที เป็นไปไม่ได้ เมื่อเป็นไปไม่ได้ วิชา 8 ชั่วโมงนี้ เราจะเอามา
สอนวิชาอะไรบ้าง ผมได้เคยปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการของกรมตุแล้ว
ผมจึงพูดต่อไปว่า เวลา 8 ชั่วโมง ซึ่งเป็นเวลาที่เอามาให้เด็กฝึกฝนประกอบอาชีพ
อย่างใดอย่างหนึ่งได้ดี ผมจึงบอกว่าขอให้แบ่งเวลาประมาณสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง มา
ใช้สอนวิชาบริหารธุรกิจเบื้องต้น สอนวิธีการเบื้องต้นให้แก่เด็ก ส่วนอีก 6 ชั่วโมง
นั้นเอาไปสอนวิชาศิลปปฏิบัติหรือวิชาอาชีพทางเทคนิคเบื้องต้น เพื่อจะให้เด็กเข้าใจ
หลักเบื้องต้นในทางเทคนิคให้ดี อันนั้นถ้าเราจะจัดอย่างนั้นแล้ว เมื่อเด็กจบ ม.ศ. 5
สายสามัญ แผนกทั่วไปแล้ว จะทำอะไรได้บ้าง ประการแรกที่สุดถ้าอยากจะสอบ
เข้ามหาวิทยาลัย ก็ควรจะมีสิทธิไปสอบได้ และตามความจริงก็มีสิทธิจะไปสอบได้
เมื่อสอบเข้าแล้ว สมมุติว่าสอบไม่ได้ จะไปทำอะไร อันแรกที่สุดที่ผมตอบคือ ไป
ประกอบอาชีพ ท่านคงจะถามต่อไปว่าประกอบอาชีพอะไร อาชีพที่เด็กเหล่านี้จะไป
ประกอบ มันมีทุกอย่าง นับแต่อาชีพทำงานในโรงงาน จนกระทั่งอาชีพฝ่ายขาย
ฝ่ายจัดการ อาชีพเหล่านี้เปิดกว้างสำหรับคนที่จบ ม.ศ. 5 ที่มีความตั้งใจจะทำงาน
ที่อยากทำงานที่รับผิดชอบต่อตนเองได้ และที่มีความสามารถทางวิชาการพอสมควร
อันนี้เป็นอันที่มุ่งหวังมาก และผมคิดว่าเราจะทำให้สำเร็จ มีคนพูดว่าถ้าทำอย่างที่ผม
ว่ามานี้ไม่มีทางจะสำเร็จ อันนั้นเป็นเรื่องภายนอกซึ่งเราจะต้องพิสูจน์ แต่เรื่องปัจจุบัน
ที่ปรากฏเห็นอยู่ทั่ว ๆ ไป ผมจะให้ไปดูตามโรงงานต่าง ๆ เวลานคนที่ทำงานใน
โรงงานเป็นคนซึ่งสำเร็จจากโรงเรียนอาชีพทางเทคนิคจริง ๆ ไม่ก็คน คนที่ทำงาน
อาชีพทางเทคนิคส่วนใหญ่เป็นคนที่จบ ม.ศ. 3 และ ม.ศ. 5 สายสามัญ คนเหล่านี้
เมื่อไปสมัครงานตามโรงงานเขาก็เอาไปฝึก เมื่อมีความชำนาญก็ทำงานเทคนิคได้มาก
ขึ้น เมื่อมีคนชำนาญมากขึ้น มีความรู้ทางสามัญดีพอสมควรก็สามารถทำงานฝ่าย
เทคนิคได้

ท่านทั้งหลายที่มาประชุมอยู่ที่นี้ หากสงสัยเรื่องนี้ไม่ต้องไปดูอื่นไกล ไปดูที่
องค์การการค้าครูสภา ไปดูที่โรงพิมพ์องค์การค้าครูสภา นายช่างเทคนิคของโรงพิมพ์
ครูสภาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่จบ ม.ศ. 3 ม.ศ. 5 สายสามัญ และคนเหล่านี้เมื่อได้รับการ

ฝึกฝนเป็นอย่างดีแล้ว สามารถทำงานเทคนิคได้ดีและเงินเดือนสูง อันนี้เป็นสิ่งที่
 ประจักษ์กันอยู่ทั่วไป ก่อนที่จะผ่านเรื่องนี้เป็นไป ผมมีประเด็นสุดท้ายที่จะพูดถึงเกี่ยวกับ
 อาชีพทางเทคนิค เวลาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง เพราะฉะนั้นความสามารถทาง
 การช่างประเภทที่ว่าจะต้องตะไบเหล็กให้เรียบ ต้องใช้เวลาตะไบเหล็กเป็นเวลานานๆ
 นั้น ไม่จำเป็นเสียแล้ว เครื่องมือของเราใช้เครื่องมือเหล่านั้นทำงานแทนคนได้
 แล้ว เพราะฉะนั้นคนที่เข้าทำงานในโรงงาน จึงไม่ใช่คนที่งัดในเครื่องตะไบ
 เหล็ก แต่เป็นคนเก่งในการคุมเครื่อง เป็นคนเก่งในเรื่องการจัดการ เป็นคนเก่งใน
 เรื่องอื่นๆ ซึ่งโรงงานต้องการ แต่ความสามารถแบบฝรั่งเขาเรียกว่า Handicraft
 นั้น เป็นสิ่งที่ต้องการน้อยที่สุด อันนั้นผมอยากจะเรียนให้ทราบ

เมื่อพูดถึงงานอาชีพที่เราจะทำ ผมจึงอยากสรุปกันว่า อาชีพที่จะสอนใน
 โครงการ โรงเรียนมัธยมแบบ ประสมนั้น เป็นงานประเภทที่เกิดจาก General
 Education เมื่อเราฝึกคนด้วย General Education ได้ดีแล้ว เขาจะออกไปประกอบ
 อาชีพอะไรเขาไปหาเอง ไปฝึกฝนเองหน้าที่ของเราคือให้การศึกษาที่มีคุณภาพดีแก่
 เด็กเท่านั้นเป็นพอ เรื่องของปัญหาที่ว่าโรงเรียนมัธยมแบบประสมคืออะไร ผมก็ได้
 พุฒมาแล้วกว้างๆ แต่ผมก็พูดในตอนนั้นเพิ่มเติมเสียด้วยว่า โรงเรียนมัธยมแบบประสม
 ไม่ใช่โรงเรียนที่เอาโรงเรียนสายสามัญ กับสายอาชีพมาบวกกัน และงานสายอาชีพที่
 เราสอนนั้นไม่ใช่อาชีพทาง Technical Vocation อันนั้นก็ไปโปรดเข้าใจให้ตรงกัน
 เมื่อพูดถึงตอนนั้นเห็นจะต้องจบเรื่อง Concept เกี่ยวกับโรงเรียนมัธยมแบบประสม
 และ Concept เกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนของเราจะเรียนจากโรงเรียนของเรา

ต่อไปผมจะพูดถึงเรื่องของการดำเนินงาน โรงเรียนมัธยมแบบ ประสมต่อไป
 เรื่องของการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสมนั้น เป็นเรื่องซึ่งผู้ทำ
 อยู่และผู้บริหารงานในส่วนกลางจะต้องปรึกษารื้อกันอย่างใกล้ชิด และปรึกษารื้อ
 กันอยู่บ่อยๆ งานนี้เป็นงานใหญ่ เป็นงานยากและเป็นงานซึ่งจะต้องทำด้วยความระมัด
 ระวังเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเป็นอย่างนั้นผมก็คิดว่าอาจารย์ใหญ่และผู้บริหารงานของโครงการ
 มัธยมแบบประสมมาประชุมกันที่เชียงใหม่ต่อไปก็คงจะประชุมกันที่อื่นมากไปเรื่อยๆ
 แต่ต่อไปผมจะใช้เวลามากพอสมควรออกไปดูการปฏิบัติงานโรงงานมัธยมแบบประสม

และจะให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ โครงการนี้เป็นโครงการที่ดีเป็นโครงการที่เราจะต้องทำให้สำเร็จแล้วจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างใหญ่หลวง เพราะฉะนั้นผมก็อยากจะเล่าถึงความคิดของผมว่าจะดำเนินการตามโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม^๕อย่างไรบ้าง ผมมีความคิดที่จะดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม

๓ ประการ

ประการแรก คือว่าเราจะต้องศึกษาปัญหาของโรงเรียนมัธยมแบบประสมขณะที่เราทำงานร่วมกันเป็นระยะ ๆ และจะต้องศึกษาอย่างละเอียด จะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่เรื่อย ๆ เมื่อเป็นอย่างนี้การประชุมกันอย่างที่เรากำลังทำอยู่ ก็เป็นวิธีหนึ่ง คือเป็นเรื่องของการปรึกษาปัญหาร่วมกัน แต่การปรึกษาปัญหาร่วมกันนั้นคนที่ทำอยู่ตามปรกติกาก็อาจจะมองไม่เห็นปัญหาได้ถนัดนัก เพราะฉะนั้นเมื่อดำเนินงานไปสักระยะหนึ่งผมคิดว่าเราจะต้องมีการวิจัยในเชิงประเมิณผล จะต้องมีการพิจารณาคุณสมบัติของหลักสูตรที่เราใช้ เราจะต้องพิจารณาถึงตัวบุคคลที่ทำงานอยู่ในระบบนี้ เราอาจจะต้องพิจารณาหลาย ๆ เรื่อง การศึกษา การประเมิณผล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เราทำอย่างสม่ำเสมอ^๕ จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะทำให้เราปรับปรุงงานได้ในอนาคต ปรับปรุงงานก็ปรับปรุงที่เราทำมาแล้วในโรงเรียน ๒๐ โรง ของเรา^๕ ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง เราจะใช้ในการปรับปรุงงานของโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้าโครงการ เพื่อให้โรงเรียนเหล่านั้นเปลี่ยนรูปเป็นโรงเรียนมัธยมแบบประสมให้ได้ในอนาคต เพราะฉะนั้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของการอภิปรายปัญหาของเรา การประชุมร่วมกันของเรา^๕ เป็นก้าวแรกที่จะทำให้เกิดปฏิรูปการมัธยมศึกษาในอนาคต

ขั้นที่สองของการดำเนินงานตาม โครงการ โรงเรียน แบบ ประสมที่ ผม คิด ไว้ ใน ขณะนี้^{๕๘๘} คือขั้นของการปฏิรูป หลักสูตร หลักสูตรที่เราใช้กันอยู่ขณะนี้ รวมทั้งระเบียบการวัดผลด้วย ท่านทั้งหลายที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมคงรู้ว่ามีปัญหามากมายและปัญหาเหล่านั้นจะต้องรีบแก้ไขโดยด่วน ผมเองก็ไม่มีความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้มากนัก แต่ผมมีความคิดเห็นว่าการใช้หลักสูตรที่เราใช้อยู่ในขณะนี้ทำให้เกิดปัญหาบางประการเกี่ยวกับการวัดผลการศึกษา เกี่ยวกับการจัดวิชาบางวิชาให้เหมาะสม

สมกับความรู้ความสามารถของเด็ก อันนี้เป็นปัญหาซึ่งท่านเคยประสบกันอยู่ ผมมีความเห็นในใจว่าต่อไปนี้เราจะกำหนดลงไปว่า เด็กที่เรียนจบหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม จะต้องเรียนวิชาต่าง ๆ ครบ 245 หน่วยกิต ใน 245 หน่วยกิต นั้นเป็นภาษาไทย X หน่วยกิต เป็นภาษาอังกฤษ X หน่วยกิต อย่างเรานี้จะทำได้ไหม เมื่อมี Unit ที่จะวัดอย่างนี้แล้วเราก็ให้เด็กเรียนตามเค้าโครงหลักสูตรตามความสามารถและความสนใจของเด็ก เมื่อครบจำนวนหน่วยกิตตามที่เรต้องการทราบแล้ว เด็กก็จบหลักสูตร เด็กคนหนึ่งอาจจะจบหลักสูตรในเวลา 2 ปี 9 เดือน เด็กอีกคนหนึ่งอาจจะใช้เวลา 3 ปี 8 เดือน อย่างนี้จะเป็นไปได้ไหม ผมคิดว่ามันควรจะเป็นไปได้ แต่ปัญหาที่จะตามมาถ้าเราใช้โครงการอย่างนี้จะเป็นอันมาก เด็กเรียนกับเราแล้ว 1 ปี ปรากฏว่าผู้ปกครองย้ายไปทำงานที่อื่น เด็กจะต้องไปเข้าที่อื่นซึ่งไม่ใช่โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม . เด็กจะไปเรียนต่อต้องย้าย การทำ Transcript และการทำอะไรต่าง ๆ ก็เป็นเรื่องที่ยาก เพราะฉะนั้นเราจึงคิดไว้ในใจเราคิดในแฉกไว้ก่อน แต่เราจะดำเนินการ เมื่อเราสามารถปรับปรุงโรงเรียนนอกโครงการให้สามารถรับส่งนักเรียนจากเราไปได้ ว่ากันตามที่จริงเค้าโครงหลักสูตรตามที่ผมพูดมานี้ก็เป็นเค้าโครงซึ่งโรงเรียนโดยทั่วๆ ไปจะทำได้ ผมมองไม่เห็นวาท่าไม่ว่าเราจะใช้หลักสูตรอย่างนี้ไม่ได้ แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องที่เรจะต้องศึกษาร่วมกันอีกเป็นอันมาก และเป็นเรื่องซึ่งจะทำในวันสองวันไม่ได้ แต่เป็นเรื่องซึ่งเราควรจะเริ่มคิดเสียแต่ในตอนนี้เพราะเวลาของเรามีไม่มากนัก

งานชิ้นที่สามในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม งานชิ้นที่สามเป็นงานที่เกี่ยวกับการขยายงานออกไปทั่วประเทศ ถ้าเราได้ศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามโครงการในขั้นที่หนึ่งแล้ว ถ้าเราได้งานรูปหลักสูตรตามโครงการในขั้นที่สองแล้ว ผมคิดว่างานชิ้นที่สามของเราก็คือการประกาศให้โรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมวิสามัญศึกษา ทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนมัธยมแบบประสม ในขณะนี้ถ้าว่างโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมของเราในรูปแบบนั้น ก็จะทำให้โรงเรียนของเราสามารถสอนหลักสูตรที่กว้างขวางมากขึ้น โดยการสร้าง Work shop ให้โดยการหาครูพิเศษไปให้ เมื่อเราพร้อมกันในขั้นที่หนึ่ง และพร้อมในขั้นที่สองแล้ว ผมเข้าใจ

ว่าโครงการ^๕ที่สาม^๕เราจะทำได้ไม่ยากนัก โรงเรียนไหนที่มีเครื่องมือเครื่องใช้จำกัด
มีคนจำกัด มีโรงฝึกคนงานจำกัด เราก็ให้เขาเลือกได้แต่เพียงเล็กน้อย ถ้าโรงเรียน
ไหนมีครูอุดมสมบูรณ์มีโรงเรียนครบถ้วนมีเครื่องมือดี เขาก็เปิดโอกาสให้คนเลือกได้
มาก^๕ขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผมก็มีความคิดว่าการจัดการมัธยมศึกษาในอนาคตนั้นจะต้องจัด
ให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของเด็ก ซึ่งมีอยู่แตกต่างกันเป็นอันมาก

ผมก็มีเรื่องที่จะพูดกับท่านเพียงเท่า^๕นี้ ผมมีความเสียใจที่มาร่วมประชุมไม่ได้
ความจริงเรื่องที่ผมพูดมานี้เป็นเรื่องซึ่งควรจะได้รับ การ วิพากษ์วิจารณ์ ท่านทั้งหลายที่
นั่งประชุมอยู่ควรจะได้โต้ตอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เรายัง
มีเวลาที่จะคิดร่วมกันทำร่วมกันอยู่อีกมาก เพราะฉะนั้นในชั้นนี้ผมก็ได้แต่พูดในเชิง
ความคิดกว้าง ๆ ให้ท่านฟัง และหวังว่าต่อไปเราจะคิดร่วมกัน ทำด้วยกันมากขึ้น
ผมขออวยพรให้ทุกท่านที่มาประชุม^๕นี้ จงประสบความสำเร็จและความสุขในชีวิตของท่าน
ในโอกาส^๕นี้ผมอยากจะพูดว่าความสำเร็จของเราขึ้นอยู่กับท่าน เพราะฉะนั้นผมคิดว่า
ผมควรจะอวยพรให้ท่านเป็นผู้มีกำลังใจเข้มแข็งพอที่จะฟันฝ่าอุปสรรคในการประกอบ
การงานให้ลุล่วงไปด้วยดี สวัสดี

คำบรรยายของอธิบดีกรมวิสามัญศึกษา

ในการประชุมศึกษาธิการอำเภอ ภาคศึกษา 1,5 และ 12

ประจำปี 2512 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2512 ณ หอประชุมคุรุสภา

สวัสดิ์ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

วันนี้ผมไม่ได้เอาเพื่อนฝูงมากด้วย เพราะว่ามีเวลาให้น้อยและเรื่องที่จะเสนอต่อที่ประชุมมีมากพอสมควร ผมก็เลยมาเสียคนเดียว เพื่อที่จะรวบรัดให้เข้าตรงประเด็นเสียเลย

เรื่องที่ผมจะเสนอต่อที่ประชุมนี้ ความจริงตั้งใจจะพูดเฉพาะเรื่องโรงเรียนรัฐบาลประจำอำเภอ แต่ในขณะเดียวกันงานของกรมวิสามัญศึกษาก็มีเรื่องโรงเรียนราษฎร์คู่กันอยู่ด้วย ฉะนั้นผมขอพูดเกริ่นตั้งแต่ตอนต้นเลยว่า สำหรับเรื่องโรงเรียนราษฎร์นั้น เท่าที่ผมได้ติดตามดูและสลับรับฟังทราบว่า ศึกษาธิการอำเภอได้ให้ความเอาใจใส่ตรวจตราดูแลโรงเรียนราษฎร์อยู่เป็นประจำอยู่แล้ว แต่ผมจะให้ข้อคิดไว้อย่างหนึ่ง โรงเรียนราษฎร์ผมถือว่าเป็นโรงเรียนที่ช่วยเราทำงานเพื่อให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดาในที่นั้น ๆ งานของโรงเรียนราษฎร์เป็นงานที่ซับซ้อน มีกฎหมาย มีระเบียบซึ่งจะต้องดูแลกันมากเหลือเกิน ผมขอรับรอง ๆ ว่าทางกรมหรือทางส่วนกลางนั้นไม่สามารถที่จะดูแลกิจการของโรงเรียนราษฎร์ในส่วนภูมิภาคได้ทั่วถึง ฉะนั้นสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านรายงานไป หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านไปตรวจตราดูแลนั้นเป็นเรื่องซึ่งเรายอมรับ และเราปฏิบัติตามเป็นส่วนใหญ่ อาจจะมีเป็นบางกรณีที่มีความไม่แน่ใจบางประการ เราอาจจะส่งคนมา check คุ้งบ้าง อันนั้นก็เป็นเรื่องของงาน routine มากกว่างานที่เราจะปฏิบัติโดยปกติ เรื่องของโรงเรียนราษฎร์นี้ ผมก็พูดอยู่เสมอว่า ผมถือว่าเป็นหุ้นส่วนระหว่างโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนราษฎร์ ถ้ามี

อะไรที่จะช่วยเหลือ กัน ได้ก็ อาจจะ ให้เกิด การช่วยเหลือ ที่ดีต่อกัน ระหว่าง โรงเรียน ราษฎร์กับโรงเรียนรัฐบาล

ผมจะพูดเรื่องใหญ่ของผมเลย คือเรื่องโรงเรียนรัฐบาลประจำอำเภอ ตั้งแต่ ผมเข้ามาทำงาน ผมพยายามที่จะไปดูโรงเรียนในส่วนภูมิภาคทั้งโรงเรียนในระดับ อำเภอ และโรงเรียนในระดับจังหวัด เมื่อได้ไปเห็นมาก ๆ ผมก็ได้พบข้อเท็จจริง บางประการเกี่ยวกับโรงเรียนรัฐบาลประจำอำเภอ ตามวิธีการของผม ผมขอสรุปใจ ความกว้าง ๆ ว่า ลักษณะทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอนั้นมีอะไรบ้าง ข้อสังเกตที่ผมได้ผ่านมามัน striking เหลือเกิน มันชัดเจนเหลือเกิน มีอยู่ 5 ข้อ

ข้อแรกก็คือ โรงเรียนรัฐบาลประจำอำเภอส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่อันไม่เหมาะสม อันนี้เท่าที่ผมเห็น อย่าได้ถือว่าโรงเรียนประจำอำเภอทุกโรงตั้งอยู่ในที่ไม่เหมาะสม หมายความว่าส่วนใหญ่เท่าที่เห็นมาเป็นลักษณะอย่างนั้น บางโรงเรียนไปตั้งอยู่ในชุมชนซึ่งแออัด ขยายไม่ออก เช่น โรงเรียนประจำอำเภอที่บางใหญ่ ไปตั้งอยู่ใน เขตสถานที่ราชการ ขยายไม่ได้ ทำอะไรไม่ได้ หรือบางแห่งอยู่ห่างไกลชุมชน เหลือเกิน อันนี้ก็เป็นเรื่องของอนาคตว่า ถ้ามีทางหลวงตัดผ่าน หรือที่ดินในตัว เมืองขยายออกมา มันก็อาจจะไปถึงได้ แต่ว่ากว่ามันจะขยายไปถึงได้นั้น เราก็ไป อยู่ในที่ซึ่งเปล่าเปลี่ยวเหลือกำลัง และก็มีความหนาแน่นมากมายเหลือเกิน อย่างเมื่อ คราวที่แล้วผมไปดูที่โรงเรียนประจำอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ความจริงมัน ก็ไปอยู่ห่างจากตัวเมืองเพียง 2 กิโลเมตรเศษ ๆ เท่านั้น แต่เขตอำเภอนี้เป็นอำเภอ เล็ก คนน้อยและที่ตั้งของโรงเรียนก็เป็นป่าช้าเก่า เราสร้างบ้านพักครูไว้ให้ 2 หลัง ปรากฏว่าครูไม่ยอมไปอยู่ จนผลสุดท้าย ผมต้องไปบอกว่า ถ้าครูไม่ไปอยู่ ผมจะ เอานักเรียนไปอยู่ก็แล้วกัน อย่างนี้เป็นต้น มันก็มีปัญหาได้เหมือนกัน ในเรื่องที่ตั้ง ไม่เหมาะสมนี้ เป็นอันหนึ่งซึ่งเห็นได้ชัดเจนเหลือเกิน

ลักษณะอันที่ 2 เท่าที่ผมสังเกตดูก็คือ ลักษณะของที่ดินและการวางแผนบริเวณ ยังไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นเรื่องที่ทราบกันดี อำเภอที่ยากจนยิ่งหาที่ดินยาก ผมก็ประ- หลาดใจ และยังสำนึกงบประมาณไม่ให้เราตั้งงบประมาณเพื่อซื้อที่ดิน จะไปขอชาว

บ้านบอกให้เขาช่วยกันออกเงินซื้อที่ดิน เขาก็ยากจนอยู่แล้ว อย่างนี้เราพบบ่อยเหลือเกิน และก็เป็นเรื่องที่หลักก็เหลืออยู่ตลอดเวลา

ลักษณะที่ดินไม่เหมาะสม ท่านก็ทราบอยู่แล้วว่ามันเป็นหลุม หรือที่ชัน หรือที่ ๆ เต็มไปด้วยกรวด หิน หรืออะไรต่าง ๆ เหล่านี้ มันมีอยู่หลายแห่งเหลือเกิน เรื่องการวางผังบริเวณไม่เหมาะสมนั้นก็ไม่ใช่ความผิดของใคร มันเป็นเรื่องของวิวัฒนาการของบ้านเมือง เท่าที่ผมเห็นหลายต่อหลายแห่ง มีโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น รวมกันอยู่ในที่กระจุกเดียว ใช้สนามร่วมกัน และที่ดินนั้นเป็นที่ของวัด วัดก็จะขยาย โรงเรียนประถมก็จะขยาย โรงเรียนมัธยมก็จะขยาย มันเลยวุ่นกันหมด อันนี้ไม่ใช่ความผิดของใคร มันเป็นเรื่องจริงของบ้านเมืองที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากอย่างนี้ ถ้ามันเป็นที่ ๆ เราตกลงกันได้ มันก็พูดกันง่าย ถ้ามันตกลงกันไม่ได้ มันก็การาคาซึ่งกันอยู่อย่างนี้ มันขัดขวางซึ่งกันและกัน ผมเป็นคนพูดง่ายพอไปพบแบบนั้นเข้า ผมบอกเลยว่า ผมออก ผมขอยกที่ดินของผมให้ไปเลย มันก็พูดกันได้ แต่มีในบางกรณีที่ผมออกไม่ได้ มันก็เกิดปัญหาได้มากพอสมควรเหมือนกัน นี่ก็เป็นเรื่องที่ต้องคิดกันมากพอสมควร

ลักษณะที่ ๘ ที่ผมพบโดยทั่ว ๆ ไปคือ อาคารสถานที่และอุปกรณ์ของโรงเรียนประจำอำเภอยังขาดแคลนอยู่มาก เรื่องนี้เห็นจะไม่ต้องอธิบายอะไรมาก แต่ผมมีข้อคิดอยู่อย่างหนึ่งว่า อาคารสถานที่ซึ่งเราดำเนินการไปนั้น ผมมีความอดัดใจตรงที่ว่า เราสร้างอาคารแบบอาคารไม้ ๒ ชั้น ห้องเรียนละ ๖ ห้อง เสร็จแล้วสร้างไปได้ ๔-๕ ปี จึงได้ต่อเติม สีเก่าก็ถลอกปอกเปิกหมดแล้ว ไปต่อเติมอีก ๔ ห้อง แล้วก็เว้นไปอีก ๔-๕ ปี ไปต่อเติมอีกอะไรทำนองนี้ กว่าจะต่อเติมได้เต็มหลัง อาคารตอนแรกก็ทรุดแล้วเสียหายแล้ว และอีกอย่างหนึ่ง ด้วยเหตุที่ดินของเราไม่เหมาะสม ปลวกชุมเหลือเกิน เป็นเรื่องซึ่งทำให้อาคารของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอหลายต่อหลายแห่งสู้อาคารเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาไม่ได้ เวลานี้ผู้อำนวยการกองโรงเรียนรัฐบาลกับผมก็คบคิดกันขึ้นมาว่า ต่อไปเราจะสร้างอาคารแบบชั่วคราวลงไปเลย พอแน่นเมื่อไร เราก่อยสร้างอาคารถาวรทีเดียวเต็มหลัง อันนี้เป็นข้อคิด



ซึ่งกำลังต่อรองกับสำนักงานงบประมาณอยู่ แต่ปรากฏว่าสำนักงานงบประมาณไม่ยอมสำหรับปีงบประมาณ 2512 ในวิธีนี้เราเคยทำแบบเก่ามาแล้ว ขอให้ใช้แบบเก่าไปอีกปีหนึ่ง ส่วนปีต่อไปค่อยเจรจากันใหม่ อันนี้ก็คอยฟังดูอยู่แล้ว

ลักษณะอันที่ 4 ของโรงเรียนประจำอำเภอ คือเรื่องการศึกษาแคลงครุ อันนี้เห็นจะพูดมากนักรู้ไม่ได้ มันเป็นเรื่องความผิดของผมและเป็นความบกพร่องของบ้านเมืองของเรา มันหาคนไม่ได้ มันหาครูเหลือเกิน และบางที่จำนวนครบแต่คุณวุฒิที่เราต้องการไม่ครบ ซึ่งก็เป็นสิ่งปกติ เราก็เอาครูเกษตรศาสตร์ไปสอนภาษาไทย เอาครูพลศึกษามาสอนเรียงความ ดังนั้นก็เห็นว่าเป็นเรื่องที่เรารู้กันอย่างปกติ ก็เห็นจะไม่ต้องพูดกันให้เสียเวลา

ลักษณะที่ 5 คือคุณภาพ โดยทั่วไปยังต้องรับว่า โรงเรียน ประจำอำเภอต่ำกว่าโรงเรียนประจำจังหวัดอยู่พอสมควร เวลาผมไปตรวจราชการที่ไหนก็มักได้รับคำบอกเล่าด้วยความภูมิใจว่า สอบ ม.ศ. 8 ปีนี้ที่อำเภอผมได้ที่ 1 หรือสอบ ม.ศ. 8 ปีนี้ที่อำเภอผมได้ 89 % ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด อะไรอย่างนี้ก็เป็นเรื่องที่ควรจะภูมิใจ เพราะว่าโรงเรียนในอำเภอนั้น ปรากฏว่ามาตรฐานมักจะต่ำกว่าโรงเรียนในจังหวัด เมื่อไรอำเภอไหนมีการทำงานก้าวหน้าขึ้นผิดกว่าปกติ ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่เราควรจะภูมิใจ และผมอยากจะพูดในที่นี้เลยว่า ผมมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและภูมิใจด้วยเป็นอันมาก ที่โรงเรียน คณะครูในโรงเรียนอำเภอ พยายามยกมาตรฐานของโรงเรียนในอำเภอให้สูงขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ไปที่ไหนผมก็เตือน และก็รู้สึกว่าคุณครูก็เอาใจใส่ในเรื่องนี้เป็นพิเศษอยู่ ผมรู้สึกดีใจเป็นอันมาก

เมื่อพูดถึงลักษณะ 5 ประการที่กล่าวมานี้ ผมก็อยากจะมาปรึกษาหารือกับศึกษานิเทศก์อำเภอ ศึกษานิเทศก์จังหวัดว่า เราลอง ๆ คิดด้วยกันดูว่ามันจะเป็นอย่างไร ผมอยากจะให้ข้อเสนอแนะในเรื่องการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานในระยะยาวต่อไป เรื่องการแก้ปัญหาเฉพาะหน้านั้น ผมมีข้อเสนอแนะไว้ 4-5 ข้อ

ข้อที่ 1 คือ ถ้าโรงเรียนตั้งอยู่ในที่ดินที่ไม่เหมาะสม ขยายไม่ได้ หรือไม่สะดวกด้วยประการใดประการหนึ่ง ผมอยากจะขอความร่วมมือว่า รับผิดชอบที่ดินใหม่และรับขยาย

ข้อเสนอแนะในเรื่องการแก้ปัญหาข้อสุดท้าย คือ ผมอยากจะให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่โรงเรียนประจำอำเภอเป็นพิเศษ อันนั้นผมยังไม่แน่ใจว่าจะมีวิธีไหนที่ทำได้ ผมคิดว่าต่อไปน่าจะเริ่มด้วยการช่วยเหลือเกี่ยวกับเอกสารเสียก่อน ส่วนการนิเทศศึกษาจึงจะขอให้หน่วยศึกษานิเทศก์ช่วยวางโครงการนิเทศให้มากขึ้น ผมมีความรู้สึกว่าการให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนในอำเภอนั้น ให้ง่าย และเมื่อให้ไปแล้วโรงเรียนรับได้เร็ว และตัดสินใจเร็วเหลือเกิน เท่าที่ผมสังเกตดูมันเป็นอย่างนั้น ผมถึงมานึกว่าโรงเรียนประจำอำเภอเป็นหน่วย โรงเรียนที่เราจะตัดสินใจในแง่คุณภาพการศึกษาได้เร็วที่สุดในระยะนี้ ดังนั้นผมคิดว่าถ้าเราทุ่มเทพยายามที่เรามีอยู่ให้มันถูกที่ถูกทางแล้ว มันจะได้ประโยชน์ไม่น้อยเหมือนกัน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ผมคิดไว้ในใจในอันที่จะให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ แก่โรงเรียนนี้ ผมอยากจะเรียนท่านศึกษาธิการอำเภอไว้สักนิดหนึ่งว่า การที่ศึกษาธิการอำเภอผ่านไปดูโรงเรียนประจำอำเภอสม่ำเสมอ ๒ เดือนครั้ง ๘ เดือนครั้งนั้น มันทำให้โรงเรียนตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ผมได้ไปดูโรงเรียนหลาย ๆ แห่ง เช่น โรงเรียนที่สามพราน ไปพินิจดูหมายเหตุประจำวันของโรงเรียน ผมทราบที่เดียวว่า ศึกษาธิการอำเภอดูบ่อย และศึกษาธิการจังหวัดก็มาตรวจโรงเรียนนี้ ผมรู้สึกที่เดียวว่า โรงเรียนนี้ตั้งอยู่ในสภาพที่กระฉับกระเฉงอยู่ตลอดเวลา เวลาผมไปดู ผมอยากไปตอนไหนผมก็ไป ดูเขาไม่สะดุ้งสะเทือนอะไรในการที่มีผู้ใหญ่ไปตรวจ คล้าย ๆ ว่า โรงเรียนพร้อมที่จะรับ ใช้เด็กอยู่เรื่อย ๆ อย่างนั้นมันช่วยได้มาก ดังนั้นอย่าคิดว่าช่วยเหลือแต่ทางด้านวิชาการเลย หมั่นแวะไปดูแก่น้อย ๒ เดือนครั้ง ๘ เดือนครั้ง ก็จะช่วยได้มาก ผมอยากจะพูดต่อไปสักนิดหนึ่งว่า ถ้าศึกษาธิการอำเภอใช้โรงเรียนประจำอำเภอในแง่วิชาการให้มากขึ้น ก็จะเป็นการปรับปรุงวิชาการของโรงเรียนเหมือนกัน ผมก็ไม่ทราบว่า เราจะมีวิธีใช้ได้อย่างไรบ้าง แต่ผมมีความรู้สึก ถ้าศึกษาธิการอำเภอใช้โรงเรียนของผมในแง่วิชาการ มากขึ้น จะเป็นการช่วยปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนของผมให้ดีขึ้นด้วย

เรื่องปัญหาเฉพาะหน้าก็ผ่านไป ผมจะพูดถึงข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานร่วมกันในระยะยาวต่อไป ผมอยากจะพูดอย่างนี้เป็นภาระหน้าที่เสียก่อน โครงการ

วางแผนการศึกษาในชนบทนั้น ในขณะที่คุณสมชัยกำลังดำเนินการอยู่ เป็นโครงการซึ่งผมกับคุณสมชัย และพวก Michigan State University เป็นผู้ริเริ่มคิดขึ้น เรามีความแน่ใจว่า การศึกษาในประเทศไทยจะเจริญขึ้นต้องเจริญในส่วนภูมิภาค และเรามีความแน่ใจว่า คนในส่วนภูมิภาคนี้ ถ้ามีข้อมูลที่ถูกต้องอยู่ในมือ ถ้ามีความรู้เรื่องการวางแผนเบื้องต้นพอสมควร และได้รับความช่วยเหลือจากส่วนกลางพอสมควรแล้ว คนในส่วนภูมิภาคทุกคนจะดำเนินงานนี้ได้ และจะเป็นกำลังของกรมที่จะช่วยปรับปรุงการศึกษาในส่วนภูมิภาคให้ดีขึ้น ผมขอพูดอย่างตรงมาตรงไปว่า งานในส่วนอำเภอที่ผมหวังพึ่งศึกษานิเทศก์อำเภอมาก ผมหวังพึ่งทั้งทางค้ำโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ ผมหวังพึ่งทั้งในด้านการวางแผนและด้านการปฏิบัติงาน ผมหวังพึ่งทั้งในด้านการวัดผลและการประเมินผล ดังนั้น เมื่อมาพบหน้าตากันอย่างนี้ ผมก็ขอบอกตรง ๆ ว่า สิ่งเหล่านี้ผมคิดว่าเราจะทำร่วมกันได้

สำหรับข้อเสนอสำหรับระยะยาว ผมขอเป็นนักวางแผนว่าไปเลย ข้อที่ 1 ผมจะต้องวางแผนสำหรับ โรงเรียน ไว้เพื่อ ขยายงาน อันนี้เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการกองโรงเรียนรัฐบาล ในตอนต้น ๆ นั้นผมแย่งมาทำเพราะว่าผู้อำนวยการกองมาช้า ผมก็ใจร้อน และอยากจะลงมือทำ ผมก็แย่งมาทำมากพอใช้ ตอนนั้นก็ส่งงานคืนไปบ้างแล้ว คือเวลานั้นเรากำลังคิดกันว่า ในจังหวัดหนึ่งควรจะมียุติมาภิบาลเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์เท่าไร โรงเรียนรัฐบาลเท่าไร และโรงเรียนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองควรจะขนาดไหน โรงเรียนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในอำเภอควรจะขนาดไหน และในจังหวัดนั้นควรจะมียุติมาภิบาลกี่โรงเรียน โรงเรียนหนึ่งควรจะมียุติมาภิบาลเท่าไร อันนี้เราจะต้องคิด เมื่อคิดแล้วเราจะต้องไปดูที่ดิน เมื่อดูที่ดินแล้วเราจะต้องวางแผนไว้สำหรับการขยายงานในอนาคต แต่เมื่อวางแผนแล้วก็ไม่ได้คิดว่าเป็นการตายตัว แก้ไขไม่ได้ เพราะเพียงแต่คิดว่าเป็นการวางแผนให้รู้ทางไว้ว่า ในการที่จะลงอาคารสถานที่ในอนาคตควรจะเป็นรูปไหน และถ้าไปดูจริง ๆ เข้าแล้วจะแก้ไขได้อย่างไร หรือจะปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้อย่างไร ก็เป็นเรื่องที่เราจะต้องคอยดูกันต่อไปด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม เรื่องการวางแผนของโรงเรียนในอำเภอ ผมอยากจะให้ข้อสังเกตไว้เหมือนกัน ตามปกติโรงเรียนของเรานี้ เรามักอยากจะให้ไปตั้งอยู่บนถนนใหญ่

ตั้งอยู่บน highway และยังมี highway ใต้ก็ยังมี อันนี้ถ้าเพื่อช่วยได้ ผมไม่อยาก
 ให้โรงเรียนตั้งอยู่บน highway เพราะว่าสมัยนั้นไม่เป็นมิตรกับเด็กของเราเสียแล้ว
 มันเป็นศัตรู การจราจรบน highway นั้น มันช้าคนได้มาก สำหรับโรงเรียนที่ตั้ง
 อยู่บน highway แล้วก็แล้วไป แต่ถ้าจะตั้งใหม่แล้ว ผมคิดว่าไม่ควรจะไปตั้งอยู่บน
 highway อาจจะตั้งอยู่บนถนนซอยหรือถนนอื่นได้ วิถีวางผังของเรานั้น ตามปกติ
 ถ้าที่ดินเป็นสี่เหลี่ยม มักจะตัดถนนเข้าทางด้านซ้าย แล้วก็วิ่งผ่านหน้าอาคารเรียนมา
 ออกทางด้านขวา เอาสนามอยู่หน้าโรงเรียน ถ้ามีเงินสร้างอาคาร เราก็สร้างบนถนน
 ยาวเรียงตามหน้าที่ดิน วิถีวางผังอาคารแบบนี้ มันอาจจะเหมาะสมกับสมัยหนึ่งซึ่งผู้
 คนยังไม่มากนัก เราต้องการความอุ่นหนาฝาคั่ง เราต้องการให้คนผ่านไปผ่านมาดู
 แลเราบ่อย ๆ สมัยนั้นไม่ใช่เสียแล้ว ประชาชนพลเมืองเพิ่มขึ้น เราเห็นจะต้องแย
 คือการที่สนามอยู่หน้าโรงเรียน อยู่หน้าอาคารเรียนนี้ ผมอยากจะเรียนท่านศึกษา-
 ธิการอำเภอไว้ด้วยว่า มันล่าสมัยเสียแล้ว เพราะว่าการที่อาคารเรียนตั้งอยู่หน้าสนาม
 เวลาเราเตะฟุตบอลไปแต่ละทีนั้น มันรบกวนไปหมดอาคารเรียนมีก็หลังได้ยินหมด
 ถ้าเด็กเอะอะร้องโวยวาย หรือปรบมือ ก็จะรบกวนไปหมด เพราะว่าสนามนั้น
 มันเป็นศูนย์กลาง วิธีทำก็อาจจะต้องแยกเป็น zone zone สำหรับการเล่นก็แยกมา
 เป็นอีก zone หนึ่งต่างหาก zone อาคารเรียนก็เป็นอีก zone หนึ่ง zone โรงฝึกงาน
 ก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง อันนี้ก็เป็นเรื่องที่จะต้องคิดกัน มีคำบรรยายของผมที่ไปบรรยาย
 ในการอบรมครูใหญ่ ผู้ที่จะเป็นครูใหญ่ไว้เหมือนกัน บางทีอาจจะเผยแพร่ที่หลัง
 ตามปกติถนนในโรงเรียนก่อนนี้ เราพยายามให้ถนนผ่านหน้าอาคารทุกหลัง เวลานี้
 ไม่สมควรเสียแล้ว รถเรามีมากถ้าหากวิ่งผ่านหน้าอาคารเรียนทุกหลัง เสียงมันจะดัง
 ก้องไปหมด แต่ที่เราวางผังอย่างนั้น ก็เพื่อจะให้ถนนบริการอาคารเรียนได้หลาย ๆ
 หลัง อีกอันหนึ่งก็คือ เรื่องการสร้างอาคารเรียน ถ้าสร้างให้มันติดต่อกัน ๒ หลัง
 ยาวเหยียด แล้วมีถนนผ่านอย่างนี้ อาคารเรียนแต่ละหลังมันพึ่งพาอาศัยกันไม่ได้
 แต่ถ้าเราวางอาคารเรียนซ้อนกันเสีย ช่องว่างตรงกลางมันจะเป็น court เป็นสนาม
 มันได้ร่มฟร้อนมาทันที เพราะอาคารเรียนมันช่วยกัน กันนั้น ในเรื่องวิธีวางผัง

โรงเรียนแบบใหม่นึกคิดไปว่า หนึ่งแบ่งออกเป็น zone สองตัดถนนให้เส้นและ
รบกวนอาคารเรียนให้น้อยที่สุด และสามพยายามวางอาคารในลักษณะที่เป็น court
เพื่อเราจะได้ใช้ court เหล่านั้นสำหรับเป็นที่พักผ่อนของเด็กฟรี ๆ การวางอาคาร
เรียนเรียงกันเป็นแถวนั้น มันล้าสมัยเสียแล้วขณะนี้

นี่ก็เป็นอันแรกที่ผมคิดว่าในแผนการ ระยะยาวนี้ เห็นจะต้อง วางผังบริเวณ
โรงเรียนไว้เป็นแบบสำหรับการขยายงานในอนาคต และส่วนใหญ่กรมจะเป็นผู้ทำโดย
ผู้อำนวยการกองโรงเรียนรัฐบาลและพวกกองวางแผน แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า
เราจะตัดสินใจไม่ให้อำเภอหรือมิให้จังหวัดมีส่วนมีเสียงก็ทำได้ เราวางแล้วเราจะส่ง
ไปให้ปรึกษาหารือกัน ดูด้วยกัน คิดด้วยกัน

ข้อที่ 2 นอกจากการวางผังแล้ว เราต้องมีการวางแผนพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน
และจะพัฒนาโครงการที่กรมและจังหวัดได้ตกลงกันไปแล้ว อันนี้ผมหวังฟังโครงการ
วางแผนพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคเป็นอันมาก ผมอยากได้ข้อมูลจากส่วนภูมิภาค
จากจังหวัด จากอำเภอ แล้วก็มาคุยด้วยกัน มาคิดด้วยกัน ถ้าออกตัวเลขมาเป็น
อย่างไร มี facing มี programming เป็นอย่างไรและเราทำด้วยกันได้มากเท่าไร
ผลประโยชน์ก็ยิ่งจะตกอยู่แก่เรามากเท่านั้น ฉะนั้นในขณะนี้ ผมก็เริ่มด้วยวิธี 2 ทาง

ทางที่หนึ่ง คือ รวบรวมจากโครงการวางแผนพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคอีก
ทางหนึ่งผมก็ขอเริ่มทำจากข้างบนลงไป จากส่วนกลางลงไป ก็โดยหวังว่าข้อมูลทั้ง
สองฝ่ายนั้นมันจะมาแลกเปลี่ยนความคิดความเห็นกันที่จุดจังหวัด แล้วเราจะได้ออก
ความคิดเห็นกันเพื่อจะวางแผนอันนี้ให้มันพัฒนาไปได้

ผมอยากจะเตือนในเรื่องการวางแผนสักนิดหนึ่ง สำหรับอำเภอใหญ่ ๆ ตามปกติ
มักจะมีโรงเรียนประจำอำเภอ 2 โรง ชายโรงหนึ่ง หญิงโรงหนึ่ง ผมอยากจะขอร้อง
ว่าอย่างนี้ ผมขอเป็นสหศึกษาโรงเดียวใหญ่ ๆ ได้ไหม และถ้าหากมีความจำเป็นจะ
ต้องมีโรงที่ 2 เปิดสหศึกษาอีกหนึ่งโรงเอาไหม ซึ่งบางทีมันก็อาจจะไม่เหมาะสมกับ
สถานที่บางแห่ง แต่เท่าที่ดู ๆ แล้วผมรู้สึกว่าการเรียนแบบสหศึกษานั้นมันประหยัด
และมันคล่องตัวในเรื่องการสอนวิชาชีบบางอย่าง อันนี้เป็นอันที่ผมคิดไว้ล่วงหน้า

ผมจะชักตัวอย่างให้ฟังซึ่งที่จริงพวกท่านทั้งหลายก็คงได้ยินมากแล้ว อาชีพขายอาหาร อาชีพ cook น่ะ มันเป็นอาชีพของผู้ชาย ผู้หญิงทำไม่ได้ งานขายอาหารเป็นงานหนัก งานต้องเรียน งานต้องทำอะไรมาก ถ้าแยกเป็นโรงเรียนชาย โรงเรียนหญิง ร.ร. หญิงก็สอนวิธีทำอาหาร วิธีเย็บเสื้อผ้า โรงเรียนชายสอนวิชาช่างไม้ ช่างโลหะ สมมติว่า มีนักเรียนชายซึ่งเวลานี้ยังไม่มี อยากจะเรียนวิชาอาหาร จะไปเข้าโรงเรียนหญิงเขาก็ไม่ยอมรับอย่างนี้เป็นต้น ซึ่งผมมองในแง่นี้ ผมรู้สึกที่เดียวว่า ถ้าเรามีโรงเรียนแบบสหศึกษามันจะช่วยเราได้มาก อันนี้ก็อยากจะขอร้องไว้

ข้อที่ ๓ คือ การจัดงบประมาณเพื่อช่วยพัฒนางานจากท้องถิ่น และแหล่งอื่นๆ เรื่องนี้ผมพูดหลายหน และผมก็จะขอพูดในที่นี้ อีก ผมมีความมั่นใจว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ ถ้าจะขอเงินจากท้องถิ่นนั้น อาจจะขอได้ง่ายกว่าโรงเรียนประถมศึกษาด้วยซ้ำไป อันนี้ผมจะพูดอย่างตรง ๆ ว่า คนของกรมนี้ค่อนข้างจะเห็นห่างจากประชาชนนิดหน่อยในบางกรณี จึงไม่ได้ไปรู้จักมักคุ้นเท่าไร ดังนั้นโอกาสที่จะได้เงินมานั้นน้อยลง ผมก็หวังทางศึกษานิเทศการอำเภอจะช่วยดูแลแทน ช่วยแนะนำแนะนำแก่คนของผมว่า ที่จริงเงินที่จะใช้ในการพัฒนาโรงเรียนนั้นมันมีอยู่ในอำเภอมากพอสมควร ถ้ารู้จักคน รู้จักติดต่อกับคน และรู้จักวางแผนที่จะหาเงินอันนี้ ส่วนการหาเงินจาก source อื่น จากแหล่งอื่น ๆ นั้น ผมจะเป็นคนคิดและเป็นคนวางแผนให้

ข้อที่ 4 ที่ผมรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่จะต้องทำด้วยกันในระยะยาว ก็คือ จะต้องปรับปรุงหลักสูตรและการสอนให้ก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ ผมเคยพูดในที่ต่าง ๆ มาแล้วว่า ถ้าเป็นไปได้ ผมอยากจะวางหลักสูตรมัธยมศึกษาเป็น course ต่าง ๆ เช่น สมมติว่า คนที่เข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษา จบ ม.ศ. ๘ แล้วต้องเรียนเท่านั้น credit เท่านั้น course แกะจะเรียนจบใน ๒ ปีครึ่ง หรือ ๓ ปีครึ่งก็ช่างแก่ ให้มันเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของคน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่พูดง่าย ทำยาก เป็นเรื่องที่จะต้องคิดกันมากเหลือเกินในระยะต่อไปนี้ แต่ผมมีความรู้สึกแบบนี้ ถ้าเราไม่ทำแบบนี้ เราทำเหมือนเดิม ทำแบบเก่าอยู่อย่างนี้ เมื่อทำไป ๆ ก็ปรากฏว่า ทรัพยากรที่เราใช้อยู่ เราใช้ไม่เต็มทีสักที เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว มันจะเกิดอันตรายในระยะหลัง

ดังนั้นเรื่องการปรับปรุงหลักสูตรการสอนเป็นเรื่องที่จะต้องค่อยทำค่อยไป แต่ว่า
 สายตาของผมนับอยู่ที่หลักสูตรที่เป็น course และถ้าโรงเรียนไหนจะ offer course
 ไหน ผมจะหาครู หาอุปกรณ์ หาอะไรไปให้พร้อม ถ้าหากทำอย่างนั้นได้ มันจะ
 ช่วยงานของผมได้มากเหมือนกัน อันนี้ก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นสำหรับการภายนอก

ประการสุดท้ายก็คือ เมื่อพัฒนางานร่วมกันไปได้สักระยะหนึ่ง ก็จะต้องวางแผนพัฒนาในก้าวต่อไป ไม่ทราบว่าคุณเราที่นั่งอยู่ในที่นี้ ใครบ้างจะได้ทำงานร่วมกันต่อไปอีก แต่ผมรู้สึกว่าการวางแผนที่ดีนั้น จะต้องวางแผนดำเนินงาน ประเมินผล และต้องวางแผนซ้ำอีกทีหนึ่งเพื่อจะพัฒนางานให้ดีขึ้นในขั้นต่อไป ถ้าจะคิดตามหลักแล้วเห็นจะต้องอาศัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีเป็นหลัก ระยะ 2514 นี้จะจบในแผนที่ 2 ผมพูดแล้วพูดอีกและผมก็คิดอยู่ในใจตลอดเวลาว่า ในแผนที่ 2 นี้ เราทำอะไรไม่ได้มากนัก แต่ผมจะใช้วิธีณรงค์ วิธี campaign ด้วยตนเองบ้าง ด้วยคนที่อยู่ในส่วนกลางบ้างให้ทุกคนออกไป encourage ไปสนับสนุนให้โรงเรียนปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ไปขอร้องให้โรงเรียนใช้เวลาเรียนของเด็กให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนให้มากขึ้น เราจะทำอย่างนี้อยู่เรื่อย ๆ เมื่อพ้นจากปี 2514 ไปแล้ว แผนที่ 3 ซึ่งจะเริ่มต้นจาก 2515 ถึง 2519 นั้น ก็เป็นระยะเวลาซึ่งเราคิดว่า โรงเรียนในชนบท ในส่วนภูมิภาคพร้อมที่จะขยายได้แล้ว อันนี้เป็นแผนที่ผมคิดไว้ในใจและมาเล่าให้ฟังว่า ทางกรมจะดำเนินงานอย่างไร เมื่อถึงระยะราวกลาง ๆ แผนที่ 3 ประมาณปี 2517-18 เราก็ค่อยคิดถึงแผนที่ต่อไปอีกทีหนึ่ง เราก็จะต้องทำงานร่วมกันไปเป็นอย่างนี้

สุดท้ายนี้ ผมอยากจะพูดสั้น ๆ ว่า ปี 2512-13 นี้ เป็นระยะซึ่งกองวางแผนการศึกษา และกรมต่างๆ กำลังเตรียมทำแผนสำหรับแผนที่ 3 ซึ่งจะเริ่มในปี 2515 นี้ ผมคิดว่าถ้าหากท่านทั้งหลายมีความคิดอ่านอย่างไร อยากจะเสนอแนะอะไร ก็ส่งมาให้เราได้ แล้วเราจะได้นำไปประกอบการพิจารณาต่อไป อย่างไรก็ตาม ผมรับรองได้ว่า แผนงานที่เราจะใช้ในอนาคตนี้ พวกท่านทั้งหลายควรจะมีส่วนมีเสียงอยู่ด้วย ไม่ใช่ที่ผมออกจากส่วนกลางเป็นอย่างนี้ คุณจะไม่แก้ไขไม่ได้ อันนี้ผมรู้สึกว่าจะล่าสมัยเสียแล้ว ผมขอจบลงด้วยเวลาเพียงเท่านี้

คำปราศรัยของท่านอธิบดีกรมวิสามัญศึกษา

เนื่องในการเปิดอาคารเรียน โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย ลพบุรี

เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2512 เรื่อง “แนวคิดใหม่ทางการศึกษา”

ท่านผู้เกียรติทั้งหลาย

ผมมีความยินดีที่ได้มาพูดถึงเรื่องการศึกษาให้ท่านฟังบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ผมหวังว่าการพูดของผม คงจะก่อให้เกิดความคิดเห็นในตัวท่านบ้าง และในโอกาสนี้ผมก็คิดว่า เมื่อผมพูดจบไปแล้ว ก็คงจะมีการโต้ตอบหรือซักถามกันตามสมควร

เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2510 ประธานาธิบดี Johnson ได้ให้อธิการบดีมหาวิทยาลัยคอร์เนลจัดการสัมมนาทางการศึกษา ซึ่งถือว่าการสัมมนาครั้งยิ่งใหญ่ครั้งหนึ่งของโลก การสัมมนาครั้งนี้จัดขึ้นที่เมืองวิลเลียมสเบิร์ก รัฐเวอร์จิเนีย การประชุมครั้งนี้ ผู้จัดการประชุมเลือกหัวข้อเรื่อง ให้ชื่อว่า World Crisis in Education ซึ่งแปลเป็นไทยได้ว่า วิกฤตการณ์ทางการศึกษาของโลก ในการจัดการครั้งนี้ มีการเลือกเชิญนักการศึกษา นักวิชาการต่าง ๆ ทั่วโลก ประมาณ 200 คน ไปร่วมประชุมกัน ในการเลือกคนไปนั้น เลือกเชิญบุคคล มิได้เลือกเชิญตามตำแหน่ง เพื่อให้บุคคลนั้น ๆ แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ทางการศึกษา เผอิญผมได้รับเกียรติไปร่วมประชุมในครั้งนั้นด้วย จึงอยากจะถือโอกาสเล่าให้ฟังว่า เวลานั้น นักการศึกษาของโลกกำลังคิดถึงเรื่องอะไร ในขณะที่วิทยาการทางวิทยาศาสตร์ทาง Technology กำลังเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีผู้คำนวณว่า เวลานั้นบรรดาความรู้ทางวิทยาศาสตร์นั้นเพิ่มทวีเป็น 2 เท่าตัวทุกกรอบ 10 ปี ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ ทำให้การดำรงชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป ทำให้มาตรฐานและมาตรการทางสังคมเปลี่ยนจากเดิม ด้วยเหตุดังนี้จึงมีบางคนคิดว่า ถ้าแม้ว่าคนไม่ได้รับการศึกษา

เพิ่มเติมอยู่เสมอแล้ว คนอาจจะอยู่ในโลกสมัยใหม่ด้วยความลำบาก เพราะฉะนั้นประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลาย จึงคิดถึงสิ่งที่เรียกว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” หรือที่เรียกกันเป็นภาษาฝรั่งว่า Life Long Education เรื่องความจำเป็นที่คนจะต้องได้รับการศึกษาตลอดชีวิตนี้เป็นเรื่องใหญ่ เมื่อเป็นดังนี้ ก็มีคนคิดเพิ่มเติมว่า ทำอย่างไรระบบการศึกษาจึงจะเปลี่ยนแปลงวิธีการ เปลี่ยนแปลงเนื้อหาและเปลี่ยนแปลงสถาบันพอที่จะสามารถทำหน้าที่อันนี้ได้ นี่ก็เป็นความคิดประการหนึ่ง

ประการที่สอง ในที่ประชุมนี้ ได้มีการพิจารณากันว่า ด้วยเหตุที่การอนามัยการแพทย์ของเราเริ่มเจริญเหลือเกิน มันทำให้คนเกิดได้มาก และในขณะเดียวกันมันทำให้คนตายน้อยลง เมื่อเป็นอย่างนี้ การเพิ่มพลเมืองก็มีอัตราสูงขึ้น ก็หมายความว่า ระบบการศึกษาจะต้องจัดตั้งโรงเรียน จะต้องหาครูมาสอนให้แก่คนเป็นจำนวนมากขึ้น และนอกจากนั้นตามที่ผมได้กล่าวในตอนต้น ด้วยเหตุที่วิทยาการมันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คุณภาพของการศึกษาที่จัดให้แก่พลเมืองนั้น จำเป็นจะต้องดี และจำเป็นจะต้องสูงขึ้นเป็นอันมากความกดดัน 2 ประการนี้ ทำให้นักการศึกษาทั่วโลกกำลังมองเห็นว่า เวลาที่ระบบการศึกษาเข้าสู่ยุคชนิดที่ว่าในยุคแห่งวิกฤตการณ์ระบบงานของเราอาจจะไม่สามารถให้การศึกษากับคนได้เท่าที่ความจำเป็น ที่มีอยู่ในสังคมในขณะนี้ อันนี้เป็นความเห็นของนักการศึกษาทั่วโลก

ที่นี้มาลองดูข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองเราเมื่อประมาณ 6-7 เดือน ที่ผ่านมาได้มีการสัมมนาในเมืองไทย เกี่ยวกับเรื่องความต้องการกำลังคนในประเทศไทย ตัวเลขที่เราได้รับในขณะนี้ แสดงให้เห็นว่า เรากำลังขาดกำลังคนชั้นสูงและชั้นกลาง กำลังคนชั้นสูง หมายถึงคนที่จบมหาวิทยาลัย กำลังคนชั้นกลางหมายความว่า คนสำเร็จการศึกษาในระดับประโยคมัธยมศึกษา ในการสัมมนาครั้งนั้น ปรากฏว่า มีนักการค้าคนหนึ่ง ได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า การปฏิบัติงานของนายช่างเทคนิคหรือพวกวิศวกรของเรานั้น กำลังจะล้าสมัยลงไปตามลำดับ เขาให้ตัวอย่างว่า วิศวกรที่สำเร็จจากมหาวิทยาลัยนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทของเขาเพียง 5 ปีเท่านั้น คือความรู้จะทันสมัยอยู่เพียง 5 ปีเท่านั้น ถ้าเมื่อพ้นรอบ 5 ปีนี้ไปแล้ว วิศวกรคนนั้น

ไม่เรียนเพิ่มเติม หรือไม่ไปเรียนใหม่ เขาจำเป็นจะต้องปลดถ่าย เพราะว่าความรู้ที่มีอยู่นั้น ไม่สามารถจะทำประโยชน์ให้แก่บริษัทของเขาได้ อันนี้เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในเมืองไทย และเป็นข้อเท็จจริงซึ่งทำให้เรามีความสนใจเป็นอย่างยิ่ง และเพื่อเป็นอย่างนั้นจริงก็หมายความว่า มหาวิทยาลัยของเรา โรงเรียนของเราจะต้องสะสมความรู้เพิ่มเติม และจะต้องให้ความรู้แก่คนในขณะที่เขาออกไปทำงานแล้วเป็นประจำ หมายความว่า มหาวิทยาลัยของเรา^{นี้}จะหยุดนิ่งไม่ได้จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และให้ความรู้เพิ่มเติมแก่คนอยู่เสมอ

เมื่อตอนเย็น^{นี้} ในขณะที่นั่งรอเวลาอาหาร ผมได้มีโอกาสคุยกับผู้การเซย วีระบูล ในฐานที่เป็นคนที่รู้จักกันมาก่อน ได้คุยกันถึงเรื่องปัญหาทางการศึกษา ท่านได้บอกกับผมว่า เวลา^{นี้}ในวงการทหารนั้นขาดนายทหาร เราไม่สามารถผลิตนายทหารได้เพียงพอกับความต้องการทางการทหาร อันนี้ก็^{เป็น}ข้อสนับสนุนความจริงที่ว่า เวลา^{นี้}เมืองไทยกำลังขาดกำลังคนชั้นสูงและกำลังคนชั้นกลาง ถ้าเผื่อท่านอยากจะทราบข้อเท็จจริง ท่านมองไปดูทุกหนทุกแห่ง ในวงการศึกษาเอง เวลา^{นี้}กรมวิสามัญศึกษาขาดครูที่จะทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาได้ ครูในระดับ^{นี้}ก็เป็นกำลังคนชั้นสูง กรมอาชีวศึกษาก็กำลังขาดครูที่จะสอนในระดับ มศ. ปลายได้ ครูพวก^{นี้}ก็เป็นกำลังคนชั้นสูง ^{นี้}ก็เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองเรา ขอให้ท่านดูทุกหนทุกแห่ง จะเห็นได้ว่าเราขาดกำลังคนในระดับกลางและระดับสูงเป็นอันมาก ผมจะชักตัวอย่างเพิ่มให้ฟังสักนิดหนึ่ง เมื่อ ๘ ปีที่แล้ว มีการสร้างสนามบินที่อุตะเภ^า เวลา^{นี้}รัฐบาลอเมริกันจ้างบริษัทรับเหมาจากต่างประเทศมาทำสนามบิน ปรากฏว่าบริษัท^{นี้}ต้องการ foremen ต้องการพวกที่ไปคุมงานไปสอนกรรมกรทำงาน เขาบอกว่า ในเมืองไทย^{นี้} ถ้าเผื่อจะหาแรงงานไร้ฝีมือหาได้ง่าย และก็หาได้ในราคาถูก แต่ถ้าจะหาหัวหน้าทำงานประเภทเรียกว่า foremen ^{นี้}หาไม่ได้ เขาก็วิ่งโร่มาหาผม ในฐานที่ผมในขณะนั้นทำงานในเรื่องวางแผนการศึกษาอยู่ ก็ถามว่าเขาจะไปหา foremen สัก 100 คน ซึ่งเป็นคนไทยได้ที่ไหน เขามีความรู้สึกว่างาน^{นี้}มาทำในเมืองไทย คนไทยควรได้รับผลประโยชน์จากงาน^{นี้} เขาขอให้ผมหา foremen 100 คน เขาจ่ายเงิน

เดือนให้ย่ำยดี ปรากฏว่า ผมวิ่งไปหาที่กรมอาชีวศึกษา ไปหาที่กรมวิสามัญศึกษา
 ขณะนั้น หา foremen 100 คน ไม่ได้ บริษัทผู้รับเหมาต้องจ้างชาวฟิลิปปินส์ จ้าง
 ชาวไต้หวัน เข้ามาทำงานเป็น foremen ในเมืองไทย อย่างนี้เป็นข้อเท็จจริงที่เกิด
 ขนบ้านเมืองของเรา เมื่อเป็นดังนี้ ผมก็อยากจะเรียนท่านทั้งหลายว่า เรื่องความ
 ลำบากทางการศึกษาไม่ใช่มีแต่ในประเทศอื่น ประเทศเราก็มี และนับวันจะมีมาก
 ขนตามลำดับ

ประเทศเรากำลังพัฒนา ประเทศเรากำลังขยายตัวในทางเศรษฐกิจ สังคม
 กำลังเปลี่ยนแปลง เรากำลังต้องการกำลังคนในระดับสูงและระดับกลาง แต่เมื่อนำ
 ความต้องการของเรามาเปรียบเทียบกับความสามารถที่เราจะผลิตกำลังคนในระดับนี้ได้
 จะเห็นได้ว่า ระบบการศึกษาของเราที่เป็นอยู่ในเวลานี้เราไม่สามารถจะผลิตได้ทั้งใน
 แง่ปริมาณและในแง่คุณภาพ ในแง่ปริมาณผมได้ลองทำการสำรวจตัวเลขดูเท่าที่เป็น
 อยู่เวลานี้ ปรากฏว่า เราผลิตกำลังคนชั้นกลางได้เพียง 1 ใน 5 ของความต้องการ
 ของประเทศในขณะนี้ อีก 4 ใน 5 นั้น มาจากไหนไม่ทราบ แต่ส่วนใหญ่แล้วก็
 เป็นการเอาคนซึ่งไม่ได้รับการศึกษาที่สมควรเข้าไปฝึกเอาเอง แล้วเมื่อฝึกไปแล้ว
 ก็ปรากฏว่า ระบบการค้าของเรา ระบบอุตสาหกรรมของเราต้องสิ้นเปลือง สิ้นเปลือง
 เพราะว่าคนเหล่านี้ไม่มีพินความรู้สูงพอที่จะทำงานประเภทนั้นได้ และคนเหล่านี้ไปทำ
 ให้เครื่องจักร ไปทำให้ระบบงานเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ เมื่อเป็นอย่างนี้ ท่าน
 ย่อมได้แปลกใจเลยว่าทำไมโรงงานในประเทศเราที่ตั้งขนมานานแล้ว จึงผลิตสินค้าใน
 ราคาต้นทุนที่สูงกว่าสินค้าที่ผลิตมาจากต่างประเทศทั้ง ๆ ที่เขาต้องเสียภาษีสินค้าเข้า
 แต่ว่าเขาก็มาตีตลาดในเมืองเราได้ เป็นเพราะว่าเราไปสูญเสียแบบนั้น กำลังคนของ
 เราไม่ดีพอ ไม่มีประสิทธิภาพพอ เราก็ไม่สามารถที่จะไปแข่งขันกับระบบอุตสาหกรรม
 หรือระบบการค้าในต่างประเทศได้

ไหน ๆ ก็หันมาพูดถึงเรื่องสถิติการศึกษาแล้วผมก็อยากจะสถิติให้ท่านดูสักนิด
 หนึ่งว่าในระยะปัจจุบันนี้ เรามีนักเรียนที่เรียนในชั้นประถมปีที่ 1 ถึง ประถมปีที่ 4
 อยู่ประมาณ 4 ล้าน 8 แสนคน เรามีนักเรียน ป. 5 ถึง ป. 7 อยู่ประมาณ 5 แสน
 2 หมื่นคน คิดแล้วเป็นประมาณ 1 ใน 9 ของจำนวนนักเรียนชั้นประถมต้น เรามี

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอยู่ประมาณ 8 แสน 4 หมื่นคน คิดแล้วก็มากกว่าครึ่งหนึ่งของนักเรียนประถมตอนปลาย เรามีนักเรียนในระดับอุดมศึกษารวมทั้งที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยเทคนิค ประมาณ 4 หมื่น 2 พันคน ที่ผมจะลองคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ดูในระดับอุดมศึกษา ในระดับมหาวิทยาลัย ถ้าเผื่อคิดเป็นจำนวนเปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมดแล้ว เรามีนักเรียนในระดับอุดมศึกษาเต็มเหยียด 0.12 % ของประชากรทั้งหมดไม่ถึง 1 % ในระดับมัธยมศึกษา เรามีนักเรียนที่เรียนในชั้นมัธยมศึกษาเพียง 1 % ของประชากรทั้งหมด ส่วนชั้นประถมต้นนั้น ตกในราว 14 % ก็นับว่าสูงเอากการ ที่ผมเผื่อทำนอยากรู้ให้แน่ๆ เราอยู่ในระดับไหนเวลานี้ลองเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้านของเราดู ผมก็ชอบเปรียบกับเพื่อนบ้านที่ใกล้ที่สุด คือมาเลเซีย ในขณะที่เรามีนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวน 1 % ของประชากรของเรา ที่นั่นเป็น 2.7 % ของประชากรของเขา เขามากกว่าเราทั้งเท่าตัว สถิติของเรา ถ้าเผื่อดูให้ถี่แล้ว เราอาจจะก้าวหน้ากว่ากัมพูชา ก้าวหน้ากว่าลาว ก้าวหน้ากว่าเนปาล เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นที่อยู่ในระดับเดียวกับเราแล้ว เราสู้ไม่ได้ และถ้าเผื่อเราสู้ไม่ได้ในระยะนี้ ในระยะต่อไป เขายังจะทิ้งห่างออกไปทุกที เพราะประเทศที่สามารถผลิตกำลังคนชั้นกลางและชั้นสูงได้นั้น คนที่ผลิตออกไปนั้นจะมาพัฒนาเศรษฐกิจของเขาให้เจริญขึ้นไป และเมื่อเศรษฐกิจเขาดี เขาก็จะมีเงินทุ่มเทมาเพื่อการศึกษามากขึ้น ฝ่ายเรา เราจะมานั่งค่อยทำค่อยไปอย่างนี้ ก็จะถูกเพื่อนฝูงทิ้งห่างออกไปทุกที ปัญหาหนักเป็นปัญหาใหญ่ของเรา

ผมพูดมาแค้นๆ เพื่อจะทำให้เรากกอกตกใจกันพอสมควรในเรื่องปริมาณทางการศึกษา ที่ผมอยากจะพูดถึงคุณภาพของการศึกษาให้ฟังสักนิดหนึ่ง ในฐานะที่ผมเป็นอธิบดีกรมวิสามัญศึกษา มีส่วนรับผิดชอบในการมัธยมศึกษา ผมก็อยากจะดูว่าคุณภาพในการศึกษาที่เราทำอยู่ในเวลานี้เป็นอย่างไร อันนี้ผมขอชี้ชวนให้ดูตัวเลขเพียงง่าย ๆ ครูที่สอนในชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนไหนก็ตาม ขอให้ไปพลิกดู ต. 2 ก. เราจะพบความจริงข้อหนึ่ง เด็กที่สอบไล่ได้นั้นคือ เด็กที่สอบได้คะแนนรวม 50 % ถ้าเผื่อไปดูคะแนนรายวิชาแล้ว จะเห็นความจริงว่า คะแนนรวมที่ได้ 50 % นั้น เด็กสอบวิชาหัดศึกษาได้เกือบเต็ม สอบวิชาพลศึกษาได้เกือบเต็ม สอบวิชาประเภท

ที่ง่ายได้มาก ๆ แต่พอไปดูคะแนนคณิตศาสตร์ ปรากฏว่าเด็กจำนวนมากสอบตกไม่ถึง 50 % ปรากฏว่าเด็กจำนวนมากสอบภาษาอังกฤษได้ไม่ถึง 50 % ปรากฏว่าเด็กจำนวนมากไม่ยอมสอบวิทยาศาสตร์ได้ไม่ถึง 50 % มีอีกครั้งหนึ่ง อาจารย์เต็มศิริ บุญยสิงห์ ได้เอา ต. 2 ก. ของชั้น ม.ศ. 5 มาวิเคราะห์คะแนนดู ปรากฏว่านักเรียนแผนกวิทยาศาสตร์ สอบภาษาอังกฤษได้คะแนนสูงกว่านักเรียนแผนกศิลป์ปะ ปรากฏว่านักเรียนแผนกวิทยาศาสตร์สอบเคมีตกมากกว่าครึ่งหนึ่ง ผมพูดมาถึงแค่นี้ผมก็อยากจะชี้ให้เห็นว่า เมื่อเป็นอย่างนี้ มันเป็นคุณภาพที่เราจะพึงพอใจได้หรือไม่ในโลกสมัยใหม่นี้ คนต้องใช้วิทยาศาสตร์มาก คนต้องใช้คณิตศาสตร์มาก คนต้องใช้ภาษาต่างประเทศมาก ถ้าเผื่อเด็กของเราส่วนใหญ่สอบได้ แต่ว่าตกในวิชาสำคัญทั้ง 3 วิชา นี้เราจะพอใจหรือไม่ อันนี้เป็นเรื่องที่เราต้องคิดกันดู

เรื่องปริมาณก็น่ากลัว เรื่องคุณภาพก็น่ากลัว ผมก็อยากจะพูดต่อไปว่า ถ้าเผื่อกลัวแล้วเราควรจะทำอย่างไร ผมจะไม่พูดว่าเราควรจะทำอย่างไรในขณะนี้ แต่ผมอยากจะพูดว่า ความเคลื่อนไหวในต่างประเทศในขณะนี้ ในเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหา และวิธีการของการศึกษานั้น เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง เวลานี้มันมีการศึกษาในประเทศซึ่งก้าวหน้า กำลังพูดถึงการดำเนินการศึกษาหรือการสอนในระบบที่เรียกว่า Systems Approach คือหมายความว่า คิดถึงการศึกษว่าเป็นระบบใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อย ๆ หลายระบบ และแต่ละระบบนั้นก็จะต้องประสานสัมพันธ์กัน เพื่อจะเกิดผลิตผลสูงสุดในวงการศึกษานักเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญคนหนึ่ง ที่หันมาเล่นทางการศึกษา ก็เอาวิชาการมาวิเคราะห์ระบบการศึกษาลองดู เขาเรียกว่า การวิเคราะห์ระบบ หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Systems Analysis เขาวิเคราะห์แล้วเขาก็บอกว่า ระบบการศึกษาที่เราทำ ๆ กันไปนี้ ทำกันไปโดยไม่รู้อะไรจะทำอะไร เพื่อให้เกิดผลแก่ใคร ในระยะไหน ระบบการศึกษานี้เต็มไปด้วยความสับสนเปลือง เสียไปด้วยการกระทำซึ่งปราศจากความหมาย อันนี้พวกเราที่อยู่ในวงการของครู เมื่อฟังแล้วก็ขอให้ฟังหูไว้หู วิชาการของเรานั้น เราไม่เคยคิดถึงผลได้ผลเสีย เราไม่เคยคิดถึงว่าลงทุนเท่าไร แล้วจะได้รับผลตอบแทนเท่าไร เราไม่ได้คิดถึงสิ่งนั้น เมื่อมีคนที่มีคตินี้มาวิเคราะห์ระบบงานของเรา เราย่อมจะตกอกตกใจเป็นธรรมดา

ถ้าเรากำลังเผชิญปัญหาที่ยากมาก ๆ เช่นนี้ เราน่าจะคิดหาวิธีใหม่มาใช้ในการจัดการศึกษาของเราผมจะลองเสนอความคิดบางประการให้ฟัง เรื่องแรกเป็นความคิดเกี่ยวกับหลักสูตรนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น จะต้องเรียน 3 ปี ม.ศ. 1 1 ปี ม.ศ. 2 1 ปี ม.ศ. 3 1 ปี เมื่อครบปีแล้วก็มีสอบ ถ้าเพื่อสอบได้ก็ให้เลื่อนชั้นไปเรียนชั้นสูงต่อไป ถ้าเพื่อสอบตก ก็ให้เรียนซ้ำชั้นเดิมต่อไป เราทำอย่างนั้นระบบอย่างนั้นมันตายตัว กว่าจจะรู้ตัวชวกันกตงปี และก็ในรอบปีนั้น จะต้องเรียนอย่างนั้น เข้าชั้นถ่อกระเป๋ไปโรงเรียน เข้าเรียน 8 โมงครึ่ง ครูสอนอย่างนั้น เลิกตอนเย็น กลับบ้าน เอาการบ้านไปทำ เราก็ทำอย่างนั้นเรื่อย ๆ ไป มันไม่มีความยืดหยุ่น มันไม่มีความคล่องตัว เพราะฉะนั้นในแง่ของการจัดหลักสูตรแล้วผมคิดว่า หลักสูตรมัธยมศึกษาควรจะเปลี่ยนรูป โดยเรามานั่งถามตัวเองว่า คนที่เราเรียกว่าจบมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ควรจะเป็นคนที่มีคุณภาพอย่างไร เรามีความมุ่งหมายอย่างไรในการให้การศึกษาแก่เด็กในระดับนี้ แล้วต่อไปเราถามกันว่าเพื่อให้เกิดคุณภาพอย่างนั้น เราควรจะสอนภาษาไทยให้แก่มากน้อยเท่าไร ภาษาอังกฤษมากน้อยเท่าไร วิทยาศาสตร์มากน้อยเท่าไร และความมากน้อยในวิชาต่าง ๆ นั้น เมื่อแบ่งออกเป็น course ต่าง ๆ แล้วจะเป็นกี่ course จะเป็นกี่ credit เราก็จัดหลักสูตรออกไปเป็นวิชา ๆ แบบนั้นเพื่อจัดออกมาเป็นวิชา เราก็สอนวิชาเหล่านั้นให้แกเด็ก ให้เด็กทุกคนเรียน แล้วก็ต้องดูด้วยว่าแกต้องเรียนต้องสอบได้ทุกวิชา ไม่ใช่ว่าตกวิชาเลขแต่ไปได้วิชาอื่นมาช่วยกัน ก็สอบได้ ต้องเลขก็ได้ ภาษาอังกฤษก็ได้ตามที่เรากำหนดไว้ เมื่อจัดหลักสูตรเป็นแบบนี้ เราก็จะกำหนดว่า ถ้าเพื่อนักเรียนเรียนไปได้ครบ 60 วิชา สมมุตินะ ตามที่เราว่า แล้วถือว่าเด็กเหล่านั้นเรียนจบประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อเป็นอย่างนั้น เด็กที่ฉลาดและขยันอาจจะเรียนจบในเวลา 2 ปีเศษ ๆ เด็กที่ช้าหน่อยอาจจะเรียนมากกว่า 3 ปี แต่โดยส่วนเฉลี่ยแล้วเราจะกะกันไว้ว่า จบเวลานั้น เด็กของเราในระดับนี้ แกมีความสามารถ ความสนใจที่แตกต่างกัน เราอาจจะให้วิชาเลือกต่อเติมไปจากวิชาที่เราบังคับว่า ถ้าเพื่อสนใจอย่างนั้นมาเลือกเรียนอย่างนั้น ถ้าเผื่อมีความสามารถอย่างนั้น ไปเลือกเรียนวิชาอย่างนั้นเป็นการเพิ่มเติม ถ้าเผื่อเราทำอย่างนี้ได้ เราจะสามารถให้การศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของคนได้

ถ้าเพื่อจัดหลักสูตรเป็นวิชาอย่างที่ว่า^๕ ท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ในที่นั่งคงจะนึกในใจว่า จัดแบบนี้เหมือนกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองสมัยก่อน จริงครับเหมือนกัน แต่ไม่เหมือนกันในแง่^๕ ไม่เหมือนกันในแง่ที่ว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองนั้น จัดหลักสูตรเป็นลักษณะวิชาจริง แต่ว่าให้คนไปเรียนเอาเองตามลำพัง จะไปเรียนเอาจากอาจารย์ก็ได้ ไม่เรียนก็ได้ ถึงเวลามาสอบเอาอยู่แล้วกัน แต่ว่าการจัดแบบนี้ไม่ใช่เด็กจะต้องเรียน เด็กจะต้องทำงานตามลักษณะวิชาที่เราให้ไปมันแตกต่างกันตรงนี้ และถ้าเพื่อเราจัดหลักสูตรเป็นวิชาอย่างนั้นแล้ว หันมาดูโรงเรียนมัธยม ถ้าเพื่อเป็นโรงเรียนขนาดพิบูลวิทยาลัย มีตึกoramใหญ่ ๆ หลายหลังมีโรงฝึกงาน มีครู^๕ 100 กว่าคน เราก็มีความสามารถที่จะให้เด็กเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ตามความสามารถและความสนใจของแก่ได้มาก เราก็เปิดให้เรียนได้หลายวิชา จะเลือกอย่างไรก็เชิญ มันก็ทำให้โครงการสอนของเรานี้มีผลดีแก่เด็ก ซึ่งมีความสามารถและความสนใจต่างกัน ในขณะที่เดียวกันถ้าเพื่อเอาหลักสูตรนี้ไปให้โรงเรียนบ้านหมีสอน โรงเรียนบ้านหมีมีครูในโรงเรียนจำนวนจำกัด มีอาคารเรียนจำกัด โรงฝึกงานก็มีเพียงนิดหน่อย โรงเรียนบ้านหมีก็บอกว่า สอนได้แค่นี้ เอาแค่นี้ อนุญาตให้เด็กเลือกเรียนเพิ่มเติมได้อีก 2 วิชากระมัง นอกนั้นก็พากันไปตามวิชาที่สอนได้ ถ้าเพื่อเมื่อไรโรงเรียนที่บ้านหมีมีครูเพิ่ม มีอาคารเพิ่ม มีโรงฝึกงานเพิ่ม โรงเรียนที่บ้านหมีก็ขยายสอนหลายวิชาได้ขึ้นตามลำดับ ถ้าเราจัดหลักสูตรอย่างนั้นแล้ว โรงเรียนมัธยมทุกโรงจะสามารถใช้หลักสูตรแบบนี้เหมือนกันหมด เป็นแต่เพียงว่าโรงเรียนที่มั่งมีศรีสุขก็ใช้ได้กว้างขวาง โรงเรียนที่ยากจนก็ใช้ในวงแคบ แล้วค่อยปรับปรุงและขยายให้ดีขึ้นกว่าเดิมไปเรื่อย ๆ อันนี้เป็นความคิดที่ผมคิดว่า เราควรจะทำ

เมื่อจัดหลักสูตรแบบนี้ ผมก็ต้องหันมาถามต่อไปว่า ทำไมเราจึงจะบอกว่าเวลาเรียนของเด็กนั้นจะต้องเรียนจาก 8 โมงครึ่ง ถึง 15 โมงครึ่งเท่านั้น ทำไมเราจึงไม่เปิดโรงเรียนของเราตั้งแต่ 7 โมงครึ่ง จนถึง 18 นาฬิกา ทำไมถึงไม่สอนไปเรื่อย ๆ เด็กคนไหนมาเช้า เลิกก่อน คนไหนมาสายเลิกทีหลัง ครูคนไหนมาเช้า เลิกก่อน คนไหนมาสายเลิกทีหลัง ทำไมเราจึงไม่ทำแบบนี้ และวิชาต่าง ๆ ที่เราเปิดสอนนี้เราก็เปิดไปเรื่อย ๆ แทนที่โรงเรียนพิบูลวิทยาลัยจะรับนักเรียนได้ 2 พันคน อย่างที่

ทำนศึกษาธิการจังหวัดภูเก็ตในตอนพิธีเปิด พิบูลวิทยาลัยอาจจะรับนักเรียนได้ 3 พันคน ซึ่งนับเป็นผลดีแก่เด็กของเรา

ผมยังคิดต่อไปด้วยว่า สมมุติว่าเด็กคนหนึ่ง มีความรู้จบ ป. 7 ด้วยเหตุที่เกียจยากจน ด้วยเหตุที่เกียจไม่สนใจต่อการศึกษา เกียจไม่เข้าเรียนต่อ หรือเกียจเข้ามาเรียนต่อพักหนึ่งแล้วก็เลิกไป ไปรับจ้างเขา ไปรับใช้เขาต้องหากินตัวเป็นเกลียว พออายุ 22 ปี เกิดจะแต่งงานขึ้นมา ก็มารู้ตัวว่าไม่ค่อยจะมีความรู้ ทำมาหากินก็ไม่ค่อยจะได้ สมมุติว่าเก็บไปอยู่หอพักที่โรงแรมมีฝรั่งมาเที่ยวโรงแรม มาพักที่โรงแรมมากขึ้น ถ้าเพื่อเด็กคนหนึ่งต้องการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มเติม แกว่งตอนไหนจะมาเรียนได้ และถ้าเพื่อจะมาเรียนวิชาหนึ่ง เกียจคิดใจขึ้นมาว่า เอ๊ะ เรียนหนังสือมันก็เหมือนกัน เกียจเรียนอีก 2 วิชา ทำไมเราถึงไม่ให้โอกาสแก่เขาและถ้าเพื่อเกียจมันเขยวขึ้นมา เกียจเรียนไปจนครบ 60 วิชาตามที่เรต้องการ เราก็บอกว่า เอ้า เธอสำเร็จประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว ถ้าเพื่อเกียจเกียจ เกียจไม่เรียนต่อ ความรู้ที่เราให้แก่เกียจ มันก็เป็นประโยชน์แก่ตัวเกียจ และเด็กคนหนึ่งก็เป็นคนไทย ซึ่งเกียจสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์จากสถานศึกษา เกียจสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์จากระบบการศึกษาของเรา เวลาในระบบการศึกษาของเรา เราดำเนินวิธีให้การศึกษาในลักษณะที่ใจแคบ เราไม่กล้าเสี่ยง เราไม่กล้าทำอะไรทั้งนั้น เราบอกไม่ได้ ต้องเป็นไปอย่างนี้ เกียจกว่าจะเข้าได้ต้องสอบเข้าแทบล้มแทบตาย และก็ต้องเป็นอย่างนี้ ถ้าเพื่อว่าไม่เป็นอย่างนี้เชิญออกไป ทำไมเราถึงไม่ใจกว้างกว่านี้ ทำไมเราถึงไม่ให้โอกาสแก่คนมากกว่านี้ ทั้ง ๆ ที่คนเหล่านี้คือคนไทย ซึ่งต่อไปก็ต้องเสียภาษีให้แก่เราและเงินภาษีเหล่านั้นก็จะตกอยู่ในวงการศึกษา ทำไมเราถึงไม่คิดในแง่นี้ อันนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่ผมคิดว่าเราน่าจะคิด

ผมเสนอ 2 เรื่องแล้ว เรื่องแรกผมคิดว่า เราควรจัดหลักสูตรเป็นลักษณะวิชา เรื่องที่สองเราควรจะให้กว้างมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้คนมาเรียนตามเวลาที่เกียจต้องการ เรื่องที่สามที่ผมคิด คือในการที่จะปรับปรุงคุณภาพของการศึกษานั้นเราจะต้องจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ครูที่บ้านบึง ซึ่งอาจจะเป็นครูวุฒิ ป.กศ. สูง

สอนเนื้อหาวิชาได้ใกล้เคียงกับอาจารย์ที่พิบูลวิทยาลัยซึ่งอาจจะสำเร็จ กศ.บ. หรือ
 อ.บ., ค.บ. ทำไมเราไม่คิดในแง่^{นี้} เวลา^{นี้}เรามีหลักสูตรเล่มหนึ่ง เราโยนไปเลย พวก
 ป.กศ. สูง แก่ต้องเสียเปรียบพวกที่สำเร็จ กศ.บ. หรือ อ.บ., ค.บ. เป็นธรรมดา
 เราจะหาวิธีช่วยให้สอนตามนั้นได้ใหม่ในสายของผม ผมคิดว่าเราจะต้องช่วยเขา ผม
 จึงคิดว่า ถ้าเผื่อเราจัดหลักสูตรเป็นลักษณะวิชาแล้ว เราควรจะมีเนื้อหาที่จะต้อง
 สอน มีหนังสือคู่มือ เราจะต้องมีแบบเรียน เราจะต้องมีอุปกรณ์ส่งไปให้โรงเรียน
 เพื่อที่ว่า ครูในที่ที่ห่างไกลจะได้มีเครื่องมือใช้ อย่างน้อยที่สุด แก่สอนคำ^{นี้}ได้โดย
 ไม่คลาดเคลื่อนมากนัก ทำไมเราจึงไม่คิดอย่าง^{นี้}และถ้าเผื่อคิดแบบ^{นี้}แล้ว ก็น่าจะคิด
 ต่อไปว่า เวลา^{นี้}ประชาชนที่ลพบุรีได้รับโทรทัศน์ได้ทั่วไป ทำไมจึงไม่คิดว่าในบาง
 โอกาสเราสอนทางโทรทัศน์ได้ใหม่ สอนโดยอาจารย์ที่เก่งที่สุดในกรุงเทพ ฯ เพื่อให้
 โอกาสแก่เด็กที่ลพบุรีได้เรียนเหมือน ๆ กัน กับเด็กที่สวนกุหลาบ เราทำอย่าง^{นี้}ได้
 ใหม่ เรื่อง^{นี้}เป็นเรื่องที่จะต้องคิดต่อไป มิฉะนั้นแล้วบ้านเราจะเหมือนที่ด้อยพัฒนา
 ทั้งหลาย คือคนที่เสียเปรียบก็เสียเปรียบมากขึ้น คนที่ได้เปรียบก็ได้เปรียบมากขึ้น
 เราจะต้องทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะทำให้คนเสียเปรียบได้เปรียบกันน้อยลง

ผมขอขยายเพียง ๘ อย่าง พวกท่านทั้งหลายคงจะนึกว่าผมนี้คิดนอกกลุ่มนอกทาง
 มากเกินไป แต่ผมก็ขอเรียนข้อเท็จจริงให้ทราบว่า เมื่อสักประมาณ 100 ปีมานี้
 มนุษย์อยากบินเหลือเกิน คิดจะบินกันให้ได้ไม่มีใครคิดหรือกว่ามนุษย์จะบินได้ วันที่
 คีนตีมีพี่น้องตระกูลไรท์ทดลองทำเครื่องบินขึ้นและก็บินได้ ความคิดอย่าง^{นี้}ที่ผมว่า^{นี้}ใน
 ขณะ^{นี้}ไม่มีคนคิดเท่าไรว่าจะทำได้ แต่ผมคิดว่าถ้าเราคิดวางแผนให้รอบคอบ เรา
 ดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เราจะทำได้ และสิ่งที่เราจะต้องทำที่ทำได้^{นี้}นั้น จะ
 เป็นประโยชน์แก่คนของเรา แก่บ้านเมืองของเรา แก่ลูกหลานของเรา เพราะฉะนั้น
 สิ่งที่ผมพูดในวัน^{นี้}นั้น มาพูดเพื่อชักชวนว่า ขอให้เรามองดูเหตุการณ์ให้รอบ ๆ ขอ
 ให้เราคิดถึงลูกหลานของเราให้มาก ๆ และเรามาลองคิดใหม่ ทำใหม่ดูซิ มันจะเป็น
 อย่างไร ผมขอจบเพียงเท่า^{นี้}ครับ ต่อไปนี้ก็ขอเปิดโอกาสให้มีการโต้ถามหรือโต้เถียง
 กันแล้วแต่กรณี

คำปราศรัยของอธิบดีกรมวิสามัญศึกษา

ในการสัมมนาครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ โรงเรียน คมช. รุ่น 6

ระหว่างวันที่ 8-12 กรกฎาคม พ.ศ. 2512

ณ ห้องประชุมชน 3 ตึกศูนย์วัสดุการศึกษา

วันพฤหัสบดีที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2512

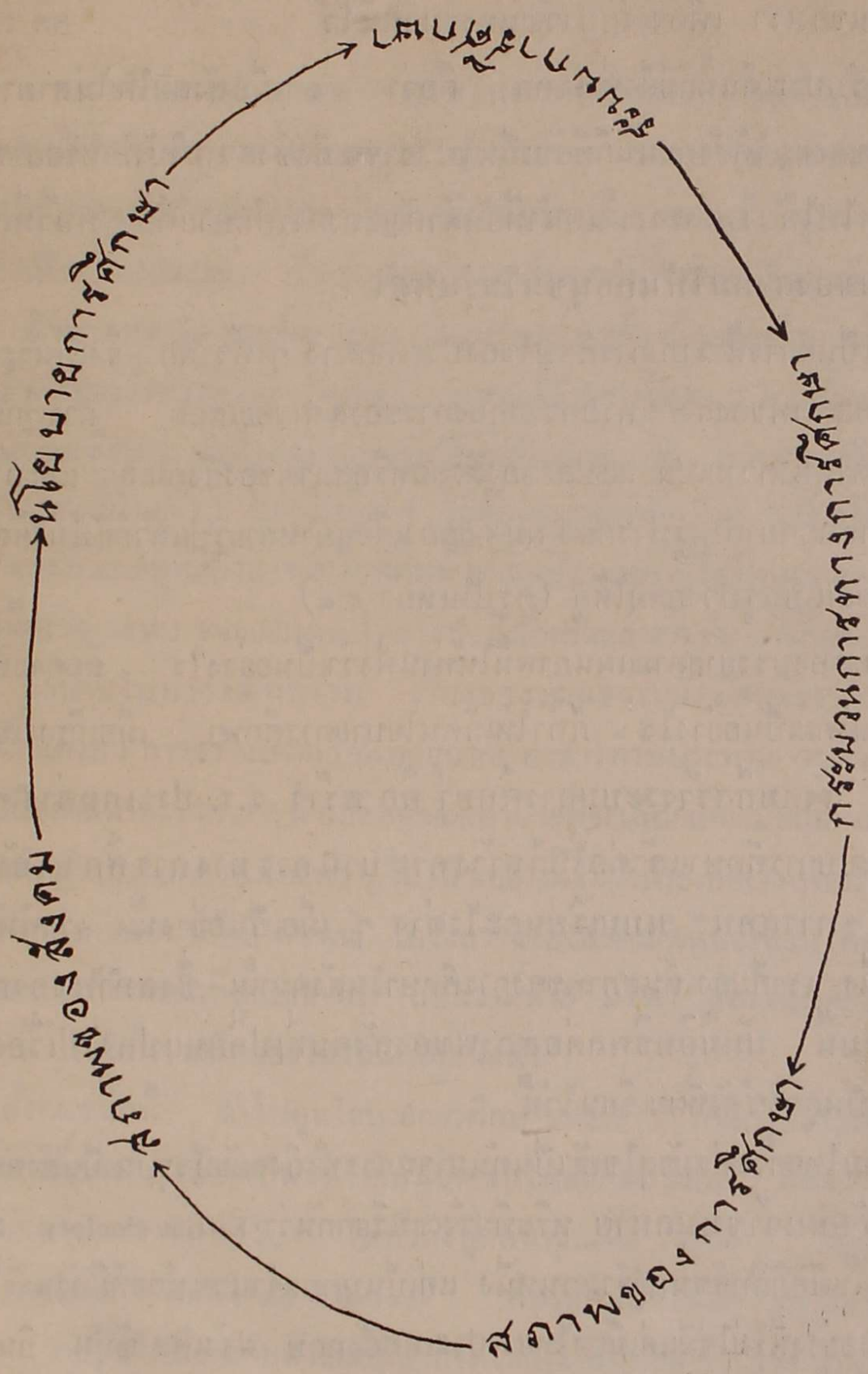
ท่านผู้เกียรติทั้งหลาย

พิธีเปิดก็เสร็จสิ้นไปแล้ว บังเอิญวันนี้ ท่านปลัดกระทรวงฯ ทิตราชการเกี่ยวกับลูกเสือ ท่านจึงได้เปลี่ยนชั่วโมงกับผม ในโอกาสที่ผมได้มาพบกับท่านวันนี้ก็อยากจะเล่าเรื่องอะไรหลาย ๆ อย่างซึ่งเห็นว่าอาจารย์ใหญ่ที่เป็นผู้นำของโรงเรียนควรจะรับทราบไว้ว่า กรมเรากำลังเผชิญปัญหาอะไรอยู่บ้าง และเราควรจะทำอะไรต่อไป

ท่านทั้งหลายที่รู้จักกับผมเป็นอย่างดีแล้ว ก็คงจะทราบว่า ตลอดเวลาที่ผมปฏิบัติงานอยู่นี้ ผมทำงานด้วยความร้อนใจ และทำงานอย่างใจร้อนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งพวกท่านอาจจะมองไม่เห็นว่าเป็นปัญหาที่ผมเผชิญอยู่หรือที่บ้านเมืองเราเผชิญอยู่นั้นเป็นอย่างไร ผมก็เลยอยากจะถือโอกาสเล่าเรื่องต่าง ๆ เพื่อที่เราจะได้เข้าใจตรงกัน และจะได้ดำเนินงานร่วมกันต่อไปในอนาคตให้สะดวกยิ่งขึ้น ผมจะพูดหลาย ๆ ประเด็นในเวลาเดียวกัน

ประเด็นแรกที่ผมจะพูดก็คือ เรื่องสภาพของสังคม และสภาพการศึกษาของเมืองไทย เรื่องนี้เป็นเรื่องของทฤษฎีก็จริง แต่ก็เป็นเรื่องของการปฏิบัติ ซึ่งพวกเราควรจะทราบไว้ว่า มันมีความเป็นมาอย่างไร

ในทางทฤษฎี นักปกครอง นักสังคมศาสตร์ เขาถือกันว่าการศึกษาคือเครื่องมือของสังคมที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นในสังคมนั้น ๆ อย่างในสังคมไทยเราพูดภาษาไทย ภาษาไทยเป็นวัฒนธรรมของประเทศไทย ของสังคมไทย



ถ้าสังคมไทยต้องการรักษาวัฒนธรรมอัน^๕ เราที่ตั้งโรงเรียนขึ้นมาเพื่อสอนภาษาไทย
ให้แก่อนุชนของเรา เพื่อจะรักษาวัฒนธรรมอัน^๕ไว้

สำหรับประเด็น^๕ที่^๕น่า^๕คิด^๕ คือว่า ถ้าเผื่อสังคมใดไม่สามารถรักษา
วัฒนธรรมของตนได้สังคมนั้นก็มีอันเป็นไป อาจจะถึงซึ่งความวิบัติ หรืออาจจะถึงซึ่ง
ความพินาศไปได้ เพราะฉะนั้นหน้าที่อันสำคัญของการศึกษาคือ หน้าที่ถ่ายทอด
วัฒนธรรมของสังคมให้แก่อนุชนในรุ่นหลัง

เมื่อเป็นอย่าง^๕ระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงเป็นระบบซึ่งจะ
ต้องเดินตามสภาพของสังคมหรือความต้องการของสังคมอยู่เสมอ การศึกษาไม่เคย
ดำเนินการ^๕ล่า^๕หน้า^๕ความ^๕เปลี่ยนแปลง^๕ของ^๕สังคม^๕หรือ^๕สภาพ^๕ของ^๕สังคม^๕เลย และถ้าจะเขียน
เป็นแผนภาพออกมาเป็นรูปวงกลม ผมเคยลองเขียนมาหลายรูปแล้วก็ยังไม่ได้ถูกใจสักที
ผมจะลองเขียนเป็นรูปวงกลมให้ดู (ดูรูปในหน้า ๕๑)

ผมจะลองบรรยายตามแผนภาพนี้ให้ท่านฟังว่าเป็นอย่าง^๕ไร คือตามปรกติ^๕นั้น
สภาพของสังคมเป็นอย่าง^๕ไร ก็ทำให้เกิดนโยบายการศึกษา เมื่อเกิดนโยบายการ
ศึกษาแล้ว สังคมก็สร้างระบบการศึกษา คือ สร้าง ร.ร. ประเภทต่าง ๆ ขึ้นมา
เมื่อสร้างระบบการศึกษาแล้วต่อไปก็สร้าง กระบวนการทางการศึกษาอันได้แก่
หลักสูตร การสอน แบบเรียนอะไรต่าง ๆ เมื่อเป็นอย่าง^๕นั้น เราทำติดต่อกัน
ไประยะหนึ่ง เราก็มองเห็นสภาพของการศึกษาในสังคมนั้น ซึ่งสภาพของการศึก-
ษาในสังคม^๕นั้น มันมีอิทธิพลต่อสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ มัน
หมุนเวียนเป็นลูกโซ่ดังที่ผมเขียนไว้

สังคมไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบันเป็นสังคมชนิดที่
เรียกว่า สังคมเจ้าขุนมูลนาย หรือที่ฝรั่งเขาเรียกกันว่า Elitist Society สังคมเจ้า
ขุนมูลนาย^๕นี้มี^๕อภิสิทธิ์ชน^๕อยู่^๕จำนวน^๕หนึ่ง แต่เป็นบุคคลจำนวนน้อยที่มีอำนาจในสังคม
มาก สังคมอย่าง^๕นี้ไม่ใช่มีแต่เมืองไทย ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย
และประเทศเก่าแก่ต่าง ๆ ล้วนแต่เคยเป็นหรือกำลังเป็นสังคมแบบ^๕นี้^๕ทั้งสิ้น สังคมเจ้า
ขุนมูลนาย^๕นี้ ถ้าเผื่อคุณแล้วมันจะประกอบด้วย elites หรือประกอบด้วยอภิสิทธิ์ชน

จำนวนหนึ่ง และมีจำนวนน้อย อภิสัทธาชนเหล่านี้มีอำนาจในสังคมอย่างน้อยที่สุด ๓ ประการ คือ

1. อำนาจในทางปกครอง หรือในทางการเมือง อันนี้เห็นได้ชัดเจน เมืองไทยเราปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในสมัยก่อนก็ทรงแต่งตั้งขุนนางออกไปกินเมืองในที่ต่าง ๆ อย่างนี้เป็นต้น นี่ก็เป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่องธรรมดา เป็นอำนาจอันแรกที่พวกอภิสัทธาชนได้รับหรือมีอยู่

2. อำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจในทางเศรษฐกิจนี้ในสมัยดั้งเดิมก็ออกมาในรูปอภิสัทธาชนเป็นเจ้าของที่ดิน ในเมืองไทยเรานี้ก็มีระบบศักดินา ตามชั้นของคน ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบ จนกระทั่งคนสามัญก็มีศักดินา 25 ไร่ ถึงอย่างไรก็ตามสังคมแบบเจ้าขุนมูลนายในยุโรป ในทวีปอื่น ๆ ก็มีลักษณะเดียวกัน คือ อภิสัทธาชนเป็นเจ้าของที่ดิน และด้วยเหตุที่มีอำนาจเหนือที่ดิน อภิสัทธาชนเหล่านี้ก็มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือคนทั้งปวง ระบบ Feudalism ในยุโรป ก็เป็นตัวอย่างที่เราเห็นได้ชัดเจน

3. อำนาจในทางวัฒนธรรม เรื่องของวัฒนธรรมนี้อภิสัทธาชนมีอำนาจมาก การแต่งเนื้อแต่งตัว การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย อาหารที่รับประทาน วรรณคดี ตลอดจนงานบันเทิงศาสนาอะไรต่าง ๆ นี้ อภิสัทธาชนมีอำนาจที่จะเลือกและเมื่อเลือกแล้ว ก็กระจายไปสู่คนที่อยู่ใต้การปกครองโดยทั่ว ๆ ไป เป็นอย่างนี้ไม่ว่าประเทศเราหรือประเทศเขา ถ้าเพื่อสังคมแบบนี้เป็นเช่นนั้น โครงสร้างของสังคมก็เห็นชัดเจน คือว่า มีชนปกครองและก็มีคนชนที่ถูกปกครอง แปลว่ามีนาย มีไพร่ ข้อนี้นับเป็นของปกติในสังคมชนิดนี้ ไม่ใช่ความผิดของใครมันเกิดขึ้นแล้ว

ในสังคมชนิดนี้ ถ้าไปดูนโยบายการศึกษาของเขา ก็จะเห็นว่านโยบายจัดการศึกษาเพื่อแยกคนออกเป็นชั้นให้เห็นชัดเจนในสังคมชนิดนี้ ก็พยายามให้การศึกษานั้นตั้งแต่ประชาชนทั่วไป ให้ทั่วถึงทุกหนทุกแห่ง เรียกว่า ในสังคมชนิดนี้พยายามที่จะให้มี Universal Literacy คือให้คนทั่วไปมีความรู้พอ อ่านออก เขียนได้ พอขึ้นไปถึงระดับมัธยมศึกษาก็จำกัดแต่เพียงน้อย ๆ ให้คนที่อยากเรียนจริง ๆ หรือมีความสามารถจริง ๆ หรือมีฐานะดีจริง ๆ หรือเกิดจากตระกูลดีจริง ๆ ได้เข้าเรียน ในชั้นมัธยมศึกษา เพราะฉะนั้นการจำกัดจำนวนคนให้เข้าเรียนใน

ชั้นมัธยมศึกษา^{๕๘} เป็นการบีบให้คนมีความรู้^{๕๙}สูงให้น้อยลง เพื่อให้ปกครองคนที่อยู่
ด้วยนั้นได้ง่ายขึ้น นโยบายชนิดนี้เป็นของปกติในสังคมชนิดนี้^{๖๐} เมื่อถึงระดับอุดม
ศึกษาก็ยังบีบเข้าไปใหม่ให้เหลือน้อยชนิดเดียว ให้เฉพาะคนชั้นปกครองเท่านั้นได้เรียน
ต่อถึงระดับมหาวิทยาลัย นโยบายการศึกษา^{๖๑}ก็ต้องเป็นแบบนั้นทั่วทุกหนทุกแห่ง

เมื่อมีนโยบายอย่างนี้ ระบบการศึกษาของสังคมชนิดนี้^{๖๒}ก็ต้องจัดตามนั้น คือ
สร้างโรงเรียนประถมศึกษา^{๖๓} ทั่วทุกหมู่บ้าน ทุกหนทุกแห่ง ให้เรียนแค่ประถม 4 ประ-
ถม ๕ อะไรก็แล้วแต่^{๖๔} ทั้งนั้นขึ้นอยู่กับความร่ำรวยของสังคม แต่ประถมศึกษา^{๖๕}นั้นต้องมี
ทว่บ้านทว่เมือง มัธยมศึกษา^{๖๖}ก็ต้องเป็นมัธยมศึกษาชนิดที่ต้องเรียนหนังสือ เรียน
วรรณคดี เรียนภาษาโบราณ^{๖๗} คือจะต้องจัดการศึกษาให้พวกนี้เรียน ให้พูดไม่เหมือน
มนุษย์อื่นเขา ให้คิดไม่เหมือนมนุษย์อื่นเขา ให้เหนือเขาไว้ ในยุโรปก็มีที่ต้องเรียน
ภาษาละติน ภาษากรีก ในเมืองไทยก็ต้องมีภาษาบาลี และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ซึ่ง
แทรกอยู่ในหลักสูตรของเรา นี่เป็นเรื่องของระบบการศึกษา ซึ่งจะต้องทำให้มัธยม
ศึกษามีหลักสูตรแคบและต้องเรียนยาก ๆ

สำหรับอุดมศึกษา^{๖๘} นั้น ก็เป็นการสอนวิชาที่เรียกกันว่า Liberal Arts เป็นการ
ศึกษาทั่ว ๆ ไป เป็นการศึกษาปรัชญา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ทำนองนี้ เป็น
ของสูง ซึ่งคนชั้นผู้ดีเขารู้กัน พูดยกัน อย่างในอังกฤษ วิชาที่สอนในมหาวิทยาลัย
ในชั้นแรกเริ่มก็สอนวิชาที่ทำให้คนเป็น Gentleman ในเมืองไทยเราก็เป็นอย่างนั้น
โรงเรียนนายร้อยของอังกฤษที่ลือชื่อนั้น^{๖๙} ปรากฏว่าในสมัยก่อน ๆ นี้ เรียนวิชาทหาร
น้อยเหลือเกิน ส่วนใหญ่เป็นการเรียนวิชาที่จะทำให้เป็นนายคน เป็น Gentleman
มีอำนาจเหนือคนอะไรทำนองนี้

ต่อไปก็หันไปดูการปฏิบัติทางการศึกษา หรือที่เรียกกันว่ากระบวนการทางการ
ศึกษา กระบวนการทางการศึกษา^{๗๐} นี้^{๗๑} ดังได้กล่าวมาแล้วว่า มันประกอบด้วยหลักสูตร
การสอน ตำรา อุปกรณ์การสอนอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ หลักสูตรชั้นประถมศึกษา^{๗๒} เขา
ไม่ค่อยพิถีพิถัน หมายความว่ามุ่งสอนให้คนอ่านออกเขียนได้^{๗๓} นี้ก็เน้นเรื่อง^{๗๔}ที่ฝรั่งเรียกว่า
Three R's คือ อ่าน เขียน และวิชาเลขเท่านั้นเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในชั้นมัธยมศึกษา^{๗๕}
หลักสูตรก็แคบ เด็กต้องเรียนวรรณคดี เรียนภาษาโบราณ ดังได้กล่าวแล้วแต่ตอนต้น

วิธีสอนก็อาศัยความเชื่อฟัง อาศัยการให้ท่องจำ แล้วใช้การบังคับบัญชาอย่าง
 เจียนขาดให้เด็กเคารพครูอย่างไม่มี丝毫สงสัย นี่ก็เป็นลักษณะทั่วๆ ไป กระบวนการ
 ทางการศึกษาของสังคมชนิดนี้ไปเห็นผลชัดเจนตรงการสอบหรือการประเมินผลในสังคม
 ชนิดนี้จะต้องมีกระบวนการ สอบที่จะกีดกันไม่ให้คนได้เล่าเรียนต่อได้ง่าย ๆ เมื่อจบ
 ประถมปีที่ 4 ก็ต้องมีการสอบเข้าเรียนต่อในประถมปีที่ 5 เมื่อจบประถม ปีที่ 7
 ก็ต้องสอบเข้า ม.ศ. 1 เมื่อจบ ม.ศ. 3 ก็ต้องสอบเข้าเรียนต่อใน ม.ศ. 4
 เมื่อจบ ม.ศ. 5 ก็ต้องมีการสอบแย่งชิงเรียนต่อในมหาวิทยาลัย มันเป็นกระบวนการ
 ซึ่งกีดกันคน หลายต่อหลายท่านมักจะชี้แจงว่า ที่เป็นอย่างนั้นเพราะว่า เราไม่มีที่เรียน
 ในระดับสูง ข้อนั้นไม่เป็นความจริง มันเป็นนโยบาย เป็นวิธีปฏิบัติสังคมชนิดนี้จัดการ
 ศึกษาแบบนั้นกันทุกหนทุกแห่ง มีลักษณะเดียวกัน ถ้าเราอยากจะให้มีมาก มีนโยบาย
 ว่าจะขยายการศึกษาในระดับสูงให้มาก คนก็สร้างมันขึ้นมา มากขึ้นมากขึ้นมาเอง
 เวลาเรามักชอบพูดกันเสมอว่า เราไม่มีที่เรียนในชั้นสูง ถ้าดูความจริงแล้ว เมื่อสังคม
 อยากให้มี สังคมก็สร้างคน มันก็มีได้เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้น ขอแก้ตัวอนันท์ฟังก์ดูให้
 ดูก่อน

กระบวนการสอบของสังคมชนิดนี้ก็ สอบเพื่อกันคน ไม่ให้ไปเรียนต่อกันมาก ๆ
 อันนอยาไปพูดถึงเฉพาะเมืองไทย พูดถึงฝรั่งเศส อังกฤษ อินโดนีเซีย พูดถึงที่อื่น
 ก็มีลักษณะเดียวกันทั้งสิ้น ไม่ได้แตกต่างกันเลย มีอีกอันหนึ่งคือการสอบในสังคมชนิด
 นี้ มีการสอบไล่ อย่างที่เราเรียกว่าสอบแล้วไล่เลย ไม่มีความกรุณาปรานี ถ้า
 ไม่ได้ถึงมาตรฐานก็ให้ตก ถ้าตกบ่อย ๆ ก็ให้ออก สอบแล้วไล่ พยายามให้คนตก
 หล่นมาก ๆ เพราะฉะนั้น การศึกษาในสังคมชนิดนี้ จึงมีความสูญเสียเปล่าสูงมาก โดย
 เฉพาะอย่างยิ่งในระดับสูง

เมื่อเราทำการศึกษาแบบนั้นมาระยะหนึ่ง ก็ต้องดูสภาพของการศึกษาของสังคม
 ชนิดนี้ สภาพการศึกษานี้ ถ้าจะดูให้สะดวกใจแล้ว ก็ต้องดูในสิ่งที่เขาเรียกว่า
 ปริมาณของการศึกษา ปริมาณการศึกษาของสังคมเจ้าขุนมูลนาย ไม่ว่าจะเป็นของ
 อังกฤษหรือของใครก็ตามจะออกมาในรูปเดียวกัน บังเอิญผมชินต่อปริมาณในเมืองไทย
 ผมก็จะเขียนปริมาณของเมืองไทยให้ดู

อุดมศึกษา

ม.ศ.

ปลาย

ม.ศ. ต้น

ประถมปลาย

ประถมต้น

ปริมิตการศึกษาของเมืองไทยก็มีรูปคล้ายเสารัง คือมีฐานที่กว้างใหญ่พอถึง
ปลายแหลมก็เป็นเสารังนั่นเอง ดังรูปนี้แหละ ท่านที่สนใจตัวเลขก็อาจจะเพิ่มเติมได้ว่า
เรามีนักเรียนชั้นประถมต้นประมาณ 4 ล้าน 8 แสนเศษ ที่เสียว่าเกือบ 5 ล้านคน
เรามีนักเรียนประถมตอนปลายอยู่เกือบ 6 แสนคน เป็นประมาณ 1 ใน 8 ของจำนวน
นักเรียนประถมต้น เรามีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ประมาณ 2 แสน 8 หมื่นคน
ซึ่งกราวครึ่งหนึ่งของประถมตอนปลาย แล้วเรามีนักเรียน ม.ศ.ปลายอยู่ประมาณ
1 แสนคนเศษ แล้วมีนักเรียนระดับอุดมศึกษาอยู่ประมาณ 4 หมื่นคน รวมทั้งนักเรียน
ของวิทยาลัยเทคนิคด้วย ขณะนี้ก็มีอยู่เท่านั้นเอง

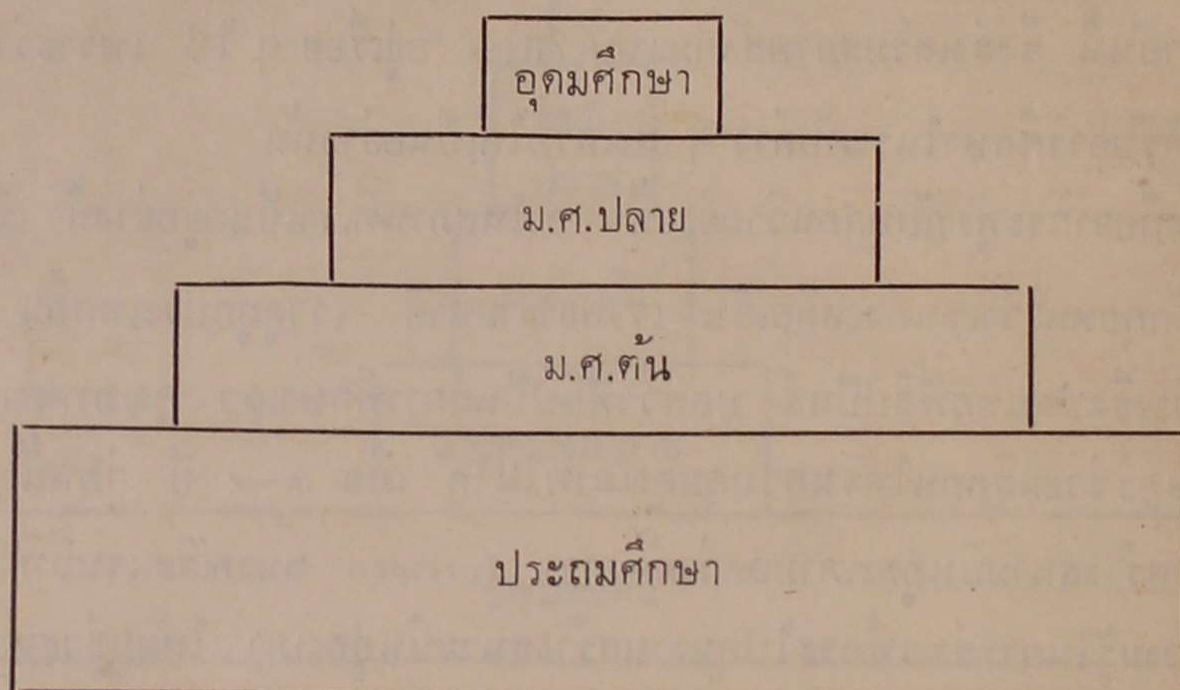
เมื่อเห็นสภาพการศึกษาเป็นอย่างนี้ ก็พอจะมองเห็นต่อไปว่าการพูดถึงการพัฒนา
การเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคมนั้น เราพูดอย่างเพื่อฝันเต็มที่ เราไม่มีกำลัง
คนจะพัฒนา ถ้าเราจะพัฒนาเราก็ต้องอาศัยกำลังที่จบจากชั้น ป. 4 ซึ่งส่วนใหญ่
มักจะลืมหนังสือ ถ้าไม่ได้เรียนต่อ เราจะพัฒนาด้วยกำลังคนชั้นต้นหรืออย่างไร
นี่ก็เป็นเรื่องซึ่งเห็นอย่างชัดเจน

เพื่อที่จะให้การอ่านแผนภาพของผมสมบูรณ์ เราก็มองเห็นได้ชัดเจนว่า สภาพ
การศึกษาอย่างนี้มันทำให้เกิด elites อยู่ตลอดเวลา คือ คนชั้นสูง มีจำนวนน้อย

แต่มีอำนาจมาก ระบบการศึกษาแบบนี้จึงผลิตกำลังคนระดับกลาง ระดับสูงออกมา
น้อยมาก คนพวกนี้เขาเรียกเขาเปรียบคนส่วนใหญ่อยู่เรื่อย ๆ ไป เพราะฉะนั้น สภาพ
การศึกษาอันนี้ จึงส่งเสริมสภาพสังคมแบบ elites อยู่เรื่อย ๆ ไป เพราะว่าจำนวน
คน ที่ได้รับการศึกษาในระดับต่าง ๆ ส่งเสริมให้เป็นอย่างนั้น

ผมก็อยากจะพูดกับทุกคนว่าอย่างนี้ ว่าในสภาพที่เราเป็นอยู่อย่างนี้ เมืองไทย
เราก็คุยกันคุยกันว่าเราเก่งเหลือเกิน เราพยายามทำดี เราถูกประเทศอื่น ๆ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งประเทศฟิลิปปินส์ บอกว่าฟิลิปปินส์การศึกษาแล้ว คุณภาพต่ำ อาศัย
ร.ร. ราษฎร์ช่วยผลิตคนให้จนควบคุมคุณภาพไม่ได้ เมื่อ ๓-๔ ปี ก่อนนี้ บริษัท
ที่รับเหมาสร้างสนามบินอุตะเภอบอกว่าต้องการ foremen ขนาดเรียนจบปีที่ 12 ปีที่
18 ที่มีความรู้ในการช่างเพื่อจะไปคุมงานสร้างสนามบินอุตะเภา ให้ผมช่วยหาสักร้อย
คน ผมก็พยายามหา และบอกว่าบริษัทเขาจะจ้างด้วยเงินเดือนอย่างงาม คือระหว่าง
เดือนละ 2800 ถึง 3000 บาท ถ้าทำงาน Overtime ก็มี Overtime pay อีก ผมพยายาม
หาอยู่นาน หาได้ศูนย์คน ผลสุดท้ายบริษัทที่รับเหมาก่อสร้างต้องไปขออนุญาตจ้าง
foremen จากฟิลิปปินส์ จากไต้หวันมา ก็ไหนว่าคุณเก่งนักหนา คุณวิเศษนัก
หนา ปัญหาที่ง่าย ๆ ทำนองนี้ทำไมคุณทำเองไม่ได้ คุณมานั่งวิเศษอยู่คนเดียว โดย
ที่ไม่มองดูความจริงกันบ้าง ที่นั่งมองดูอีกทางหนึ่ง มองดูว่าเวลานี้เมืองไทยกำลังขยาย
งานสร้างทางหลวงเยอะแยะ มีบ้างไหมที่บริษัทคนไทย ที่สร้างโดยนายช่างคนไทย
foremen คนไทยล้วน ๆ นะมีไหม ผมไปทางไหนก็บอกมีบริษัทไต้หวันเป็นคนสร้าง
มีบริษัทเกาหลี บริษัทญี่ปุ่น บริษัทอเมริกันทั้งนั้น แล้วอย่างนี้เรามาตั้งวิเศษอยู่คน
เดียวบอกว่าการศึกษาของเราวิเศษเหลือเกิน แต่ว่าเราช่วยตัวเองไม่ได้ เวลาจะสร้าง
โรงงานทอผ้า เขาเอาผู้จัดการจากต่างประเทศมาบริหารงานผมก็เห็นด้วย เขาเอาช่าง
เทคนิคจากต่างประเทศมา ผมก็เห็นด้วย แต่หนัก ๆ เข้าคนทำบัญชีก็เอาคนต่างประเทศ
มา เสมียนรอง ๆ ก็เอาคนต่างประเทศอีก แล้วเมืองไทยช่วยตัวเองอะไรได้ ระบบ
การศึกษาของเราวิเศษนักหนา แต่เราช่วยตัวเองไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ผมจึงได้ร้อนใจ
และใจร้อน อยู่ตลอดเวลา

หันไปเปรียบเทียบปีระมิตทางการศึกษาของเรากับของสหรัฐอเมริกา หรือ ประเทศญี่ปุ่น เราจะเห็นได้ว่า ปีระมิตของเขาออกมาในรูปนี้



ญี่ปุ่นก็ลักษณะคล้าย ๆ กัน แต่ว่าส่วนย่อลงไปหน่อยคล้าย ๆ กับอย่างนี้ คนทุกคนได้เรียนประถมศึกษาหมด คนทุกคนที่อยู่ในกลุ่มอายุที่ควรจะได้เรียนมัธยมศึกษาได้เข้าเรียนประมาณ 70 % คนในกลุ่มอายุที่ควรจะได้เรียนชั้นมหาวิทยาลัยก็ได้เข้าเรียน 40 % ของกลุ่มอายุนั้น เมื่อปีระมิตการศึกษาออกมาแบบนี้ วันที่ คณิต เดือนนี้เอง แกะส่งออฟฟอลโด 11 ไปลงที่ดวงจันทร์แกก็ทำได้ซีครับแกมีกำลังคนที่จะทำนี้หรือว่าญี่ปุ่นเวลาผลิตสินค้าเขาทำการวิจัยอย่างกว้างขวาง เขาพัฒนาประเทศจนนำหน้าประเทศในเอเชีย นำหน้าประเทศในยุโรปไปได้ เขาก็ทำได้ซี ในเมืองไทยนี้เพียงแต่จะตั้งโรงงานทอผ้า ทำถนน ซึ่งเป็นของง่าย ๆ หรือเพียงแต่จะตั้งโรงเรียนมัธยมแบบประสม ก็ยังต้องไปเอาคนอื่นมาทำให้ กำลังคนของเราไม่มี มันไม่พอ มันเป็นอย่างนี้

ผมก็อยากจะชี้ให้เห็นว่าปีระมิตทางการศึกษาของประเทศสองกลุ่มแตกต่างกันถึงขนาดนั้นมีสาเหตุจากอะไร กระบวนการทางการศึกษาเขาทำกันอย่างไร มันถึงได้แตกต่างกันมากมายอย่างนี้ ผมก็อยากจะเน้นข้อความเพียงสั้น ๆ ว่า ในขณะที่ระบบการศึกษา และกระบวนการของการศึกษาของประเทศเจ้าขุนมูลนายแบบ

ประเทศเรา พยายามที่จะใช้การสอบเพื่อกัดกันคน พยายามใช้การสอบเพื่อจะไล่คน ประเทศอย่างสหรัฐอเมริกา หรือญี่ปุ่นกลับชักชวนให้คนเข้ามาเรียน เข้ามาเรียนมาก ๆ คุณเรียนไม่รู้เรื่องหรือ ฉันจะสอนให้คุณจนรู้เรื่อง ไม่เข้าใจตรงไหน บอกมา ก็พูดง่าย ๆ ว่าพยายามช่วยให้คนสอบได้ ถ้าเพื่อเรียนอย่างนั้นไม่ได้ จะเรียนอย่างอื่นไหมล่ะ อย่างไหนที่คุณชอบฉันจะสอนให้ขอให้เรียนก็แล้วกัน ข้อปฏิบัติหรือกระบวนการของการศึกษามันต่างกันมาก มันต่างกันเหลือสติกำลัง ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่น เขาก็สามารถเอากันมาเรียนในระดับกลาง ระดับสูงได้มากขึ้น คนของเราเมื่อเห็นเขาทำอย่างนั้นก็ประหลาดเลยที่เรียกว่าประเทศอย่างนั้น ระดับการศึกษาต่ำ คุณภาพการศึกษาไม่ดี ผมพยายามอ่านการวิจัยมากมายเหลือเกิน ผมไม่เคยพบการวิจัยที่แสดงผลอย่างนั้น

มีคนบอกว่า ถ้าการมัธยมศึกษาขยายปริมาณมาก ๆ แล้ว คุณภาพมันจะตกต่ำ มีแต่การวิจัย ซึ่งตรงกันข้าม ซึ่งทำโดย ดร. ฮุสเซน นักวิจัยชั้นเยี่ยมของโลก เป็นชาวสวีเดน แก่เขียนไว้ว่าอย่างนั้นว่าในประเทศซึ่งคัดเลือกนักศึกษาเป็นอย่างมาก สอบเอาเป็นเอาตาย กับประเทศซึ่งเปิดให้เรียนมาก ๆ แก่อยากจะรู้ว่า คุณภาพทางการศึกษาของทั้ง 2 ระบบนั้นแตกต่างกันแค่ไหน แก่ตั้งหลักการขึ้นมาว่าเอาวิชาคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือที่จะวัด เมื่อทำอย่างนี้ก็เอาตัวอย่าง ของ ประเทศ ญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน เบลเยี่ยม เอาคะแนนคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งหมดมาเปรียบเทียบกับกัน ปรากฏว่าคะแนนจากนักเรียนทั้งหมด ของสหรัฐอเมริกา กับ ญี่ปุ่น ต่ำที่สุดในคุณภาพการศึกษา ในวิชาคณิตศาสตร์ ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส สูงมาก ที่นี้ ดร. ฮุสเซน บอกว่า ตามปรกติประเทศเบลเยี่ยมเป็นประเทศซึ่งกัดกันคนไม่ให้ได้รับการศึกษาสูง นักเรียนของเบลเยี่ยมที่ได้รับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา มีเพียง 2 % ของเด็กในวัยนั้นเท่านั้นเอง ดร. ฮุสเซน บอกว่าเอาอย่างนี้ได้ไหม ลองเอา 4 % ของนักเรียนที่สอบได้คะแนนดีเยี่ยมของนักเรียนมัธยมศึกษา ของ ประเทศเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกับกัน ดูซิว่า ประเทศไหนจะมีคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างไรก็ปรากฏว่า ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เบลเยี่ยม ฝรั่งเศส ไม่ได้มีข้อแตกต่างกันเลย ซ้ำยังปรากฏว่า

ประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น มีภาษีดีกว่าในแง่ที่ว่า มีกำลังคนชั้นกลางเหลือมากมายพอจะไปประกอบอาชีพได้ตามความต้องการของประเทศ ส่วนคนชั้นกลางที่เรียนได้ก็เยี่ยมเขาก็ผลิตได้มากเท่ากับประเทศอื่น ๆ ดร. ฮุสเซน สรุปลอกมาว่า การขยายการศึกษาในด้านปริมาณอย่างกว้าง ๆ นี้ไม่ได้ทำให้คุณภาพของคนชั้นยอดของแต่ละประเทศตกต่ำลงไปเลย แต่ประเทศซึ่งขยายการศึกษาอย่างกว้างขวางนี้ได้เปรียบประเทศซึ่งก็ตกกันไม่ให้คนได้เล่าเรียนมาก ๆ

เรื่องคุณภาพเลยขึ้นอยู่กับจิตใจของผู้บริหารและผู้วางนโยบายการศึกษา ถ้าผู้บริหารการศึกษาบอกว่า ฉันจะจัดให้เรียนอย่างนั้นเท่านั้น ถ้าเธอเข้ามาเรียนแล้วเรียนไม่ได้ ฉันต้องสอบ ฉันต้องไล่ การศึกษาของเราขยายตัวได้เพียงเล็กน้อย และเราก็จะขาดกำลังคนที่จะมาช่วยกันพัฒนาประเทศอยู่อย่างนี้ ถ้าผู้บริหารการศึกษาบอกว่า มาเข้าเรียนเถอะ เรียนไม่รู้เรื่องหรือ ฉันจะสอนให้จนรู้เรื่อง ถ้าเรียนอย่างนั้นไม่ได้ เอาอย่างอื่นใหม่ละ เรียนให้ได้โตขึ้นจะได้ไปช่วยกันทำงาน เราจะถือความคิดอย่างไหน การวิจัยของ ดร. ฮุสเซนชี้ให้เห็นว่า ถ้าถือระบบแบบเปิดนี้ประเทศจะได้รับกำลังคนระดับกลาง และระดับสูงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว

ผมพูดถึงแต่ต้นมาจนกระทั่งถึงตอนนี้ ผมอ้างประเทศญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา พวกท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ที่นี่ อาจจะสงสัยว่า ประเทศญี่ปุ่นนี่ก็เป็นประเทศที่ระบบสังคมแบบเจ้าขุนมูลนายเหมือนกันไม่ใช่หรือทำไมจึงเอามาเป็นตัวอย่างอย่างกันอยู่ตลอดเวลา ผมพูดถึงญี่ปุ่นก็เพราะว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศในสังคมสมัยใหม่ประเทศแรกซึ่งใช้ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมได้ผลดีอย่างงดงาม เขาทำกันอย่างไร ความจริงเขาก็ไม่ได้ทำเองด้วยความเต็มใจหรอก เขาถูกฝ่ายอเมริกันบังคับให้ทำในตอนที่ยกกองทัพอเมริกันเข้าไปยึดครองประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เท่าที่ผมติดตามดู เขาทำ 8 อย่างด้วยกัน คือ

1. ประเทศญี่ปุ่นขยายการศึกษาระดับกลางและระดับสูงอย่างรวดเร็ว อันนี้ก็เป็นที่นิยตของ Mc. Arthur และที่ปรึกษาฝ่ายการศึกษาที่ไปช่วยวางแผนโครงการให้ญี่ปุ่นต้องใช้ระบบการจัดชั้นแบบ 6-3-3 เพื่อความสะดวกในการที่จะช่วยนักเรียน

ให้เคลื่อนไหวยื่นไปเรียนชั้นสูงได้สะดวก การจัดชั้นแบบนี้ และการจัดการศึกษาแบบนี้ เป็นความขมขื่นของคนญี่ปุ่น แต่ก็ต้องขอบคุณนายพล Mc. Arthur เหมือนกันที่เกลี้ยเกลียดให้ทำอย่างนี้ให้ได้ เมื่อญี่ปุ่นจัดการศึกษาแบบนี้ เขาจึงขยายจำนวนของนักเรียนในชั้นสูงออกไปได้อย่างรวดเร็ว

2. ญี่ปุ่นส่งเสริมการวิจัยอย่างรีบด่วน อันนี้เป็นเรื่องซึ่งฝรั่งเขาก็ตกใจว่าทำไมเวลานี้ญี่ปุ่นถึงได้เจริญในทางเศรษฐกิจและในทางอื่น ๆ มากมายนักหนา เมื่อสัก 6-7 ปีก่อนนี้ มีการแข่งขันจักรยานยนต์ในยุโรป ปรากฏว่าจักรยานยนต์ Honda ชนะ จนกระทั่งเขาบอกว่าญี่ปุ่นนี่ลอกแบบเราเสียจนเก่งและมาชนะเราแล้วหรือนักอุตสาหกรรมมิดีของยุโรปลองไปซื้อจักรยาน Honda มาแกะดู จึงได้ทราบความจริงว่า ญี่ปุ่นไม่ได้ลอกแบบฝรั่งเลย เขาสร้างระบบจักรยานยนต์ขึ้นมาใหม่ นักอุตสาหกรรมคนหนึ่งถึงกับออกปากมาว่า เครื่องยนต์ของ Honda เหมือนกับเครื่องยนต์นาฬิกา มันละเอียดจนกระทั่งว่ามันล้ำหน้ายุโรปไปเสียแล้ว อย่างนี้เป็นต้น นี่ก็เป็นสิ่งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นทำ คือ ส่งเสริมการวิจัยอย่างรีบด่วน

3. ญี่ปุ่นพยายาม simplify ตำรา เพื่อให้คนที่ได้รับการศึกษาน้อยหรือคนที่ไม่ฉลาดเรียนวิชาต่าง ๆ ได้สะดวก อันนี้เป็นระบบอเมริกันเราดี ๆ นี่เอง ก็จะเห็นได้ว่าทางฝ่ายอเมริกา หรือเวลานี้อังกฤษก็ทำมากขึ้น ยอมรับว่าคนแตกต่างกัน เนื้อหาของวิชาเหล่านี้คนสติปัญญาดีเรียนได้สบาย แต่คนสติปัญญาซึ่งต่ำมาหน่อยเรียนไม่ได้ ก็สร้างแบบเรียนขึ้นมาอีกชุดหนึ่งให้คนสติปัญญาต่ำกว่านั้นเรียน แล้วยังมีหนังสือชนิด simplified อีก เพื่อที่จะให้คนซึ่งสติปัญญาต่ำกว่านั้นเรียนได้ อันนี้อังกฤษก็เริ่มทำประเทศต่าง ๆ ในยุโรปก็เริ่มทำ แต่ว่าญี่ปุ่นทำอย่างกว้างขวางเหลือเกิน ตำรับตำราของเขานั้น ไม่ว่าจะล้าลึกแค่ไหน เขาเขียนตั้งแต่ภาษาที่ง่ายที่สุด จนถึงเขียนเป็นภาษาของ Scholar ชั้นสูง เขามีให้เลือกหมด คุณอยากจะรู้เรื่องนั้นหรือ ฟันความรู้ของคุณแค่ไหนหรือ เอา คุณเอาเล่มนี้ไปอ่านซิ สหรัฐอเมริกาเขาทำแบบนี้ และประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลายก็เริ่มทำแบบนี้มากขึ้น

ความพยายามที่จะขยายการศึกษาอย่างรวดเร็วนี้ ญี่ปุ่นทำด้วยกระบวนการ 3 อย่างนี้ มันทำให้ญี่ปุ่นใช้ระบบการศึกษาแก้ไขสังคมของเขาได้ เมื่อแก้ไขได้แล้วผมจะไม่

พูดต่อไปนะครับ เพราะเวลานี้ประเทศซึ่งเจริญ ๆ อย่างที่ว่านี่ก็เกิดปัญหาใหม่ ปัญหาการก่อการจลาจลของนักเรียนที่ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นมาก ในระยะนี้ ประเทศเขาพัฒนาไปถึงระดับหนึ่งแล้ว เขาก็ไปมีปัญหาใหม่ ท่านอาจเถียงว่าถ้าพัฒนาไปแล้วนักศึกษาทำการจลาจลเราจะพัฒนาไปทำไม ผมขอตอบว่าถึงไม่พัฒนา นักศึกษาก็ก่อการจลาจล ขอให้ดูตัวอย่างที่อินเดีย อินโดนีเซีย และเมืองไทยเราเห็นแหละเป็นตัวอย่าง

เราเห็นตัวอย่างแล้วว่ามีประเทศหนึ่งในทวีปเอเชีย คือ ญี่ปุ่น สามารถเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมของเขาได้ เมืองไทยอยากลองไหม ถ้าอยากลองก็ต้องทำ ถ้าปล่อยไปอย่างนี้สภาพการศึกษาซึ่งเป็นยอดเสาตรงอย่างนี้ ก็จะสร้าง elites ขึ้นมาเรื่อย ๆ และให้ elites ปกครองคนหมู่มากไปอย่างนี้ เราจะเลือกเอาอย่างไหน เวลานี้นักเรียนมัธยมศึกษาทั้ง ร.ร. รัฐบาล และ ร.ร. ราษฎร์ของเรามีประมาณ 8 แสน 8 หมื่นคน คิดประมาณ 4 แสนก็แล้วกัน ประชากรมีประมาณ 35 ล้านคน คิดหยาบ ๆ แล้ว นักเรียนมัศึกษามีประมาณร้อยละหนึ่งกว่า ๆ ของประชากรทั้งหมดของประเทศ จำนวนนักเรียนมัศึกษาที่น้อย ๆ นี้พอแก่จบมัธยมศึกษาออกไปแล้วแกอยากเรียนต่อแกไม่อยากจะหยุด และขณะแกอยากเรียนต่อนี้ ระดับอุดมศึกษาของเราก็ก็น่าให้เรียน ถ้าเรียนต่อในประเทศไม่ได้ แกก็ไปเรียนต่อที่ประเทศฟิลิปปินส์ ที่เราคุ้นกันหนา ที่จริงเราต้องชมว่าเขาใจกว้างที่รับนักเรียนไทยไปสอนให้ ประเทศอินเดีย ปีนัง สิงคโปร์ เอาไปสอนให้หน่อย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น เยอรมัน ช่วยเมืองไทยทำการศึกษานี้ เพราะฉะนั้นนักเรียนมัธยมจำนวนน้อย ๆ ที่เรามีอยู่นี้จึงมีที่เรียนต่อ เราก็มานั่งร้องกันว่า เรียนจบมัธยมศึกษาแล้วควรจะออกไปประกอบอาชีพในเมื่อเรามีโอกาสจะไปเรียนต่อ มีโอกาสจะได้มาเป็น elites กันทั้งนั้น เขาจะไปหยุดทำไม เป็นลูกของผม ผมก็ไม่ให้หยุด เป็นลูกของใครเขาก็ไม่ให้หยุดจะไปหยุดทำไม ในเมื่อมีโอกาสอยู่อย่างนี้

ประเด็นใหญ่ก็คือว่า ถ้าเมื่อเราต้องการกำลังคนในระดับกลางมากชั้น เราต้องผลิตคนในระดับมัธยมศึกษาให้มากไปกว่านี้ มากจนกระทั่งไม่มีที่จะเรียนต่อไปใน

ระดับสูง เขาจะได้หันออกไปทำงาน เวลานี้คนที่ไม่ได้เรียนต่อในระดับสูง ก็คือลูก
ทาสีทาสา คือลูกของคนอีกชั้นหนึ่ง ไม่ใช่ลูกของนายพล ไม่ใช่ลูกของอธิบดี ลูก
ของอธิบดีต่อให้มันโง่อย่างโรมันก็ได้เรียน เรียนที่นี้ไม่ได้ก็เอาไปเรียนที่อื่น เอากลับ
มาเป็น elites ให้ได้ มันเป็นอย่างนั้นต่างหาก

ประเด็นใหญ่อยู่ที่ว่าเราไม่ได้ขยายมัธยมศึกษาให้มากพอ ผมไปที่ไหนผมก็เปรียบ
เทียบตัวเลขให้ฟังว่า เวลานี้มาเลเซียมีคนเล่าเรียนในมัธยมศึกษาเป็น 2.7 % ของ
ประชากรทั้งหมด ของเราเป็น 1 % กว่า ๆ เท่านั้น เวลานี้เราแพ้ญี่ปุ่นไม่มีปัญหา
เราแพ้ไต้หวัน เกาหลี และมาเลเซียแล้ว เราเพียงแต่ชนะลาว เวียดนาม และเขมร
เท่านั้น ถ้าเราทำอย่างนี้เรื่อย ๆ ไปไม่แน่นะ วันที่ ก็นิดี เวียดนามอาจจะทำให้ได้
ดีกว่าเรา ถ้าสงครามเวียดนามสงบ และสักพักหนึ่ง ผมไม่แน่ใจด้วยว่าเขมรและ
ลาวจะไม่ดีกว่าเรา ถ้าเรามัวแต่บอกว่า โอ้ย ของฉันดีแล้ว ของคนอื่นเลว แต่
ว่าในขณะที่เดียวกันเราจะสร้างถนนแต่ละสาย เราปล่อยให้ไต้หวัน เกาหลี เข้ามา
กอบโกยเอาเงินในเมืองไทยไปได้อย่างสบาย

เมื่อเป็นอย่างนั้นผมก็หันมาพูดกับพวกคุณว่า ทำไมผมจึงร้อนใจ ทำไมผมจึงใจ
ร้อน ทำไมผมจึงอยากขยายการมัธยมศึกษาอย่างรวดเร็ว ผมมีเหตุผลดังที่ได้บรรยายมา
อย่างยืดยาวนี้แหละ ผมเห็นตัวอย่างว่าประเทศอื่นทำได้ ทำไมคนไทยจึงทำไม่ได้ ผม
มีคำตอบอยู่อย่างเดียว คือ คนไทยไม่ยอมทำคนไทยอยากรักษาระบบนี้ไว้ เวลา
นี้ผมได้เป็นอธิบดีแล้ว ผมได้เปรียบมนุษย์ถึง 30 กว่าล้าน ชุระอะไรผมจะไปขยาย
โอกาสให้คุณ เปิดโอกาสให้คุณ เพื่อคุณจะมาแข่งกับผม คนไทยไม่ยอมทำ ไม่ใช่
ว่าคนไทยทำไม่ได้ หรือไม่มีความสามารถ ผมมาพูดนี้เพื่อจะมาชักชวนให้คนไทย
อยากทำ เราจะได้คิดให้มันกว้างขึ้น ทำให้มันดีขึ้น เอาละครับ เมื่อเป็นอย่างนี้
เป็นคราวเคราะห์ดีของเราเหมือนกัน ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบายเกี่ยวกับการ
การมัธยมศึกษาออกมาอย่างเปิดเผย และทางกรมก็ต้องเคลื่อนไหวในเรื่องนี้เพื่อให้
เป็นไปตามนโยบายของกระทรวง ท่านรัฐมนตรี ประกาศว่า เรื่องของมัธยมศึกษา
มีนโยบายจะต้องทำ 3 อย่างคือ

1. ต้องขยายปริมาณอย่างรวดเร็ว จะขยายด้วยวิธีไหนก็ตาม ขอให้ขยายปริมาณให้ได้เป็นพอ

2. ให้ปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นด้วยการเสียสละของทุกฝ่าย และให้นำเอาความคิดใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้

3. ให้กระจายมัธยมศึกษาไปสู่หัวเมืองให้มากขึ้น

เมื่อกระทรวงมีนโยบายอย่างนั้น กรมก็ต้องรับมาปฏิบัติ

เมื่อกรมรับนโยบายของกระทรวงมาปฏิบัติ ผมก็อยากจะพูดว่า กรมดำเนินงานอย่างเสี่ยงอันตราย ซึ่งเมื่อทำไปแล้วทำให้เกิดความเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า ทำให้เกิดความซุกซลักแก่การบริหารงาน ทำให้เกิดความไม่สบายใจ แก่คนของเราทุกหนทุกแห่ง ขอนผมก็ยอมรับ สิ่งที่กรมทำไปแล้วมีสองอย่างคือ

1. กรมขอให้กระทรวงออกคำสั่งขยายจำนวนนักเรียนในห้องเรียนแต่ละห้อง นี่ก็เป็นคำสั่งของกระทรวง ซึ่งอนุญาตให้โรงเรียนมัธยมศึกษารับนักเรียนในห้อง ได้ห้องเรียนละ 45 คน แต่ส่วนจะขยายเป็น 38 หรือ 40 หรืออะไรก็แล้วแต่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของอาจารย์ใหญ่ แต่ว่าให้ขยายชั้นได้ถึง 45 คนเป็นอย่างสูง คำสั่งนี้ทำให้โรงเรียนเดือดร้อน เพราะครูแต่ละคนต้องสอนนักเรียนมากขึ้น เป็นการเพิ่มงานให้แก่พวกเรามากขึ้น

2. กรมอนุญาตให้เปิดชั้นเรียนใหม่อย่างไม่มีอัน ไม้ว่าจังหวัดไหน อำเภอไหน ขอขยายชั้นมาเป็นให้ถึงนั้น ที่ไม่ได้เห็นจะมีอยู่สัก 2 ราย กระมัง ผมจำไม่ได้ ที่ไม่ให้มันเพราะแน่ใจว่าโรงเรียนทั้งสองนั้นขยายชั้นเรียนไม่ได้จริงๆ นอกนั้นขอมาเท่าไร ผมให้ถึงนั้น นอกจากนั้นกรมยังไปบอกโรงเรียนซึ่งไม่ขอขยายมาให้ขยายเสียอีก บอกว่าเอาหน้อยน้า ช่วยกันหน้อย เด็กไทยตาดำ ๆ มันลูกหลานเราทั้งนั้นนะ ให้แก่เรียนมากหน้อย ดีกว่าให้แก่ไปวิ่งเล่นผ่านตามถนน อันนี้เราขอร้องเกมบังคับ และผมเรียนท่านทั้งหลายว่าเราทำอย่างน่ากลัวอันตรายจริง ๆ เรียกว่าเสี่ยงอย่างถึงที่สุด เวลานี้ปัญหาที่เกิดขึ้นใน ร.ร. ของท่าน มันเพิ่มขึ้นทุกที ท่านทั้งหลายก็ไม่สบายใจ ขอนผมทราบและผมก็ยอมรับ

สิ่งที่กรมจะทำต่อไปคืออะไรบ้าง กรมก็เริ่มวางแผนงานเพราะว่าอธิบดีเป็นนักวางแผนก็พยายามที่จะวางแผน เวลานั้นก็ได้คุณอรศรี คุณกระจ่าง และพวกทำสถิติทั้งหลายมาเก็บข้อมูล เก็บตัวเลข โดยเราหวังว่าในรอบปีนี้เราจะสามารถวางแผนไว้ว่า ในปี 2519 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนา แผนที่ 8 นี้ เราจะบอกได้ว่าจำนวนนักเรียนของจังหวัดต่าง ๆ จะมีเท่าไร และของแต่ละโรงเรียนควรจะเป็นเท่าไร เรื่องนี้เป็นการศึกษาคาดคะเนล่วงหน้าและจะเป็นข้อมูลในการที่เราจะเจรจากับสำนักงานประมาณ ในโอกาสต่อไป ท่านทั้งหลายก็คงอยากจะถามว่าทำเสร็จหรือยัง ทำไมถึงช้านัก ผมขอตอบว่ายังไม่เสร็จ ที่ช้าก็เพราะต้องพินิจพิเคราะห์ ต้องอาศัยความละเอียดลออพอสมควรทีเดียว นี่ก็เป็นเรื่องที่กรมกำลังทำ

มาถึงตอนนี้นผมก็อยากจะพูดกับครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ทั้งหลายว่า ที่ผมมารับงานนี้และพวกเราก็จึเริ่มทำงานด้วยกัน พอเริ่มต้นก็มีปัญหามากมายเหลือเกิน หลายต่อหลายคนชอบพูดว่าปัญหาที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษานั้น คือปัญหาการขาดแคลนเงิน เราจึงงบประมาณไม่เพียงพอ เราจึงทำการศึกษาไม่ได้มาก และไม่ได้ผลดี ผมอยากจะเล่าถึงความคิดของผมให้ฟัง ในสายตาของผมปัญหาเรื่องการเงินเป็นเรื่องเล็ก แต่ปัญหาที่ผมถือว่าเป็นปัญหาใหญ่นั้น ผมจะเรียงตามลำดับให้ฟัง

ปัญหาที่สำคัญอันดับแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผมว่าถ้าเราแก้ปัญหาระบบหลักสูตรไม่ได้เราจะทำอะไรต่อไปไม่ได้ เวลานั้นเรามีหลักสูตร พ.ศ. 2508 ของ คมส. 1 คมส. 2 ของ คมช. ของโรงเรียนสุนารี สิ่งเหล่านี้มันทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ เกิดความคิดที่แตกต่างกัน มันทำให้เกิดระบบงานที่ไม่ประสานกัน เวลานั้นผมถือว่าเรื่องหลักสูตรเป็นเรื่องใหญ่อันดับ 1 ที่เราต้องทำก่อน ผมได้วางเค้าโครงไว้ในใจ แต่จะเป็นไปได้หรือไม่ ผมไม่ทราบ ผมวางสมมติฐานไว้ว่า หลักสูตร คมส. 1 ซึ่งขยายอย่างกว้างขวางให้คนเลือกได้ตามสภาพของท้องถิ่น ตามกำลังครู กำลังเครื่องมือ ควรจะเป็นหลักสูตรมาตรฐานที่ใช้ได้กับโรงเรียนมัธยมทุกโรงเรียน ผมตั้งสมมติฐานไว้อย่างนี้ก่อน แต่ไม่ได้หมายความว่าเอาหลักสูตร คมส. 1 ในปัจจุบันนี้ไปให้ทุก ๆ คนทำเท่า ๆ กัน ทั้งนี้

ผมถือว่าหลักสูตร คมส. 1 ได้รับการปรับปรุงและทดลองมาแล้ว ถ้าปรับปรุงกันต่อไปอีกหน่อย ก็จะเป็นหลักสูตรทั่วไปได้

ถ้าจะใช้หลักสูตร คมส. 1 ก็ต้องมีการสำรวจสภาพของโรงเรียน สภาพของครู ว่า ร.ร. ราษฎร์ ร.ร. รัฐบาล ทั้งในเมืองหลวงและต่างจังหวัดจะใช้หลักสูตรอย่างไรได้ไหม โดยบอกว่าถ้าโรงเรียนใดเล็ก มีกำลังครู กำลังเครื่องมือน้อย ก็เปิดสอนน้อยวิชา ให้เด็กเลือกเรียนได้น้อย ถ้าโรงเรียนไหนใหญ่ มีกำลังครู กำลังเครื่องมือมากก็เปิดสอนหลายวิชา ให้เด็กเลือกเรียนได้หลายวิชา

ผมอยากจะฟังเสียงครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้ปกครองว่า ถ้าเราจะใช้หลักสูตรนี้คนจะยอมรับไหม หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่เชื่อเชิญเด็กให้เข้ามาเรียนกับเรา ถ้าเผื่อเรียนไม่ได้จะช่วยสอนให้จนเรียนได้ ถ้าเรียนอย่างนี้ไม่ได้จะสอนอย่างอื่นให้ ความคิดอันนี้แหละจะเป็นที่ยอมรับของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ปกครองหรือไม่ ถ้าไม่เป็นที่ยอมรับก็ออกไปไม่ได้ การที่จะทำลายหลักสูตรแบบนี้มันทำลายง่าย ทำลายได้ ด้วยคำพูดเพียงคำเดียว โดยบอกว่าหลักสูตรนี้ทำให้มาตรฐานการศึกษาต่ำลงเท่านั้นเอง ยิ่งถ้าอธิบดี หรือข้าราชการผู้ใหญ่ในกระทรวงศึกษาธิการ บอกว่า คุณใช้หลักสูตรนี้มาตรฐานการศึกษาจะตกต่ำ ก็เป็นการฆ่าหรือทำลายหลักสูตรของเราได้อย่างสบาย

เมื่อใช้หลักสูตรชนิดนี้ เราจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงวิธีวัดผล หรือวิธีสอบไล่ของเราทั้งในระดับ ม.ศ. ต้น และม.ศ. ปลาย ถ้าเปลี่ยนแปลงได้คนจะยอมรับไหมว่า วิธีการของเรามันทำให้มาตรฐานการศึกษาไม่ตกต่ำ แต่มันทำให้สูงขึ้นกว่าเดิมตั้งที่ตร. ชุสเซนได้แสดงให้เห็นด้วยการวิจัยของท่าน นี่เป็นเรื่องที่เราจะต้องวิจัย ต้องเผยแพร่ ต้องโฆษณาจูงใจคน งานนี้เราต้องทำอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นเรื่องหลักสูตรนี้ผมจึงถือว่าเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญเป็นอันดับแรก ถ้าจะให้ผมเขียนหลักสูตรนี้ ผมใช้เวลาเพียงอาทิตย์เดียวเขียนให้สวยอย่างไรก็ได้ แต่หลักสูตรนี้จำเป็นต้องมีคนยอมรับ และนำไปใช้โดยเห็นว่ามันดีและเหมาะสม เรื่องนี้จะต้องพูดกันนานพอสมควร ในกรุงเทพเราก็มีเยอะแยะ ที่อาจารย์ใหญ่บอกว่าหลักสูตรแบบนี้มันทำให้เด็ก สอบ

ม.ศ. 5 ได้น้อย และสอบเข้าเรียนต่อที่อื่นไม่ค่อยได้ ผมจะชี้ให้เห็นด้วยการวิจัยในภายหลังว่าคำพูดแบบนี้เป็นความจริงเพียงใด

ปัญหาที่ 2 ที่สำคัญรองลงมาจากหลักสูตร ก็คือเรื่อง การจัดการและการบริหารงาน ถ้ากรมวิสามัญศึกษา ร.ร. รัฐบาล ร.ร. ราษฎร์ ไม่ตัดแปลงแก้ไข ระบบการจัดการและระบบบริหารงาน ผมว่าเอาเงินมาทุ่มให้ก็เสียเงินเปล่า ผมเข้ามาบริหารงานนี้ เห็นโรงเรียนเปิดมา 6 สัปดาห์แล้ว เราย้ายครูให้แก่โรงเรียนซึ่งกำลังขาดแคลนครูก็ไม่ได้ บรรจุครูให้แก่โรงเรียนซึ่งกำลังขาดแคลนครูก็ไม่ทัน จะขออนุญาตก่อสร้างอาคารเรียนให้แก่โรงเรียนซึ่งต้องเรียนอยู่ในโรงอาหารจนแน่น ก็ยังทำไม่ได้ มันให้ขลุ่ยหลักด้วยประการทั้งปวง ความบกพร่องและความผิดส่วนหนึ่งเป็นของผม และของคนในกรม ความบกพร่องอีกส่วนหนึ่งเป็นของระบบงานของเรา อีกส่วนหนึ่งอยู่ที่โรงเรียนและอยู่ที่จังหวัด เรายังไม่มีระบบการจัดการที่ว่าเราพูดอย่างนั้นมันแปลว่าอย่างนี้ ทำอย่างนี้ตรงกันหมดทุกอย่าง พันเพื่องในการจัดการ และการบริหารในกรมเราไม่กินเกลียวกัน เรื่องนี้ผมเป็นคนแรกที่ยอมรับ และคิดจะแก้ไข ผมบอกได้ตรง ๆ ว่า ถ้าเราใช้วิธีบริหาร ใช้วิธีจัดการอย่างนี้เรื่อย ๆ ไป ต่อให้ทุ่มเงินมาอีกเท่าตัว เราก็ทำให้ดีกว่าเดิมไม่ได้ อย่างดีเราก็มีอาคารที่สวยงามหรูหราขึ้น หรือเราอาจจะมีอะไรมากขึ้น แต่ว่าเราทำงานไม่ดีกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะระบบการบริหารและการจัดการนั้นมันเป็นหัวใจของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และผมก็จะรับสารภาพกับพวกท่านด้วยว่า เรื่องต่าง ๆ ที่ส่งเข้ามาขออนุญาตกรมนี้ กรมสั่งการช้าเหลือกำลังเวลานี้ผมกำลังได้ถามผู้อำนวยการกองโรงเรียนรัฐบาล ท่านเลขาฯ และอีกหลาย ๆ ท่านว่า เมื่อไรจะทำให้งานมันเร็วขึ้นได้

ผมก็อยากจะพูดไว้ด้วยว่า ผมไม่เห็นด้วยกับการเอาคนมานั่งทำงานที่สำนักงานกลางเป็นจำนวนมาก ๆ ผมอยากเล่าเรื่อง Parkinson's Laws ให้ท่านฟัง เขากล่าวว่าในการขยายงานแต่ละครั้งมักจะมีการเพิ่มคนงานในส่วนกลางโดยไม่จำเป็น นอกจากคนเหล่านั้นจะไม่ได้ทำงานเป็นชิ้นเป็นอันแล้ว ยังมาสร้างงานให้แก่กันและกันโดยการทักท้วงกัน หรือต่อว่ากันว่าทำไมคุณไม่ผ่านเรื่องนี้ให้ผมดูเสียก่อน ทำไมคุณจึงเอาเรื่องนี้ไปเก็บไว้ ทำไมคุณจึงไม่พิมพ์อย่างนี้ คนที่ทำงานในส่วนกลาง โดย

มากเป็นอย่างนั้น คุณธีระ สุมิตร อาจจะบอกแก่คุณได้ดีกว่าผมกระมังว่า สำนักงานของ UNICEF ซึ่งทำงานอย่างกว้างขวาง มีโครงการตั้งมากมาย ทำงานด้วยคนเพียงหยิบมือเดียว มีคนไม่กี่คน ผมเคยทำงาน SEAMES ร่วมกับประเทศต่าง ๆ 7 ประเทศ ผมใช้คน 4 คน แล้วมีเสมียนอีก 2 คนเท่านั้นเอง ผมยังมองไม่เห็นว่าการที่เราจึงเอาคนมากองไว้ในส่วนกลางนั้นมากจนเกินควร วันที่คืนดีผมก็ส่งให้คนเหล่านั้นออกไปช่วยงานที่โรงเรียน สิ่งแรกที่ผมได้รับก็คือการสับสนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย ถ้าหากเราเก็บเอาคนพิกลพิการมานั่งทำงานอยู่แล้ว ระบบบริหารของเรามันจะดีได้อย่างไร อันนี้ท่านรองฯ ท่านผู้อำนวยการกองโรงเรียนรัฐบาล เห็นด้วยกับผม ผมอยากให้โรงเรียนช่วยรับความคิดนี้ไปด้วยว่าคนเหล่านี้เราต้องช่วยกันอบรมเราต้องช่วยกันใช้ ผมรับปากได้ว่าผมจะระบายออกไปอีก และไปอย่างรวดเร็วคนที่ทำงานอยู่ในส่วนกลางต้องทุ่มเทกำลังกายเพื่องาน ทำงานให้มันเกิดผลจริง ๆ ไม่ใช่ว่าเรื่อนี้กว่าจะไปถึงผู้อำนวยการกองได้ ต้องผ่านถึง 8 โต๊ะเสียก่อน ทำไมไม่ทำที่โต๊ะเดียวแล้วเสนอไปเลย ทั้งนี้เป็นเพราะคนมันมากต้องให้เห็นกันมาก ๆ งานมันจึงจะช้าลงสมความปรารถนาของคนบางคน นี่ก็เป็นเรื่องสำคัญอันที่ 2 ซึ่งผมถือว่า Priority สูงมาก เราจะต้องแก้ไขเรื่องการจัดการและการบริหารของเรา สิ่งที่ผมพูดนี้ควรจะนำไปใช้กับทางโรงเรียนด้วย

ปัญหาที่ 8 ก็คือ เรื่องบุคคล ผมถือว่าเรื่องของบุคคลมีความสำคัญมาก ผมอยากจะพูดอย่างตรงไปตรงมาที่สุด และพูดด้วยความรักว่าพวกเราซึ่งอยู่ในอาชีพครูนี้ เห็นจะต้องคิดถึงงานของเรา คิดถึงอาชีพของเราใหม่กระมัง เราจะมาบอกว่าเราเป็นครู เพราะฉะนั้นเราจะต้องได้รับเงินเดือนมาก ๆ จะต้องทำงานน้อย ๆ รับผิดชอบน้อย ๆ เวลาเด็กตีกันบอกว่าไม่ใช่ความรับผิดชอบของผม เราเห็นจะต้องเลิกพูดกันแบบนี้ ถึงแม้ว่าเด็กจะอยู่โรงเรียนวันละ 6-7 ชั่วโมง อยู่กับพ่อแม่ถึง 17-18 ชั่วโมงก็ตาม เราก็ต้องรับผิดชอบอยู่นั่นเอง ที่ผมพูดนี้มันอาจจะแสดงใจท่านทั้งหลาย แต่มันเป็นความจริงที่เราจะต้องยอมรับ

ผมเห็นจะต้องอาศัยคำกล่าวของคนอื่นมาพูดสักนิด มีนักเศรษฐศาสตร์การศึกษาประเทศตุรกีคนหนึ่ง แสดงไว้ในที่ประชุมแห่งหนึ่งว่า ระบบการศึกษาเป็นระบบซึ่ง

ใช้คนฟุ่มเฟือยและใช้อย่างไม่ยุติธรรม เพราะว่าระบบการศึกษาต้องการใช้กำลังคนระดับสูง และต้องการมาก ๆ เพื่อจะให้คนระดับสูงนั้นได้ทำงานแต่น้อย เขาบอกว่า ถ้าพิจารณาการทำงานของคนในระบบการศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่า คนที่เริ่มเป็นครูครั้งแรกได้รับเงินเดือนน้อย ๆ ทำงานมาก ๆ ทำงานเก่ง และเสียสละมาก ๆ แต่พออยู่ไปนาน ๆ เงินเดือนมากขึ้น อายุมากขึ้น แต่ทำงานน้อยลง นี่เป็นคำพูดของนักเศรษฐศาสตร์การศึกษาประเทศตุรกีคนหนึ่ง ถ้าเราจะมองบุคคลของเราไม่ว่าในส่วนกลางหรือในโรงเรียนจะมีบุคคลประเภทที่เรียกว่า dead wood อยู่จำนวนหนึ่ง คนประเภทนี้ทำงานไม่ได้ สอนไม่ได้ ไม่มีความรับผิดชอบอะไรเลย บางคนเป็นชั้นเอก มันมีอยู่โดยทั่วไป ไม่ต้องปิดบังกัน ผมจะติดต่อกับทางวิทยาลัยวิชาการศึกษา หรือคณะครูศาสตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ช่วยบุคคลเหล่านี้ให้มีความสามารถที่จะทำงานได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่อย่างนั้นผมเห็นจะต้องทำอะไรสักอย่างหนึ่งที่ผมไม่อยากจะทำ แต่ก่อนจะทำผมอยากให้โอกาสและอยากจะช่วยเหลือ ผมรับจะพิจารณาปัญหาหรือความกีดกันและพยายามจะช่วยเหลือให้คนเหล่านั้นทำงานให้ได้ แต่ผมก็ไม่ใจดีจนกระทั่งจะปล่อยให้บุคลากรของเราไม่มีงานทำหรือไม่ทำงานต่อไป ในขณะที่บ้านเมืองของเรากำลังเผชิญปัญหาอย่างหนักอยู่ทุกวันนี้ ขอให้ช่วยกันเผยแพร่ความคิดนี้ไปในโรงเรียนของท่านด้วย ขอให้ช่วยให้เป็นที่เข้าใจกันว่าผมไม่ใจดีพอที่จะปล่อยให้บางคนกินเงินเดือนชั้นโท ชั้นเอก แล้วไม่ทำงาน และยังไปทำความรำคาญให้กับคนอื่นด้วย

อีกอย่างหนึ่งซึ่งผมจะต้องเร่งรัด และผมก็ได้ลงมือทำไปแล้ว เพราะผมรู้สึกว่ คนเราถ้าไม่เรียนหรือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมแล้ว ความก้าวหน้าในอาชีพจะมีน้อยเหลือเกิน ผมขอยืมคำพูดของนักวิจัยคนหนึ่งที่มาทำงานที่ประเทศเกาหลี เขาวิจัยเรื่องการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมของครูประถมศึกษาในประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย สรุปแล้วผลปรากฏว่าครูในระดับประถมศึกษามีความรู้ความถนัด ตลอดจนความสนใจแคบเหลือเกิน ในเมืองไทยเราจะเท็จจริงอย่างไรผมไม่ทราบ ผมอยากจะให้นักเรียนได้อ่านหนังสือกันกว่าด้วยตนเอง แต่ถ้าครูไม่ทำเสียเองแล้วนักเรียนจะทำได้อย่างไร หวังครูอ้างว่าต้องมีภาระเลี้ยงดูลูก และอะไรอีกปาดะ ผมก็ยอมรับ แต่คนในอาชีพชั้น

สูงอย่างครู^๕ถ้าไม่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมแล้ว ผมสงสัยเหลือเกินว่าจะมีความก้าวหน้าในอาชีพของตนเองได้อย่างไร นี่ก็เป็นปัญหาใหญ่

ปัญหาใหญ่ประการสุดท้ายก็คือ เรื่องเงิน ผมขอชี้แจงว่า ผมแน่ใจว่าถ้าหลักสูตรของเราดี เราจัดการได้ดี บริหารดี มีบุคคลดี และเรามีโครงการที่ดีแล้วเราก็จะหาเงินได้ แต่ผมไม่เฝ้าพอที่จะบอกว่าเราต้องการเงินเท่าไร สำนักงานประมาณก็จะหามาให้เราได้ ถ้าเราปฏิบัติงานดีมีหลักเกณฑ์และเป็นที่เชื่อถือพอสมควรแล้วเราก็จะเจรจากับสำนักงานประมาณได้ แต่ผมก็อยากจะเรียนให้ทราบว่าเงินงบประมาณไม่พอกับภาระที่เราจะต้องทำในเรื่องการศึกษา ดังนั้นผมจึงต้องตั้งโครงการอีกโครงการหนึ่งเป็นโครงการหาเงินเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นเรื่องของ Fund raising

เรื่อง^๕นี้เป็นกรกระทำแบบฝรั่ง และผมอยากจะเรียนว่าโครงการ Fund raising แบบฝรั่ง^๕นี้ จะไม่ไปรบกวนคนโดยการเรียไร จัดหนังสือจัดละคร แต่จะหาเงินจากแหล่งที่มีเงิน ในเมืองไทยเราก็มีคน^๕ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากมาย แต่เราต้องแสดงให้เขาเห็นว่าเรามีโครงการที่ดี เมื่อได้เงินมาแล้วจะทำประโยชน์ให้เขาเห็นได้อย่างชัดเจน ถ้ามีโครงการอย่าง^๕นี้และมีการชักชวนอย่างแนบเนียน ผมเชื่อว่าเราจะหาเงินจากผู้มีจิตศรัทธาในการศึกษาได้อีก

ดังนั้น เรื่องงบประมาณ^๕นี้ผมจึงได้จัดไว้ในความสำคัญอันดับที่ 4 แม้ใครจะเห็นเป็นเรื่องสำคัญมากก็ตาม ทั้งนี้มิใช่ที่ผมจะมองไม่เห็นความลำบากเรื่องการเงิน แต่สิ่งที่ผมกลัวที่สุด^๕ในเวลา^๕นี้ก็คือ เรื่องใจของคน^๕ที่ทำงานด้วยกันเท่านั้นเอง เกรงว่าจะไม่หนักแน่นพอ และไม่กล้าพอที่จะทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ลูกหลานของเรา และบางที่อาจจะไม่มีน้ำใจกว้างขวางพอที่จะยอมเสียสละให้แก่ลูกหลานและบ้านเมืองของเรา ซึ่งเป็นเรื่องที่ผมกลัวมาก ผมอยากจะฝากความคึกกับท่าน ซึ่งเป็นผู้นำของกรมว่า เรื่องที่ผมพูด^๕นี้ขอให้นำไปวิพากษ์วิจารณ์ให้จงหนัก ขอให้นำไปถ่ายทอดให้แก่ครูของท่าน ผมไว้วางใจในตัวท่านและให้อำนาจแก่ท่าน แต่ถ้าโรงเรียนใดบกพร่อง ผมจะไม่กระโดดเข้าไปช่วยทันทีทันใดผมจะเชิญอาจารย์ใหญ่มาพูดกันให้เข้าใจแล้วบอกว่า “ขอให้คุณทำแล้วผมจะช่วย” แต่ผมจะไม่ทำงานข้ามหน้าพวกท่าน ผมจะให้การสนับสนุนให้กำลังใจแก่พวกท่านอยู่ตลอดเวลา

สำหรับปัญหาเรื่องงบประมาณ หรือ เรื่องเงิน ผมอยากสรุปสั้น ๆ ว่า ขอให้
 ปล่อยให้เป็นที่ของกรมและกระทรวง ท่านรัฐมนตรีท่านพูดไว้แล้วว่า ท่าน
 จะช่วยเราในเรื่องงบประมาณ กรมจะวางโครงการดี ๆ เสนอต่อท่านและจะช่วยท่าน
 ชี้แจงให้สำนักงานงบประมาณเห็นความจำเป็นของโครงการของเรา ผมมั่นใจว่าท่านรัฐ-
 มंत्रीจะช่วยหาเงินให้เราได้ ผมจึงได้กล่าวว่า ในบรรดาปัญหาใหญ่ ๆ 4 ประการ
 นั้น ผมถือว่าเรื่องเงินเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย

ผมขอจบด้วยการพูดว่า นโยบายของกระทรวงในเรื่องเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา
 นั้น เป็นสิ่งที่กรมจะต้องรับมาปฏิบัติตาม ผมทำตามด้วยความอาเจหาญ จนหมั่นหมั่นต่อ
 อันตราย เมื่อทำไปแล้วเวลานั้นมันก่อให้เกิดความเดือดร้อนไปหมด ปีหน้าอาจจะเดือด
 ร้อนยิ่งกว่านี้ เราจะทนได้แค่ไหน ถ้าเรารู้ว่าสิ่งที่เราทำนั้นมันเป็นก้าวใหม่ เป็นความ
 คิดใหม่ เพื่อพัฒนาบ้านเมืองของเรา และเพื่อช่วยลูกหลานของเรา บางทีกำลังใจของ
 เราจะดีขึ้น แต่ถ้าเรานึกว่าการกระทำครั้งนี้เป็นเรื่องซึ่งนักการศึกษาออกวิตนอกกรอบ
 คนหนึ่ง มายั่วให้ทำ และเมื่อทำไปแล้วก็มีแต่ความเดือดร้อน เราก็ไม่มีกำลังใจที่จะ
 ทำ เรื่องก็อยู่ท่านเอง ดังนั้นที่ผมมาพูดนี้ก็เพื่อจะเรียกร้องความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว
 จากท่าน ผมแน่ใจว่าสิ่งที่ผมตัดสินใจทำลงไปนี้ ไม่ใช่การเดินเข้ารกเข้าพง มันเป็นการ
 บุกป่าฝ่าดงเพื่อจะนำไปสู่หนทางอันราบรื่นในอนาคต มันอาจจะลำบาก ถ้าเราไม่
 กลัวไม่ท้อแท้หมั่นกำลังใจ เราก็ทำได้ เมื่อเราทำได้แล้วเราจะได้หันกลับมาดูผลงาน
 อันน่าภูมิใจของเราในวันข้างหน้า

คำบรรยายของอธิบดีกรมวิสามัญศึกษา

ในการประชุมสัมมนาศึกษานิเทศกรมวิสามัญศึกษา

ณ หอประชุมเออสุข สว่างคนิवास

เมื่อ 1 กันยายน 2512

สวัสดีเพื่อนร่วมงานที่รักทั้งหลาย หวังว่าคงจำกันได้ว่า ผมเป็นศึกษานิเทศกรเก่า และก็ยังรักการเป็นศึกษานิเทศกรอยู่เป็นอันมาก ผมจะพูดกับท่านทั้งหลายในวันนี้ อย่างเป็นกันเอง และก็พูดกันอย่างตรงไปตรงมา หากมีบางอย่างที่ไม่เพราะนักก็ขอให้คิดว่าเราพูดในหมู่กันเอง และก็พูดด้วยความปรารถนาที่จริง ๆ เมื่อผมเข้ามารับงานกรมวิสามัญศึกษาใหม่ ๆ ผมตั้งใจไว้ว่าจะใช้เวลาสักประมาณ 2 ปี สำหรับทำงานที่ผมเรียกว่า “งานหยาบ” คืองานเกี่ยวกับงบประมาณ งานเกี่ยวกับแผนพัฒนาของกรม แต่พอล่วงเลยมาถึงปีงบประมาณนี้ยังไม่ถึงปีดี ก็ปรากฏเป็นรูปเป็นร่างออกมาว่า งานวางแผนพัฒนานี้มีหวังจะเสร็จก่อนเวลา และงานเจรจาเรื่องงบประมาณของกรม ฯ นั้นปรากฏว่าได้ผลดีเกินคาด แต่ก็ยังไม่ถึงวาระสุดท้าย ยังอาจจะต้องมีอะไรโต้เถียงกันอีกมาก ผมก็หวังว่า ในรอบปีแรกนี้ ผมจะได้เริ่มทำงานละเอียดต่อไป งานละเอียดที่ผมพูดนี้หมายถึง “หลักสูตร” หมายถึงเรื่องที่ฝรั่งเรียกกันว่า Curriculum เพราะฉะนั้นผมจะถือโอกาสนี้พูดถึงความคิดเก่า ๆ ของผมให้ท่านทั้งหลายฟังว่า สิ่งที่ผมจะพูดนี้หมายความว่าถึงอะไรบ้าง ผมอยากจะพูดเสียตั้งแต่ตอนต้นอย่างตรงไปตรงมาว่า อัตราการเกิดของประชาชนในระดับสูง ความต้องการที่ทับทวีของพลเมืองในอันที่จะได้รับการศึกษามากขึ้น ผมมีความแน่ใจว่า เราจะใช้วิธีการเดิม เครื่องมืออย่างเดิม สำหรับแก้ปัญหาที่ท่วมท้นขึ้นมาจนเราตั้งตัวไม่ติดนั้น ผมแน่ใจว่าเราทำไม่ได้

ถ้าหากจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างปีที่แล้วมานี้ จากตัวเลขของคุณณศรี แสดงว่าเราเพิ่มจำนวนนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลประมาณ 88,000 คน นักเรียนจำนวนนี้

คิดกันอย่างเคร่ง ๆ ก็ประมาณ 1,000 ห้องเรียน ถ้าเราจะบอกว่า เอาละ ถ้าคุณจะให้ผมเพิ่มจำนวนนักเรียนอย่างนี้ คุณเอาสตางค์มาสร้างห้องเรียนให้ผม 1,000 ห้อง คุณเอาครูมาให้ผม 1,500 คน ตามอัตราที่กรม ฯ ได้กำหนดไว้ ผมแน่ใจเหลือเกินว่า เราไม่มีปัญญาที่จะทำได้ ห้องเรียน 1,000 ห้อง คิดดูอย่างง่าย ๆ ห้องละ 100,000 บาท คุณเอากี่แล้วกันครับว่าเป็นเงินเท่าไร อ๋อ ในปีที่แล้วเพิ่มขึ้น 33,000 คน ปีต่อไปคงไม่ใช่ 33,000 คน ความจริงอาจจะสูงกว่านี้ ถ้าเราบอกว่า จะทำงานแบบเดิม โดยขอให้เอาเงินมาให้ เอาคนมาให้ ผมว่าก็ไม่มีทางจะทำได้ อันนี้ผมรับรอง ผมรู้เรื่องการเงินการคลังดีพอสมควรพอที่จะบอกได้ว่า เราไม่มีเงินที่จะทำเช่นนั้น เรื่องนี้ผมก็อยากจะย้ำต่อไปอีกว่า ไม่ใช่แค่เรา ไม่ใช่แค่ประเทศไทย ประเทศไหน ๆ ก็ทำไม่ได้ ถ้าหากเราจะเอาวิธีการที่สิ้นเปลือง ซึ่งล้าสมัยในแง่ของการจัดการ ล้าสมัยในแง่ของ Technology มาทำ ในการที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาใหม่นี้ ผมแน่ใจว่าเราทำไม่ได้ อันนี้ผมพูดให้เข้าใจเสียแต่ต้น เพื่อเราจะได้เข้าใจตรงกันว่า สิ่งที่ผมพูดนี้หมายความว่าอย่างไร เมื่อเป็นเช่นนั้นผมก็ต้องคิดถึงสิ่งที่ฝรั่งเรียกว่า Innovation and Technology ผมจำเป็นต้องคิดถึงสิ่งนี้ เวลา Innovation ทางศึกษานั้นน้อยเหลือเกิน ไม่ใช่แค่ในบ้านเมืองเรา ในบ้านเมืองอื่นเขาก็เหมือนกัน สิ่งที่เรียกว่าของใหม่ การกระทำใหม่ ในประเทศอื่นก็ไม่ได้มีมากนัก เท่าที่ผมติดตามดู และที่มักก็ไม่ใหม่พอที่จะแก้ปัญหาอันซับซ้อนนี้ได้ แต่แนวคิดในเรื่องใหม่นี้มีแล้ว และกำลังดำเนินอยู่ เมื่อเป็นเช่นนั้น ผม ซึ่งเป็นคนที่กล้าคิดกล้าทำ ผมพูดตรง ๆ ว่า ถ้าจะพูดกันในเรื่อง Innovation และ Technology นี้แล้ว ผมเชื่อว่าประเทศไทยกับอเมริกาแข่งกันได้ ไทยกับญี่ปุ่นก็แข่งกันได้ ถ้าเราคิดจะแข่ง หรือเมื่อเราคิดว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เราจำเป็นต้องทำ เพราะฉะนั้นผมก็อยากจะพูดว่า ถ้าดูกันแล้วไม่มีใครก้าวหน้ามากกว่าใครเท่าไร แต่แน่นอนเขารุกหน้าไปมากกว่าเราพอสมควร และถ้าเราปล่อยให้เวลาให้ล่วงไปโดยไม่คิดคำนึงถึงเรื่องนี้ ผมแน่ใจว่า เราจะต้องล้าหลังยิ่งขึ้น และปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการศึกษาของเรานั้นจะยิ่งลำบากมากขึ้น ทุกที

ผมอยากจะหันกลับมาอธิบายเหตุผลว่าทำไมผมจึงคิดถึงเรื่องเหล่านี้ ทำไมถึง
 ไม่ทำเหมือนเดิม ให้มันเป็นสภาพเหมือนเดิมเรื่อย ๆ ไป เหตุผลของผมมีอย่างเดียว
 คือ เราทำเหมือนเดิมไม่ได้ ตั้งแต่รัฐมนตรีคนใหม่เข้ามาทำงาน ท่านก็เร่งงานทันที
 ท่านบอกว่า “เราปล่อยให้เด็กที่ควรจะอยู่ในโรงเรียนไปเดินเล่นผ่านตามถนน”
 ท่านพูดทันทีว่า “รับเข้ามา รับเข้ามาก่อน แล้วค่อยแก้ไขคุณภาพทีหลัง” แล้ว
 ท่านก็ Serious กับเรื่องนั้นมาก ท่าน Serious จนกระทั่งว่า กรมบางกรมพูด
 ออกมาว่า รับนักเรียนตามจำนวนที่ท่านต้องการไม่ได้ เพราะว่าคุณภาพจะเสีย ท่าน
 พูดทันทีว่า “ให้มันเสีย เอาจำนวนเข้าไว้ก่อน เมื่อรับเข้ามาแล้ว ค่อยปรับปรุง
 คุณภาพทีหลัง” นี่เป็นคำพูดเมื่อตอนต้นปีการศึกษา ผมนึกว่าท่านล้มเสียแล้ว แต่
 เมื่อวันเสาร์ที่แล้วนี้ มีการเลี้ยงอาหารเย็นพวกผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ ท่านเป็น-
 เจ้าภาพ ท่านก็ไต่ถามเรื่องนี้อีก และท่านก็พูดอย่างแรงมาก ท่านบอกว่า “เรื่อง
 ปริมาณกับคุณภาพ เด็กอมมือมันรู้ว่ เมื่อเพิ่มปริมาณมันก็ต้องไปลดคุณภาพ ไม่ต้อง
 มาสอนคนถึงขนาดรัฐมนตรี แต่ปัญหาใหญ่อยู่ที่ว่า เด็กไทยจะต้องได้เล่าเรียน และได้
 เรียนมากขึ้น” เพราะฉะนั้นปัญหานี้จึงเป็นปัญหาที่ผมคิดว่าเราจะต้องคิดกันให้มากใน
 ระยะต่อไป การที่จะคิดในเรื่องนี้มีวิธีเข้าหาปัญหาหลายทางเหลือเกิน

ทางที่ 1 เราเข้าหาปัญหาด้วยการบริหาร การจัดการ และการหาทรัพยากรเพิ่ม
 ในอัตราที่รวดเร็ว ซึ่งในเรื่องนี้ ผมตั้งใจเหลือเกินที่กรมเราโชคดีมาก ด้วยความ
 ช่วยเหลือของหลาย ๆ ฝ่าย รวมทั้งท่านรัฐมนตรีด้วย ปรากฏว่างบประมาณของเรา
 เท่าที่ผ่านวาระแรกของสภาผู้แทนมานี้ เพิ่มขึ้นเกือบ 80% ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อย
 เฉพาะงบประมาณด้านก่อสร้างอย่างเดียว ผมคูณตัวเลขแล้วเพิ่มขึ้นเป็นสามเท่าตัว หรือ
 800% ซึ่งไม่ใช่เรื่องเล็ก นับว่าเป็นการก้าวหน้าพอใช้ นี่เป็นมาตรการอันแรก เรา
 ได้เปรียบขึ้นมาแล้วในเรื่องการบริหาร และการจัดการในเรื่องงบประมาณ

ทางที่ 2 เป็นการเข้าปัญหาในแง่ของการบริหารตัวบุคคล ในแง่ของการจัด-
 การกับตัวบุคคล อันนี้เป็นปัญหายากเย็นเหลือเกิน และเป็นปัญหาที่ผมคิดว่าพวกท่าน
 ทั้งหลายจะต้องช่วยผมให้มากขึ้นในระยะต่อไป การเพิ่มจำนวนนักเรียนอย่างรวดเร็ว

โดยการเพิ่มจำนวนนักเรียนในห้องให้มีจำนวนมากขึ้น โดยการเพิ่มห้องเรียนโดยไม่
มีครูเพิ่มให้ สิ่งเหล่านี้ทำให้ทุกคนเดือดร้อน ดูประหนึ่งว่า ตั้งแต่ผมมานั่งในกรม
มีแต่ความเดือดร้อน เริ่มด้วยเรื่องข้อสอบว่า อะไรต่ออะไรเยอะเยอะเหลือเกิน มันให้
เดือดร้อนกันไปหมด แต่ผมอยากจะพูดอย่างมั่นใจว่า ให้พวกเราเดือดร้อนกัน
ตอนนั้นเถิด ให้พวกเราซึ่งเป็นผู้ใหญ่เดือดร้อนกันในตอนนั้นเถิด อย่าให้ลูกหลานของ
เราต้องเดือดร้อนในอนาคต หรือให้ลูกหลานของเราเดือดร้อนให้น้อยลง ถ้าหากเรา
ทำเช่นนั้นได้ ผมว่าสิ่งที่เราเดือดร้อนอยู่ขณะนี้ เป็นเรื่องที่พอทนได้ และเราควรจะ
เสียสละเพื่ออนาคตของลูกหลานของเราเอง นี่เป็นการเข้าหาปัญหาในแง่ที่สอง คือ
พูดถึงกำลังใจของบุคคลที่เราทำ เราทำโดยมีหลักการ เราทำโดยที่ฝรั่งเขาเรียกว่า
Cause มีสิ่งที่เรายึดมั่น ไม่ใช่ทำปะปะโดยไม่รู้เห็นอะไรได้

ทีนี้ใครจะเป็นคนนำเอาข่าวสารอันนี้ไปแจ้งให้พวกเราทั่วประเทศซึ่งเดือดร้อน
ทราบ ผมว่าคนที่จะนำเอาข่าวสารอันนี้ไปแจ้ง คือศึกษานิเทศก์นั่นเอง ตัวผมพยายาม
ที่จะบุกไปทุกจังหวัด ทุกอำเภอ ในระยะเวลาที่รวดเร็ว แต่เวลาของผมก็ไม่มากนัก
ผมพยายามที่จะชี้แจงให้เห็นว่า เราเดือดร้อนเสียเองในระยะนี้ดีกว่าจะปล่อยให้ลูกหลาน
ของเราต้องเดือดร้อนในอนาคต ผมขอฝากเรื่องนี้ให้ศึกษานิเทศก์ช่วยกันคิดและนำ
ไปบอกกล่าวแก่เพื่อนของเราด้วย ว่าขณะนี้ทุกคนเดือดร้อน แต่ว่าเราเดือดร้อนโดย
มีเหตุผล มี Cause เรามีอะไรที่จะยึดมั่น อันนี้ผมขอฝากไว้ด้วย

ทางที่ ๓ คือการเข้าหาปัญหาทางหลักสูตร หลักสูตรในแง่ของหลักสูตรที่
เรียกกันในประเทศไทย หรือที่เขียน ๆ ไป หลักสูตรมัธยมศึกษา 2503 ตัวหนังสือ
เล่มสี่สี สี่อะไรนั่นแหละ หลักสูตรอย่างนั้นไม่พอเราจะต้องพูดเหมือนกับฝรั่งพูด
โดยใช้คำว่า "Curriculum" ผมอยากจะทำความเข้าใจในที่นี้ว่า "หลักสูตร คือ
ตัวหนังสือ เขียนอธิบายถึงเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่จะสอนคนระดับต่าง ๆ"
สิ่งนั้นผมเรียกว่าหลักสูตรถ้าเราเอาหลักสูตรมาแปลเป็น กิจกรรม แปลเป็น การ
การกระทำที่จะให้เกิดการเรียนรู้แก่เด็ก อันนั้นเราเรียกว่า Curriculum เพราะฉะนั้น
ผมจะใช้คำสองคำนี้ต่างกันอยู่ตลอดเวลา

มีหลายคนพยายามที่จะแปลคำว่า Curriculum เป็นประมวลการสอน ประมวลการเรียนอะไรต่าง ๆ มันแปลอย่างนั้นไม่ได้ Curriculum ก็คือ Curriculum เพราะฉะนั้นผมใช้ทับศัพท์ไปเลย

การเข้าหาปัญหาในทางหลักสูตรนั้นเป็นเรื่องที่ผมจะถือ โอกาสมาพูดในวันนี้ แต่ก่อนที่จะเข้าสู่ประเด็นผมก็อยากจะเลยไปถึงข้อสี่ ซึ่งผมคิดว่าเราควรจะสำนึกไว้ด้วยกัน คือผมนี้จะเข้าหาปัญหาทั้งสี่ทาง ทางที่สี่ก็เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยตรงเหมือนกัน แต่ว่ามันมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานอื่น ทางที่สี่นั้นยกอย่างที่ผมเรียกว่า Educational Innovation and Technology อันนี้จะต้องเข้ามา ผมคิดว่าเราจะต้องเข้าหาปัญหานี้ทั้งสี่ด้วยกัน และสี่ทางที่เราเข้าหานี้ เราจะต้องเข้าหาโดยให้สอดคล้องกัน เราจะเข้าหาปัญหาด้วยความระมัดระวัง และเข้าหาปัญหาด้วยความเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นผมก็ขอออกตัวไว้ก่อนหน้าว่า ถ้าแม้ว่าผมรักใคร่ในหมู่พวกเรา ก็อย่าคิดว่าผมรักเพราะผมมีความเกลียดชังเป็นส่วนตัว หรือเพราะผมมีความรังเกียจเคียดแค้นที่ผมไม่ได้ทำเช่นนั้น ผมรักเพราะผมถือว่างานที่เผชิญหน้ากับเรานั้นมันยิ่งใหญ่เหลือเกิน ผมจำเป็นจะต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในมือของผมให้เกิดประโยชน์ทุกวิถีทาง และก็การทำเช่นนั้นมันเดือดร้อนด้วยกัน ไม่ใช่แต่ว่าคนที่ถูกผมรักเดือดร้อน ตัวผมเองก็เดือดร้อน อันนั้นไม่ต้องสงสัย

ผมขอวกเข้ามาสู่ประเด็นเรื่องหลักสูตร โดยผมจะพูดควบคู่กับ Innovation และ Technology ผมมองตรอบด้านแล้ว เรื่องหลักสูตรที่ผมเคยอ่านประวัติศาสตร์ศึกษาอ่านหนังสือที่คนเก่าคนแก่เขียนผมเห็นข้อความอันหนึ่งซึ่งชัดเจนเหลือเกิน อาจารย์ ปิ่น, ม.ล. มานิต, เจ้าคุณเมธาธิบดี หรือใคร ๆ ก็ตาม พอพูดถึงระบบการศึกษาไทย พูดถึงการเรียนการสอนในเมืองไทย เรามันกันมา 80-40 ปี แล้วว่า สิ่งที่เราสอนให้แก่เด็กไทยนั้น คือการท่องจำแบบนกแก้ว นกขุนทอง ไม่ใช่ว่าเรามาบันทึกกันทีเดียวนี้ เรามันกันมาเป็นเวลา 80-40 ปี แล้วไม่เชื่อกันลองไปดูหนังสือหลักการการศึกษาของ ม.ล. ปิ่น มาลากุล หรือหนังสือวิชาครูของ ม.ล. มานิต ชุ่มสาย คุณจะพบว่าเรื่องเหล่านี้เขียนไว้เมื่อ 80-40 ปีมาแล้ว ไม่ใช่ที่เราเพิ่งมาพูดกันเมื่อสมัยนี้ เรื่องหลักสูตรนี้ ข้อบกพร่องใหญ่เหลือเกินที่เราพูดกันอยู่ตลอดเวลา คือ เราไม่ได้สอน

ให้เด็กคิด ให้เด็กทำ แต่สอนให้เด็กท่องจำ อันนี้จะต้องมีข้อบกพร่องอยู่อย่างแน่นอน ผมยังบอกไม่ได้ว่าข้อบกพร่องอยู่ที่ไหน แทนที่เราจะไปนั่งโทษกันเองว่าคนนั้นทำไว้อย่างนั้น คนนั้นทำไว้อย่างนี้ ผมนึกว่าอย่าไปนั่งโทษกันเลย อย่าไปฟันฝอยหาตะเข็บเลย แต่ขอให้เรานึกดูซิว่าสิ่งที่เราต้องการนั้นคืออะไร แล้วช่วยกันตัดช่วยกันเติม สิ่งที่ผมต้องการในแง่ของหลักสูตร หลักสูตรที่ผมต้องการควรจะ มีลักษณะสำคัญอยู่ 4 ประการ

ประการแรก ผมเคยพูดในที่ประชุม ค.ม.ส. 1. ผมบอกว่าหลักสูตรมันเหมือนอาหาร หลักสูตรและ Curriculum นั้นเหมือนอาหาร เราจัดให้เด็กกิน เด็กกินหลักสูตรและ Curriculum แล้วท้องโต ต้องเจริญเติบโต ไม่ใช่กินแล้วตายหรือกินแล้วไปตีกัน ไปขว้างระเบิดขวด เพราะฉะนั้นอันนี้ผมถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องดูกันอย่างกินแล้วแคะแแกรนทีเดียว

ลักษณะของหลักสูตรประการที่สองที่ผมต้องการ ก็คือหลักสูตรของเราควรจะมีความคล่องตัว อันนี้ผมขอใช้ศัพท์ทางทหารคือมี Flexibility สูงพอสมควร สมมติว่าเรียนประวัติศาสตร์ปัจจุบัน ถ้าเราไม่สอนกันไปสอนกันมาแค่ประวัติศาสตร์จีน ประวัติคอมมิวนิสต์ ตอนต้น โดยที่เวลานี้ลัทธิคอมมิวนิสต์เดี๋ยวนี้เปลี่ยนแปลงไปมากเหลือเกิน แต่ประวัติศาสตร์ของเรากียังคงสอนไว้แค่นั้น หรือวิชาวิทยาศาสตร์ของเรา จนกระทั่งเขาทำไฮโครเจนบอมบ์ เขาทำจรวดเขาทำอะไรๆ ไปแล้วแต่หลักสูตรของเรากียังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมากนัก อย่างนี้เรียกว่าหลักสูตรของเราไม่มี Flexibility มันไม่มีความคล่องตัว พอที่จะสอนเด็กของเราให้เรียนรู้เท่าทันคนได้ เรื่องนี้ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ผมต้องการเป็นอันดับสอง

อันที่สาม ผมคิดว่าหลักสูตรของเราควรจะเปิดโอกาสให้มีกิจกรรม หรือวิธีการใหม่ ๆ หมายความว่าหลักสูตรที่เขียนขึ้นมา ควรจะเปิดโอกาสให้เราเอา Technology บางอย่างเข้าไปใช้ เอา Innovation บางอย่างเข้าไปใช้ได้ หลักสูตรควรจะเปิดโอกาสให้ อย่างนั้น

เมื่อพูดถึงเรื่องนี้แล้ว จะต้องโยงไปหาวิธีสอนของเราด้วย ถ้าหากหลักสูตรเปลี่ยน การวัดผลของเราไม่เปลี่ยน คุณจะเอา Technology หรือเอาอะไรมาใช้ มันเป็นไปได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นในบางกรณีหรือในทุกกรณี เราอาจจะคิดถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และวิธีประเมินผลคู่กันไปด้วย พูดย่าย ๆ ก็คือผมอยากจะเห็นวิธีการสอนที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้หมดไปเสียที วิธีการสอนโดยการอ่านเอาเรื่อง จดเอาเรื่อง ผมขอฝากศึกษานิเทศก์ทุกท่าน การเรียนวิทยาศาสตร์โดยการอ่านเอาเรื่อง อ่านเอาเรื่องเสร็จแล้วก็จดเอาเรื่องแล้วก็ท่องเอาเรื่อง แล้วก็มานั่งสอบ มันไม่เปิดโอกาสให้เราใช้อะไรเลย อันนี้ผมรู้สึกว่าจะต้องคิดกันให้มาก

สิ่งที่ผมต้องการอันสุดท้าย ผมคิดว่า อีก 15 ปีข้างหน้า หรือ 10 ปีข้างหน้าหลักสูตรของเราจะต้องพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้เด็ก ได้รับการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียนควบคู่กันไปในตัว วิชาบางอย่างไม่จำเป็นจะต้องเอาเด็กมานั่งเรียนในห้องเรียน ให้เด็กนักเรียนอยู่ที่บ้านเรียนจากโทรทัศน์จะได้ไหม อันนี้เป็นเรื่องของ Technology เราจะให้เด็กอยู่ที่บ้านเรียนจากโทรทัศน์ หนึ่งอาทิตย์มาพบกับครูครึ่งหนึ่ง หรือ 1 เดือนมาพบกับครูครึ่งหนึ่ง หรือจะสร้าง Project ให้เด็กค้นคว้าเอาเอง แล้วก็ปล่อยแกลไปเลย แล้วให้มารายงานครูเป็นระยะ ๆ จะเป็นไปได้ไหม หลักสูตรชนิดนี้มีไหม ทำได้ไหม อันนี้เป็นเรื่องที่จะต้องคิดให้มาก พูดยกน่าย ๆ ว่า ผมคิดเหมือนกับนักการศึกษาใหม่ ๆ ที่คิดสิ่งที่เรียกว่า Formal Education กับ Non-formal Education คือสิ่งเดียวกัน ต่อไปเราจะต้องคิดในแง่ให้มากขึ้น

ผมได้พูดมาแล้วว่าลักษณะของหลักสูตรที่ผมต้องการมี 4 ประการ คุณอาจจะเติมหรือคุณอาจจะดัดแปลงอะไรก็ได้แล้วแต่ ผมคิดไปอย่างนี้ วางแผนไว้บนโต๊ะให้เราได้คุยด้วยกัน ให้เราคิดด้วยกัน อันนี้เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าจะมีความหมายสำหรับการประชุมสัมมนาในครั้งนี้

ผมยังมีข้อข้องใจเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรเพิ่มเติม ผมเคยพูดที่จังหวัดบางจังหวัด ผมเคยพูดในที่ประชุมศึกษานิเทศก์จังหวัด เกี่ยวกับการวางแผน ผมจะขอพูดย้ำในที่อีกครั้งหนึ่ง คือพูดถึงความคิดของคนรุ่นใหม่ กับความคิดของคนรุ่นเก่า มันแตกต่างกัน

ต่างกัน และมีความขัดแย้งซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ความคิดของคนรุ่นเก่า กับ ความคิดของคนรุ่นใหม่ นับวันจะขัดแย้งกันไปเรื่อย ๆ คนรุ่นใหม่จะมองไปข้างหน้า ส่วนคนรุ่นเก่าจะมองไปข้างหลังอันนี้เป็นไปตามวัยของคน เวลานี้ผมก็ชักจะมองไปข้างหลังแล้ว ผมชักไม่กล้าจะมองไปข้างหน้า แต่ว่า Innovate มันแตกต่างกันคือคนรุ่นเก่าจะชินกับความเปลี่ยนแปลง แต่คนรุ่นใหม่มักจะมองไปข้างหน้าเรื่อย ๆ คิดเสมอว่า จะทำอะไรจะเปลี่ยนแปลงอะไร พวกนี้เป็นพวกที่อย่างทีนกวางแผนเขากำลังทำกันมีการประเมินความต้องการกำลังคน กะไว้ว่าประชากรจะเพิ่มเท่าไร มีการวางแผนพัฒนา มีการทำอะไรเรื่อยไป ในแง่ของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่แตกต่างกันมาก คนรุ่นเก่าจะทำอะไรโดยมากมักจะมองย้อนหลัง คิดว่าก่อนหน้านี้เราเคยทำอะไร ถ้าเกิดมีปัญหาที่เราเคยแก้เคยทำมาอย่างไร ท่านมองอย่างนี้ อันนี้ก็ไม่ใช่ของผิด ไม่ใช่ความผิดของใครทั้งสิ้น วัยคนมันแตกต่างกัน การอบรมที่มีมาแตกต่างกัน ทำให้คนสองรุ่นมองอะไรแตกต่างกันไปหมด

ข้อแตกต่างเรื่องที่สองก็คือ คนรุ่นใหม่มักจะเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลง ของที่มีอยู่แล้วอยากจะเปลี่ยนให้มันดีขึ้น อยากจะปรับปรุง อยากจะเปลี่ยนอยู่เรื่อย ๆ แต่คนรุ่นเก่าท่านอยากจะรักษาของเก่าของท่านไว้ก็เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่ของแปลกอะไร แต่ว่า Conflict มันมี มันมีความขัดแย้งกัน เพราะฉะนั้นคนรุ่นใหม่จะคิดอะไร อะไรก็เปลี่ยนเสียเรื่อย อย่างผมนี้ก็เรียกได้ว่าเป็นคนคบยาก เพราะผมมองเห็นอะไรมันอยากเปลี่ยนไปหมด ตอนนั้นก็เริ่ม ๆ ชักจะไม่กล้าเปลี่ยนแล้ว ตอนหลังนี้คนบ่นมากเข้าอะไรมากเข้า ผมก็ชักจะปอดเหมือนอกัน เพราะผมเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา

ข้อแตกต่างประการที่สามก็คือว่า คนรุ่นใหม่ มักจะเป็น อย่างฝรั่งเรียกว่า Economic Minded มากกว่าคนรุ่นเก่า คนรุ่นเก่าท่านเน้นความสัมพันธ์อันราบรื่นระหว่างบุคคล ทำอะไรก็ไม่ให้กระทบกระเทือนกันแบบบัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่น แต่คนรุ่นใหม่ไม่ใช่อย่างนั้น มักจะคิดถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มักจะคิดถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ผมได้ข่าวแว่ว ๆ ว่า ในการปฏิรูปนิติศึกษานิติศกใหม่เน้น

นักศึกษารุ่นใหม่ไม่ใช่ออย่างนั้น เป็นไปคนละ extreme ไปคนละข้าง นักศึกษารุ่นใหม่ โดยเฉพาะนักศึกษาที่ไม่ค่อยจะคิดก็จะบอกออกมาทันทีว่า “การสอนภาษาไทยแบบนี้ใช้ไม่ได้ มันไม่ถูกเรื่อง ภาษาไทยที่จะต้องใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร จะต้องสอนภาษาไทยธุรกิจ สอนภาษาไทยเทคนิค และอะไรก็แล้วแต่ ซึ่งเป็นการสอนภาษาไทยเพื่อให้เด็กเอาภาษาไทยไปใช้”

สอง extreme นี้ใช้ไม่ได้ทั้งคู่ ฝ่ายอาจารย์สอนภาษาไทยที่เคร่งครัดก็บอกว่า “ไม่ได้” ใช้คำว่า “เซย” ไม่ได้ ใช้คำอะไรที่เป็นคำใหม่ ๆ ก็ไม่ได้ ผมก็เคยเผลอปุดคำว่า “เซย” กับลูก พอพูดไปแล้วลูกผมก็บอกว่า “เหมพ่อนี้เหมจัง ใช้คำว่าเซยอยู่ได้” ผมก็แปลกใจเหมือนกัน คำมันเกิดขึ้นเร็วเหลือเกินแต่ผมก็ไม่ได้สนับสนุนว่าต้องใช้คำอย่างนี้ แต่ว่า extreme จะบอกว่าไม่ได้ ภาษานี้เปลี่ยนไม่ได้ จะต้องเป็นภาษา pure ก่อน แต่อีก extreme ก็บอกว่า การที่มัวไปนั่งสอนวรรณคดี ชมนกชมไม้ ขุนช้างขุนแผน ไตรภูมิพระร่วง อะไรทำนองนั้น มันไม่ได้เรื่องได้ราว คุณจะมัวไปสอนกันทำไม อันนี้ก็ไม่ได้ถูกเหมือนกัน การสอนภาษาไทยโดยรักษาวัฒนธรรมของเรา และขณะเดียวกันสอนภาษาไทยให้คนใช้ภาษาไทยสำหรับดำเนินธุรกิจ หรืออุตสาหกรรม ทางเทคนิคอื่น ๆ มันอยู่ที่ไหน อันนี้เป็นข้อคิดของผมเกี่ยวกับหลักสูตร เราจะไปหมุ่นนาฬิกากลับ เราใช้ การศึกษาเพื่อรักษาวัฒนธรรม หรือถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างเดียวไม่ได้ เราต้องจัดหลักสูตรของเราออกมาในรูปที่ว่า นอกจากจะเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นแล้ว หลักสูตรของเราจะต้องเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมด้วย

หลักสูตรที่เราพิมพ์ออกเป็นเล่ม บอกว่ามีความมุ่งหมาย ๓๓ ประการ แบ่งออกเป็น ๔ หมวดในหลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา อาจารย์สาโรชเขียนขึ้นไว้มีความมุ่งหมาย ๗ หรือ ๘ ประการ ผมก็จำไม่ได้ ก็เขียนไว้ แล้วก็แบ่งวิชาสำหรับสอนวิชาต่าง ๆ แบ่งว่าวิชานั้น ๆ มีเนื้อหาอย่างไร หลักในแง่ที่ผมอยากจะขอฝากให้คิดว่า ถ้าจะเขียนอะไรที่เป็นหลักสูตรลงไป ให้คิดถึงว่า เราจะต้องการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำหรับถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นหลังของเรา และขณะเดียวกันเราต้องการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมด้วย

๕๕
 ทนพอพูดถึง Curriculum ตัวที่เราเขียนเป็นหลักสูตรนั้น ๕ ผมว่าเราจะต้อง
 แปลเป็นการกระทำ ในรูปการสอน ในรูปของอุปกรณ์การสอน ในรูปของการจัด
 กิจกรรมนักเรียน การปกครองนักเรียน การแนะแนว ทุกสิ่งทุกอย่าง รวมอยู่
 ในนี้ ถ้าครูของเรา ทุกโรงเรียนได้ Master degree ได้ปริญญาตรี เข้าไปเรียน
 Summer ทุก Summer มีการประชุมสัมมนากันบ่อย ๆ การแปลหลักสูตรเป็น
 curriculum ก็น่าจะเป็นหน้าที่ของโรงเรียน อันนี้ไม่มีปัญหา ถึงกระนั้นก็ดี ใน
 ประเทศที่มีคนพร้อมเช่นว่านั้น เขาก็ยังมีศึกษานิเทศก์คอยให้ความช่วยเหลือ ในประ-
 เทศเรา ๕ ผมว่า จะต้องเริ่มต้นด้วยการใช้ศึกษานิเทศก์ แปลหลักสูตรออกมาเป็น
 Curriculum ก่อน แล้วนำไปถ่ายทอดให้แก่โรงเรียน อันนี้ผมเห็นว่าเป็นงานที่
 สำคัญที่สุดของศึกษานิเทศก์ ผมอยากจะบอกว่า ผมอยากจะได้อะไรจากการแปลหลัก
 สูตรนั้นเป็น Curriculum ผมอยากจะได้นักเรียนที่เป็นคู่มือการสอนวิชานั้น ๆ ผม
 อยากจะได้อุปกรณ์การสอนที่ผมพอจะหาซื้อให้ได้ เมื่อสองสามวัน ๕ ผมตั้งใจเหลือ
 เกิน ที่ศึกษานิเทศก์ของอังกฤษ บอกว่า จะดัดแปลงห้องทำงานเพื่อใช้เป็นที่พัก
 เเทป ตามบทเรียนภาษาอังกฤษ ผมตื่นเต้นใจ ผมดีใจมาก หากเรามีโปรแกรมอย่างนั้น
 เราอัดเทปไว้ ผมพร้อมที่จะหาเงินหาทองมาซื้อเทป ซื้อเครื่องบันทึกเสียง อัดแจกไป
 ตามโรงเรียนประจำอำเภอ หรือโรงเรียนประจำจังหวัดที่อยู่ไกล ๆ เพื่อที่จะได้ช่วย
 ปรับปรุงการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนเหล่านั้น สรุปลแล้วผมเห็นว่า เรื่องใหญ่
 ที่สุด ที่ศึกษานิเทศก์จะต้องทำ คือ การแปลหลักสูตรออกเป็นเครื่องอุปกรณ์ หรือ
 กิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่เด็ก งานนี้เป็นงานที่ยากเหลือเกิน ผมพูด
 ตรง ๆ ว่าเราจะต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำและจะต้องกำหนดกติกาซึ่งกันและกัน เรา
 ต้องทดลอง เราจะต้องคิดในเรื่องต้นทุนกำไร ให้มาก อันนี้ผมคิดว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญ
 ผมได้ยกตัวอย่างภาษาอังกฤษไปแล้ว ผมก็อยากจะยกตัวอย่างภาษาไทยบ้าง ผมอยาก
 จะถามคำถามเดียวกันว่า เราจะใช้ tape recorder ในการสอนภาษาไทยบ้างจะ
 ได้ไหมอย่างน้อยที่สุดในการสอนอ่านคำประพันธ์ เราจะใช้ได้ไหม? ต่อไปผมก็อยาก
 จะถามว่า ape recordert นี่นะใช้สอนดนตรีไทยได้ไหม? ใช้สอนเพลงไทย

ได้ไหม? สิ่งเหล่านี้มันมี Range ของประโยชน์กว้างขวางเหลือเกินเมื่อหันมาถึง วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ผมก็จะตั้งคำถามอย่างเดียวกันว่า ห้องทดลองปฏิบัติการ ตามโครงการ ค.ม.ช. ที่ได้รับการช่วยเหลือจากยูนิเซฟ ทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดประโยชน์ในแง่ของการเรียนรู้แก่เด็กให้มากกว่าเดิม ของมีอยู่แล้ว มันอาจจะขาด มันอาจจะเกิน แต่ขณะเดียวกันผมหวังว่า ฝ่ายวิทยาศาสตร์คงจะได้คิดไว้แล้วว่าเครื่องมือเหล่านี้มันควรจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์แก่เด็กอย่างไร อันนี้ผมจึงต้องฝากให้คิดมากขึ้น แล้วผมขอเรียนศึกษานิเทศก์วิทยาศาสตร์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย ว่า ในระหว่างที่ U.N.D.P. UNESCO กับสภาการศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ กำลังพิจารณาที่จะทำงานร่วมกันในเรื่องการปรับปรุงการสอนวิทยาศาสตร์ ผม commit ตัวมากเกินไป ผมบอกว่ากรมวิสามัญศึกษาจะขอเป็นลูกค้ารายแรก และจะทำอย่างเต็มที่ และผมยังได้ commit ตัวเองต่อไปว่า ถ้าแม้ว่าโครงการนี้ต้องการคนดีที่สุดของกรมวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ ชีตัวไปเลย คุณจะเอาไป ผมจะให้ เพราะผมแน่ใจว่า เมื่อเราเอาคนที่ดีที่สุด ไปร่วมในโครงการนี้แล้ว ผลที่จะได้รับตอบแทนมันมีมากเหลือเกิน ผมคิดว่าผมจะได้กำไรแน่ ๆ ผมก็ช่างคิดถึงแต่เรื่องกำไรอยู่เรื่อย นี่ก็เป็นเรื่องที่ผมฝากให้คิด เรื่องแปลหลักสูตรออกมาเป็น Curriculum มันแปลออกมาด้วยการเขียนเป็นขบวนการเรียน ขบวนการสอน หรืออะไรนั้น ก็เป็นส่วนหนึ่ง แต่การแปลออกมาเป็นการกระทำร่วมกันกับโรงเรียนจริง ๆ มันเป็นส่วนอีกส่วนหนึ่งหมายความว่าตอนที่เราก่อออกไปนี้เทศ บอกกับโรงเรียนว่า ถ้าจะสอนตอนนั้นให้เกิดผลควรจะใช้เครื่องมืออันนี้ หนังสืออ่านประกอบเล่มนั้น หรือ text เล่มนั้น กิจกรรมที่จัดให้ควรจะเป็นอย่างนั้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราจะต้องเตรียมตัวให้ดี แล้วก็ออกไปทำร่วมกับโรงเรียน ไปถ่ายทอดให้โรงเรียน อันนี้เป็นส่วนสำคัญเหลือเกินในเรื่อง Direct Supervision เรื่องของการนิเทศกันโดยตรง เราจะต้องเตรียมตัวให้ดีพอสมควร ให้สามารถออกไปถ่ายทอดได้ อันนี้นับเป็นงานที่ยากมาก

ผมใช้เวลาของท่านมานานพอสมควร ผมจะขอจบลงด้วยการพูดว่า ศึกษา นิเทศกันนี้เป็นคนมีกรรม ผลสำเร็จของศึกษานิเทศก์นั้น ถ้าทำงานเก่ง ผลมันไปโผล่ที่

โรงเรียน คือโรงเรียนศิษย์ และพอโรงเรียนศิษย์ ศึกษาพิเศษก็ จะไป claim ว่าฉันพิเศษเก่ง โรงเรียนคุณจึงศิษย์ เราไป claim อย่างนั้น ไม่ได้อาจารย์ใหญ่ หรือ คณะครูของโรงเรียนเขาจะว่าเอา ดังนั้นโรงเรียนของกรม Һินดี รู้ได้ทันทีว่า ศึกษาพิเศษกรมนี้เก่ง ผมเดินทาง ไปทุกภาคในเมือง ไทยไป เห็นโรงเรียนของเราแล้ว ก็รู้ว่าศึกษาพิเศษของเราเก่ง แต่ผมขอวิงวอน ศึกษาพิเศษจะไป claim ว่า โรงเรียนคุณศิษย์เพราะฉันไม่ได้ เพราะว่าเขาเป็นคนทำ เขาเป็นเจ้าของ เราเป็นคนช่วยทำ ศึกษาพิเศษก็มีกรรมในแง่ นี้ นอกจากนั้นแวกรรรมของศึกษาพิเศษก็ยังไม่หมด ถ้าหากมีข้อบกพร่องขึ้นที่โรงเรียน มีอะไรที่ต้องการแพะรับบาป คนแรกที่โดนคือศึกษาพิเศษ ผมไปที่โรงเรียนบางโรง “ทำไม ห้องสมุดจัดแบบนี้” เขาก็ตอบว่าไปอบรมที่กรุงเทพฯ มา ศึกษาพิเศษก็เขาบอกให้ทำอย่างนี้” ผมนะแน่ใจว่า ศึกษาพิเศษไม่ได้สั่งให้ทำอย่างนั้นแน่ ๆ แต่เอาเถอะ คุณก็เป็นแพะรับบาปไป อันนี้นะผมรู้ ผมชินกับเรื่องพรรคนี้อะ ผมผ่านมามาก ผมเข้าใจ นอกจากนั้นศึกษาพิเศษยังมีกรรมต่อไปอีก คืองานที่คนอื่นเขาทำไม่ได้หรือไม่อยากทำ มักจะต้องตกมาถึงศึกษาพิเศษ ผมยังสำนึกถึงบุญคุณอยู่เสมอ เมื่อครั้งข้อสอบว่า ถ้าหากศึกษาพิเศษไม่ช่วยบุกในตอนนั้น กรมของเราล่มแน่ ๆ การที่พวกคุณมาช่วยนั้น มันถึงเอาคุณมาจากงานสำคัญที่คุณกำลังทำเป็นเวลาตั้งหลายอาทิตย์

นี่แหละ ผมจึงว่างานศึกษาพิเศษเป็นงานที่ยาก ผมยังจำได้ตอนที่ผมทำอยู่ที่กรมฝึกหัดครู ท่านอธิบดีบุญถิ่น บอกผมว่า “งานนี้มันยากเหลือเกิน คุณเอาไปทำเถอะ ส่วนงานที่กองนั้นใครทำก็ได้ คุณสละงานกองเสีย ไปทำงานศึกษาพิเศษอย่างเดียว” ผมเห็นด้วย และเวลานี้ก็ยังมีความคิดอย่างนั้น คนดีที่สุตจะต้องอยู่ที่นี้ และก็ทำกันอย่างเป็นล่ำเป็นสันในเรื่องของ Organization ในเรื่องของการมอบหมายงานอะไรต่าง ๆ นั้น ผมขอตอบว่ายังคิดให้ทะลุปรุโปร่งในขณะนี้ไม่ได้ ผมจะต้องคิด เราจะต้องคิดด้วยกัน และเราจะต้องทำด้วยกัน ให้มันศิษย์เรื่อย ๆ ผมมีเรื่องจะพูดให้ท่านฟังเพียงแค่นี้

INTERNATIONAL EDUCATION YEAR

Mr. Raja Roy Singh
of Supervisors

September 1, 1969

International Years

The United Nations General Assembly has from time to time designated certain special years. Thus there have been the International Human Right Year-just ended. Earlier there were the International Geophysical Year, the International Year of the Quiet Sun, International Co-operation year, etc.

The United Nations General Assembly adopted a resolution in December 1968 designation 1970 as "International Education Year. The General Conference of Unesco, at its Fifteenth Session, also adopted a resolution authorizing the Director-General of Unesco to assume primary responsibility in collaboration with other Organizations for the preparation and execution of the International Education Year.

Why International Education Year?

In the world of to-day no society and **no nation can afford to remain** uneducated. Education in its broadest sense is not only a powerful means for economic and social advance, but has now become a crucial factor in human survival. Some decades ago the English author, H.G. Wells, had prophesied that the progress of mankind was a race between education and catastrophe! This is now vividly reflected in the fast-changing world of to-day.

Awareness of what education can mean for national progress is reflected in the drive to education which has marked the development of countries all over the world. For example, there were 221 million pupils enrolled in educational institutions in the world in 1950. By 1967 this has increased to nearly 500 million. Massive as the drive has been, it still leaves a vast majority of children out of school. Against 500 million young people who are in educational institutions there are "at least 800 million in the age group 5-24 who are out of school. 44 per cent of the

world adult population or over 15 years of age are totally illiterate. Furthermore, the educational distance between the countries has increased rather than diminished, e.g. 74 per cent of the population in age group 5-24 year is in schools in Northern America; in Europe it is 58 per cent. As against this, in Africa only 21 per cent are in school, and in Asia about 32 per cent. In developed countries a high proportion of students are in secondary or higher education, while in the developing countries it is the primary education which has by far the largest proportion of pupils. Thus in Northern America about 37 per cent of the total enrolment is in secondary and university levels; in Europe it is 36 per cent; in Africa it is only 13 per cent; and in Asia 25 per cent. Almost 97 per cent of scientists of the world are in developed countries.

The world of to-day is marked by "explosion of knowledge". It is estimated that scientific knowledge is doubling every ten years. The total number of scientific journals was about 1,000 a hundred years ago. Now it is 100,000. What is so dramatically illustrated in the development of science and technology is also true in other spheres of knowledge. While our knowledge grows and educational facilities are trying to cope with this expanding universe of knowledge, there is a crisis among the youth. The old patterns do not seem to hold and there is a widening gap between what the young are taught in school and what they see around them. In this context, therefore, education is no longer a matter of few years in school or learning what has been taught traditionally for many years in the past. It has now become a life-long activity. Unless a person is learning all the time, he finds himself out-of-date, in his knowledge, in his skills, and even in the ways he should react to the changing world. Out of this awareness has come the concept of permanent education, or education that continues throughout life.

Given this situation, it was highly appropriate that 1970 should be designated "International Education Year". It marks the end of the first Development Decade (1960-1970) and ushers in the second Development Decade (1970-1980).

What is International Education Year?

International Education Year is not a celebration. There are four underlying principles: First, it is the time when the nations of the world should take stock of the present situation of education and training in the countries and the world as a whole, to see how the younger generation is to be brought up to meet the challenges of the coming decades. The International Education Year is therefore a year of reflection and thought, and the beginning of a search for new directions. Secondly, the International Education Year is to focus attention on a number of major problems and requirements in education. This is both to make more facilities available for education and equally important for better education and higher quality of life. Therefore the International Education Year is a year for action to reform and change to meet the changing needs. Thirdly, the International Education Year should bring to the countries of the world awareness of the needs of other countries. Every country has some help to offer to another country. Therefore, International Education Year is a year for renewed and strengthened spirit of international cooperation to further the cause of education. Fourthly, International Education Year is time to make the problems of education and the values of education known widely amongst the people. Therefore, it should be a year of the making education a part of the thinking of the common people.

Within the wide framework the governments and international organizations are engaged in developing a number of specific projects which will mark the International Education Year. Certain priorities have been indicated, such as adult literacy, training of skilled manpower, wider access to secondary and higher education, development of educational research, training of teachers, strengthening the intellectual and moral heritage of mankind. But underlying all these projects is the basic need to bring about a fundamental change in the policies and practices of education and training. The urgent need is to prepare to **look forward**.

In the race between education and catastrophe, education can win if resources are mobilized and the vast creative potential of our young people is realized in the task of international development.

เอกสารฉบับนี้แสดงจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญที่เรียนอยู่ในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์เป็นรายจังหวัด แสดงจำนวนประชากรของแต่ละจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบว่า เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนมัธยมศึกษาแต่ละจังหวัดต่อประชากรเป็นเท่าใด ตัวเลขที่แสดงเป็นของประชากรศึกษา 2510 และ 2511

เมื่อดูยอดรวมของประเทศ ในการศึกษา 2511 มีนักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญรวมทั้งสิ้น 892,482 คน มีประชากรจำนวนรวมทั้งสิ้น 88,548,856 คน จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาคิดเป็น 1.17% ของประชากร นับว่าจำนวนนักเรียนยังต่ำอยู่มากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีถึง 41 จังหวัด ที่จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาต่อประชากรต่ำกว่า 1% ที่ต่ำที่สุดคือ .24% กรมวิสามัญศึกษามีนโยบายเพิ่มจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาพิเศษโดยด่วน และจะให้ความสนใจกับจังหวัดที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 1% ของประชากรเป็นพิเศษ

ที่มาของข้อมูล

จำนวนนักเรียนมัธยมโรงเรียนรัฐบาล ได้จากแผนกประมวลสถิติและชีวประวัติ สำนักงานเลขาธิการกรมวิสามัญศึกษา

จำนวนนักเรียนมัธยมโรงเรียนราษฎร์ ได้จากแผนกทะเบียน กองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา
จำนวนประชากร ได้จากส่วนการทะเบียนและบัตร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

จำนวนนักเรียน เป็นจำนวนของวันที่ 80 มิถุนายน 2510 และ 2511
จำนวนประชากร เป็นจำนวนของวันที่ 81 ธันวาคม 2510 และ 2511

กรมวิสามัญศึกษา

มิถุนายน 2512

จังหวัดแพร่ เขตเทศบาลนครเมืองแพร่

๔๖
๔๗

๔๘ จังหวัด

ช่วงเปอร์เซ็นต์	จำนวนจังหวัด	ชื่อจังหวัด
.20—.29	1	กำแพงเพชร (.24)
.30—.39	3	ศรีสะเกษ (.33) บุรรัมย์ (.36) เพชรบูรณ์ (.38)
.40—.49	8	นครพนม (.40) กาฬสินธุ์ (.41) สุนทร (.41) เชียงราย (.41) ชัยภูมิ (.43) สกลนคร (.45) เลย (.46) ร้อยเอ็ด (.48)
.50—.59	6	อุดรธานี (.50) หนองคาย (.51) มหาสารคาม (.52) น่าน (.55) ขอนแก่น (.57) อุดรธานี (.59)
.60—.69	3	สุพรรณบุรี (.60) สุโขทัย (.61) พิจิตร (.63)
.70—.79	7	กระบี่ (.70) ตาก (.70) กาญจนบุรี (.70) แม่ฮ่องสอน (.73) ปราจีนบุรี (.73) นครราชสีมา (.75) รยอง (.78)
.80—.89	9	อุตรดิตถ์ (.81) นราธิวาส (.82) ปัตตานี (.82) ปทุมธานี (.82) ลำพูน (.82) สมุทรสาคร (.84) นครสวรรค์ (.84) สตูล (.86) ตรวต (.86)
.90—.99	4	ชัยนาท (.90) ประจวบคีรีขันธ์ (.91) ลำปาง (.94) พิษณุโลก (.96)

	จำนวนนักเรียนปี 2510			ประชากร	% นักเรียน ต่อประชากร	จำนวนนักเรียนปี 2511			ประชากร	% นักเรียน ต่อประชากร
	รัฐบาล	ราษฎร์	รวม			รัฐบาล	ราษฎร์	รวม		
ส่วนกลาง										
พระนคร	30,826	67,754	98,580	2,182,718	4.52	32,352	71,646	103,998	2,335,112	4.45
ธนบุรี	16,056	11,432	27,488	818,988	3.36	16,941	13,173	30,114	912,227	3.30
รวมส่วนกลาง	46,882	79,186	126,068	3,001,706	4.19	49,293	84,819	134,112	3,247,339	4.13
ภาค 1										
นนทบุรี	4,517	1,047	5,564	247,744	2.24	4,968	1,345	6,313	258,582	2.44
ปทุมธานี	1,303	495	1,798	231,556	0.77	1,489	495	1,984	242,092	0.82
สมุทรปราการ	2,779	1,330	4,109	295,503	1.39	3,122	3,185	6,307	307,939	2.04
สมุทรสาคร	1,282	329	1,611	198,241	0.81	1,318	400	1,718	203,227	0.84
นครปฐม	2,188	2,583	4,771	438,945	1.08	2,395	3,618	6,013	446,308	1.34
รวมภาค 1	12,069	5,784	17,853	1,411,989	1.26	13,292	9,043	22,335	1,458,148	1.53
ภาค 2										
ปัตตานี	2,002	626	2,628	330,531	0.79	2,266	513	2,779	338,157	0.82
ยะลา	1,360	859	2,219	184,485	1.20	1,579	970	2,549	191,310	1.33
นราธิวาส	1,970	184	2,154	309,723	0.69	2,301	346	2,647	318,999	0.82
สตูล	711	—	711	91,408	0.77	857	—	857	99,237	0.89
รวมภาค 2	6,043	1,669	7,712	916,147	0.84	7,003	1,829	8,832	703	0.93
ภาค 3										
สงขลา	2,596	6,416	9,012	595,287	1.51	2,848	7,253	10,101	611,471	1.65
พัทลุง	1,252	1,422	2,674	288,862	0.92	1,380	1,673	3,053	298,489	1.02
นครศรีธรรมราช	2,596	8,230	10,826	865,249	1.25	2,756	8,351	11,107	889,907	1.24
สุราษฎร์ธานี	1,445	3,499	4,944	419,522	1.17	1,590	3,989	5,579	433,961	1.28
ชุมพร	1,697	1,352	3,049	219,668	1.38	1,741	1,614	3,355	227,965	1.47
รวมภาค 3	9,586	20,919	30,505	2,388,588	1.29	10,315	22,880	33,165	2,461,793	1.34

	จำนวนนักเรียนปี 2510			ประชากร	% นักเรียนต่อประชากร	จำนวนนักเรียนปี 2511			ประชากร	% นักเรียนต่อประชากร
	รัฐบาล	ราษฎร์	รวม			รัฐบาล	ราษฎร์	รวม		
ภาค 4										
ภูเก็ต	1,569	1,023	2,592	94,353	2.74	1,616	1,010	2,626	97,770	2.68
ตรัง	972	2,663	3,635	307,502	1.18	1,021	3,280	4,301	318,707	1.34
กระบี่	795	—	795	126,743	0.62	935	—	935	132,405	0.70
พังงา	968	250	1,218	116,441	1.04	1,117	291	1,408	121,093	1.22
ระนอง	749	—	749	49,555	1.51	802	—	802	52,131	1.53
รวมภาค 4	5,053	3,936	8,989	694,594	1.29	5,491	4,581	10,072	722,106	1.39
ภาค 5										
ราชบุรี	3,293	2,845	6,138	478,257	1.28	3,558	3,161	6,719	489,182	1.37
เพชรบุรี	1,927	1,677	3,604	290,159	1.24	2,176	1,803	3,979	297,496	1.33
ประจวบคีรีขันธ์	1,078	887	1,965	213,788	0.91	1,217	821	2,038	222,806	0.91
สุพรรณบุรี	2,205	1,077	3,282	590,196	0.55	2,466	1,260	3,726	612,862	0.60
กาญจนบุรี	1,770	244	2,014	302,952	0.66	1,912	343	2,255	320,466	0.70
สมุทรสงคราม	2,051	877	2,928	177,468	1.64	2,175	1,022	3,197	178,980	1.78
รวมภาค 5	12,324	7,607	19,931	2,052,820	0.97	13,504	8,410	21,914	2,121,792	1.03
ภาค 6										
พระนครศรีอยุธยา	3,232	3,436	6,668	539,379	1.23	3,423	3,728	7,151	547,728	1.30
อ่างทอง	1,513	1,565	3,078	222,954	1.38	1,759	1,645	3,404	225,578	1.50
สิงห์บุรี	1,412	1,051	2,463	170,557	1.44	1,618	1,245	2,863	172,708	1.65
ลพบุรี	2,744	2,260	5,004	457,706	1.09	3,002	2,525	5,527	478,805	1.15
สระบุรี	2,410	794	3,204	355,069	0.90	2,722	1,183	3,905	364,359	1.07
ชัยนาท	1,586	746	2,332	277,496	0.89	1,747	806	2,553	281,492	0.90
อุทัยธานี	1,008	647	1,655	164,866	1.00	1,053	667	1,720	170,109	1.01
รวมภาค 6	13,905	10,499	24,404	2,188,027	1.11	15,324	11,799	27,123	2,240,779	1.21

	จำนวนนักเรียนปี 2510			ประชากร	% นักเรียน ต่อประชากร	จำนวนนักเรียนปี 2511			ประชากร	% นักเรียน ต่อประชากร
	รัฐบาล	ราษฎร์	รวม			รัฐบาล	ราษฎร์	รวม		
ภาค 7										
พิษณุโลก	2,148	2,218	4,366	467,552	0.93	2,216	2,441	4,652	482,889	0.96
นครสวรรค์	1,722	4,890	6,612	738,935	0.89	2,021	4,418	6,439	758,206	0.84
อุตรดิตถ์	1,289	875	2,164	315,112	0.68	1,376	1,234	2,610	321,242	0.81
พิจิตร	1,727	1,014	2,741	444,778	0.61	1,853	1,134	2,987	470,058	0.63
กำแพงเพชร	513	174	687	272,209	0.25	554	180	734	294,241	0.24
สุโขทัย	2,110	241	2,351	402,579	0.58	2,251	305	2,556	413,747	0.61
ตาก	1,106	112	1,218	189,197	0.64	1,230	141	1,371	194,719	0.70
เพชรบูรณ์	1,501	147	1,648	463,417	0.35	1,660	210	1,870	487,237	0.38
รวมภาค 7	12,116	9,671	21,787	3,293,776	0.66	13,161	10,063	23,224	3,422,336	0.67
ภาค 8										
เชียงใหม่	2,761	7,674	10,435	949,734	1.09	3,221	8,632	11,853	968,738	1.22
เชียงราย	2,007	1,963	3,970	1,014,675	0.39	2,264	2,120	4,384	1,044,906	0.41
ลำปาง	1,909	2,795	4,704	556,686	0.84	2,240	3,102	5,342	566,891	0.94
ลำพูน	1,049	1,280	2,329	292,893	0.79	1,163	1,282	2,445	296,816	0.82
แพร่	2,102	1,194	3,296	368,513	0.89	2,308	1,578	3,886	375,369	1.03
น่าน	1,161	368	1,529	301,824	0.50	1,353	370	1,723	310,228	0.55
แม่ฮ่องสอน	576	—	579	86,644	0.66	645	—	645	87,933	0.73
รวมภาค 8	11,565	15,274	26,839	3,570,969	0.75	13,194	17,084	30,278	3,650,881	0.82

ภาค	จำนวนนักเรียนปี 2510			ประชากร	% นักเรียน ต่อประชากร	จำนวนนักเรียนปี 2511			ประชากร	% นักเรียน ต่อประชากร
	รัฐบาล	ราษฎร์	รวม			รัฐบาล	ราษฎร์	รวม		
ภาค 9										
อุดรธานี	1,716	2,279	3,995	892,079	0.44	1,852	2,800	4,652	927,617	0.50
หนองคาย	1,351	184	1,535	347,683	0.44	1,582	303	1,885	368,622	0.51
เลย	1,043	126	1,169	275,740	0.42	1,161	194	1,355	291,252	0.46
ขอนแก่น	1,871	4,013	5,884	989,952	0.59	2,239	3,596	5,835	1,015,044	0.57
สกลนคร	1,167	1,016	2,183	523,764	0.41	1,301	1,191	2,492	543,936	0.45
รวมภาค 9	7,148	7,618	14,766	3,029,218	0.49	8,135	8,084	16,219	3,146,471	0.51
ภาค 10										
อุบลราชธานี	2,346	6,556	8,902	1,365,765	0.65	2,619	5,861	8,480	1,413,568	0.59
ร้อยเอ็ด	1,868	1,835	3,703	783,790	0.47	2,096	1,835	3,931	805,492	0.48
มหาสารคาม	1,311	1,292	2,603	579,024	0.44	1,401	1,729	3,130	595,186	0.52
กาฬสินธุ์	1,658	294	1,952	544,343	0.35	1,771	545	2,316	588,866	0.41
นครพนม	1,640	266	1,906	530,269	0.35	1,805	396	2,201	549,131	0.40
รวมภาค 10	8,823	10,243	19,066	3,803,221	0.50	9,692	10,366	20,058	3,922,243	0.51
ภาค 11										
นครราชสีมา	5,046	3,940	8,986	1,286,216	0.69	5,665	4,381	10,046	1,333,709	0.75
ชัยภูมิ	1,157	1,303	2,460	636,870	0.38	1,194	1,591	2,785	645,933	0.43
บุรีรัมย์	1,937	399	2,336	687,158	0.33	2,216	426	2,642	715,956	0.36
สุรินทร์	1,568	1,103	2,671	680,039	0.39	1,626	1,285	2,911	707,883	0.41
ศรีสะเกษ	1,622	685	2,307	743,665	0.31	1,808	774	2,582	768,733	0.33
รวมภาค 11	11,330	7,430	18,760	4,033,948	0.47	12,509	8,457	20,966	4,172,214	0.50

	จำนวนนักเรียนปี 2510			ประชากร	% นักเรียน ต่อประชากร	จำนวนนักเรียนปี 2511			ประชากร	% นักเรียน ต่อประชากร
	รัฐบาล	ราษฎร์	รวม			รัฐบาล	ราษฎร์	รวม		
ภาค 12										
ฉะเชิงเทรา	2,044	2,256	4,300	379,053	1.13	2,486	2,650	5,136	386,599	1.32
ปราจีนบุรี	1,623	892	2,515	410,677	0.01	1,908	1,218	3,126	425,460	0.73
ชลบุรี	3,302	3,762	7,064	502,286	1.40	3,915	4,940	8,855	521,874	1.69
จันทบุรี	1,373	511	1,884	199,518	0.94	1,563	565	2,128	207,414	1.02
ระยอง	1,115	481	1,596	212,768	0.75	1,223	546	1,769	224,551	0.78
กวกค	676	—	676	82,769	0.81	738	—	738	85,330	0.86
นครนายก	1,299	808	2,107	174,944	1.20	1,494	908	2,402	178,323	1.34
รวมภาค 12	11,432	8,710	20,142	1,962,015	1.03	13,327	10,827	24,154	2,029,551	1.19
รวมส่วนภูมิภาค	121,394	109,360	230,754	29,345,312	0.69	134,947	123,423	258,370	30,296,017	0.85
รวมส่วนกลาง	46,882	79,186	126,068	3,001,706	4.19	49,293	84,819	134,112	3,249,339	4.12
รวมทวารวดีอาณานิคม	168,276	188,546	356,822	32,347,018	1.10	184,240	208,242	392,482	33,543,356	1.17



กระทรวงศึกษาธิการ
 ๒๕.๑๐.๒๕๑๑
 กรมศึกษาธิการ

